

T A R W E H O F

geen kleine instelling maar een groot huis

ONDERZOEK & ONTWERP

Laura Gabriels

24-11-2023

SAMENVATTING

Jaarlijks maken ruim 1 op de 7 kinderen (467.000 kinderen) in Nederland gebruik van jeugdhulp. De budgetten zijn beperkt en bezuinigingen zijn noodzakelijk, terwijl de vraag al jaren toeneemt en wachtlijsten oplopen. De laatste jaren is jeugdzorg dan ook veelvuldig in het nieuws.

Daarnaast vindt er een nodige verandering plaats in het bieden van de vorm van hulp. Gesloten instellingen liggen onder vuur. Een instelling moet een veilige en fijne leefomgeving bieden aan kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen. Echter, de grootschaligheid en plaatsing in het buitengebied zorgen er voor dat kinderen de gesloten instelling beleven als onveilig en repressief.

Een te kort aan pleeggezinnen bemoeilijkt het verminderen van het gebruik van een jeugdinstelling, waardoor de noodzaak blijft. Het doel is om de komende jaren de grootschaligheid van de jeugdinstellingen te verminderen door het om te bouwen naar kleinschaligere locaties. Daarnaast is het doel om een alternatieve residentiële leefomgeving aanbieden die een veilige, geborgen en huiselijke leefomgeving biedt aan de kinderen.

Mijn afstudeeropgave speelt in op deze actualiteit en betreft een gezinsvervangend onderkomen voor kinderen die tijdelijk of langdurig uit huis zijn geplaatst. Een gebouw die een veilige, geborgen en vertrouwde omgeving biedt als reactie op de vaak klinische en grootschalige jeugdinstellingen.

Vanuit de gedachte dat ieder kind het verdient om op te groeien in een veilige en stabiele omgeving die kansen biedt voor een goede toekomst, wil ik een plek creëren waar het kind centraal staat en waar een kind zich gezien voelt en de hulp wordt geboden die zij zo hard nodig hebben, maar bovenal een vertrouwde plek om weer tot jezelf te komen, je zorgen te vergeten en echt kind te zijn.

Het doel van een uithuisplaatsing is het bieden van een veilige, vertrouwde en geborgen leefomgeving aan het kind. Aspecten waar het vaak aan ontbrak in de thuis-situatie. Het gebouw zou moeten inspelen op die behoeftes. Echter, wet- en regelgeving in combinatie met de gestelde budgetten leiden tot instellingen waarbij het juist ontbreekt aan de eerdere genoemde kwaliteiten. Grootschalig, kil, functioneel en hufferproof vormen de leidraad voor het ontwerp. Een omgeving waarvan een ieder zich kan indenken dat dit niet de juiste plek is voor een kind om in op te groeien.

Een zoektocht naar een alternatieve vorm van huisvesting, ontworpen vanuit het perspectief van het kind, volgde. Hierbij vormde onder andere uitgangspunten zoals maat en schaal, mate van toegankelijkheid, diversiteit aan plekken en eigen regie de leidraad voor het ontwerp. Het Tarwehof is dan ook geen kleine instelling, maar een groot huis. Een fijne en veilige plek waar je als kind kunt opgroeien.

ALGEMENE INFORMATIE

AFSTUDEERDER

A.C.Laura Gabriels
lauragabriels@live.nl
06-10378513

VOORZITTER

Jeroen Visschers
j.visschers@hr.nl
06-81933883

MENTOR

Simone Drost
s.d@simonedrost.nl
06-24791743

EXTERNE CRITICUS

Franz Ziegler
franz@zieglerbranderhorst.nl
06 -24226166

TOEGEVOEGDE EXTERNE CRITICUS

Claudia van Leest
c.n.vanleest@tudelft.nl

ADVISEUR

Romy Dekker
romy@iwood.nl

INTRODUCTIE

Mijn naam is Laura Gabriels. Alvorens ik startte met mijn opleiding aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst heb ik HBO bouwkunde gestudeerd in Rotterdam. Mijn fascinatie voor architectuur en bouwen is al op jonge leeftijd ontstaan. Na het volgen van de minor architectuur, wist ik het zeker. Architectuur is de richting waarin ik mezelf verder wil ontwikkelen.

In mijn keuze voor de ontwerpstudio's aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst is een duidelijk profiel af te leiden. Ontwerpopgaves die ingaan op een maatschappelijke of zorg gerelateerd vraagstuk hebben altijd mijn voorkeur gehad. Ontwerpen vanuit een maatschappelijke betrokkenheid, met oog voor de gebruikers en het oog op de toekomst ten aanzien van het kunnen blijven ontwikkelen, aanpasbaarheid en flexibiliteit verwerk ik als vanzelfsprekend in mijn ontwerpen. Architectuur en de rol als ontwerper is voor mij niet het ontwerpen van een icoon, maar juist de aansluiting op de omgeving en gebruiker. Middels een gebouw of ruimtelijke ingreep iets in gang zetten.

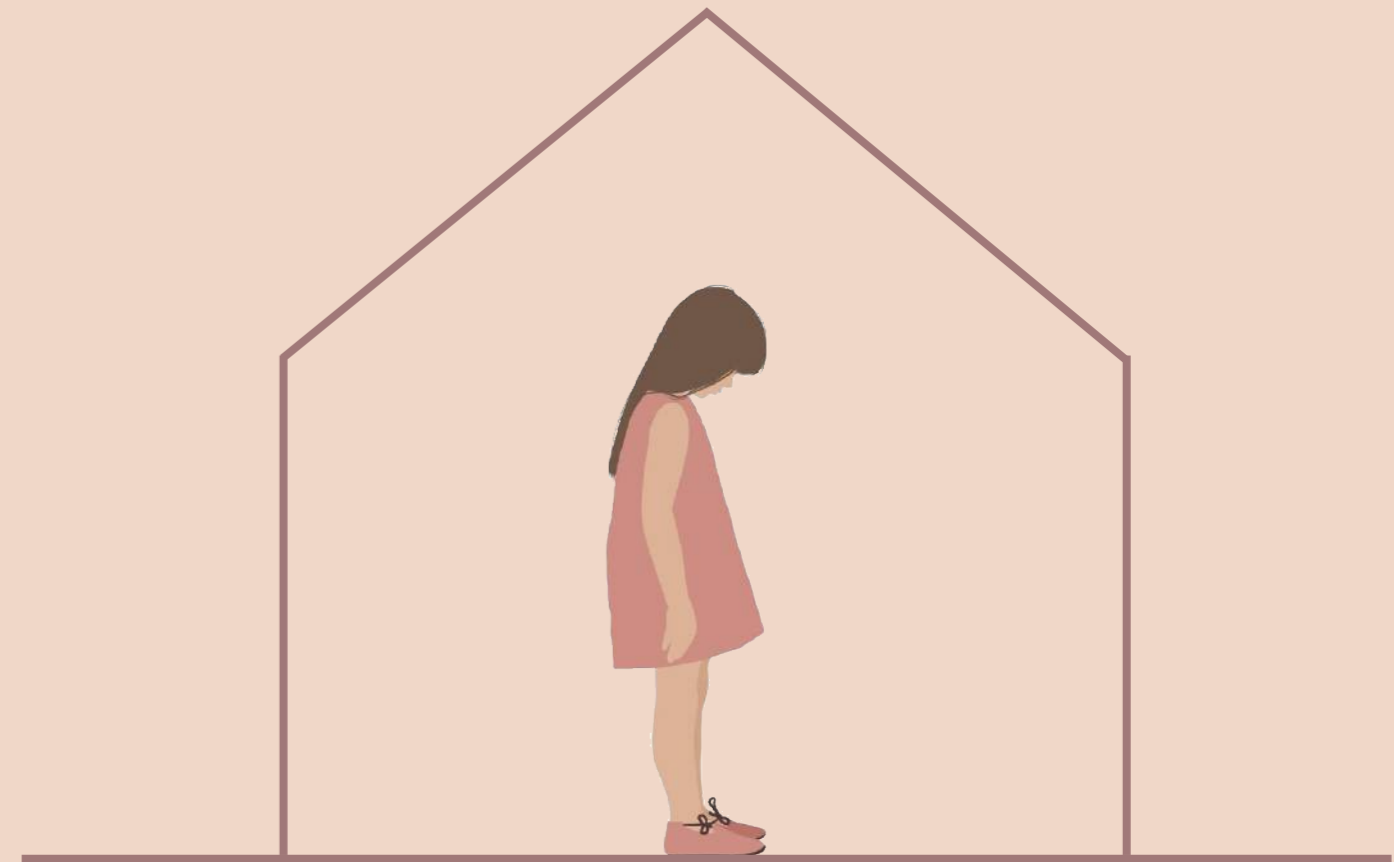
Mijn doel als ontwerper is om gebouwen dusdanig te ontwerpen dat programma, de ruimtelijke beleving en de bouwtechniek naadloos op elkaar aansluit. Een gebouw dient zowel specifiek als generiek te zijn. De basis van een gebouw kan vrij generiek zijn, met name gezien vanuit de

structuur van een gebouw, waardoor het gebouw een toekomstperspectief heeft en ook bij een veranderde vraag of gebruiker nog steeds optimaal kan functioneren. Kortom, geen vast omkaderd ontwerp waarbinnen geen ruimte meer is voor ontwikkeling, maar het creëren van een omgeving die de vrijheid en aanpasbaarheid over laat aan de gebruikers. In een maatschappij die continu in beweging is, moet het ontwerp in deze beweging mee kunnen gaan.

Daarnaast is het mijn doel om de behoeftes die voortvloeien uit de omgeving, het gebruik en de gebruikers, eigen ervaringen en het doen van onderzoek te vertalen naar specifieke architectonische ingrepen. Het ontwerpen van ruimtes, relaties, overgangen en de materialisatie in plaats van het faciliteren van ruimtes.

INHOUD

- 02** Samenvatting
- 04** Algemene informatie
- 05** Introductie
- 08** Opgave
- 24** Onderzoek
- 60** Concept
- 74** Ontwerp
- 140** Reflectie
- 144** Bronnen

AANLEIDING

1 op de 7 kinderen in Nederland heeft jaarlijks behoefte aan jeugdzorg. Wat neer komt op ruim 467.000 kinderen die jaarlijks gebruik maken van jeugdzorg. Deze vraag neemt al jaren toe.

Jeugdzorg is een verzamelterm voor alle vormen van jeugdhulp volgens de Jeugdwet. De reden hiervoor verschilt van het hebben van een onderhandelbare thuissituatie, vanwege bijvoorbeeld een geweldadige ouder, tot van een lichamelijk- of verstandelijke beperking. Tijdens mijn afstuderen beperk ik mij tot de kinderen die te maken hebben met een onhandelbare thuissituatie.

Wanneer het gezinsleven dusdanig is verstoord en de ouders niet meer voor hun kinderen kunnen zorgen zal een uithuisplaatsing volgen. Deze kinderen kampen vaak met trauma's, gedragsproblemen en hebben moeite met zich binden aan een persoon of plek.

Kinderen die niet meer thuis kunnen wonen worden bij voorkeur ondergebracht in een pleeggezin. In het pleeggezin draaien zij mee in het dagelijkse leven van een gezin. Ieder kind en boven al de kinderen die niet meer thuis kunnen wonen hebben behoefte aan stabiliteit, aandacht, liefde en geborgenheid.

PROBLEEMSTELLING

Nederland telt zo'n 46.000 uit huis geplaatste kinderen. Zij verblijven in pleeggezinnen, gezinshuizen of een jeugdzorginstelling. In Nederland is er een groot tekort aan pleeggezinnen. Dit in combinatie met het sluiten van instellingen, als alternatief verblijf voor deze kinderen, leidt tot een situatie waarbij er geen plek is voor een kind. Het bieden van een maatwerkoplossing wordt hierdoor lastiger. Zo worden broertjes en zusjes steeds vaker op andere plekken ondergebracht. Terwijl in zo'n situatie het belangrijk is om samen te blijven.

Daarnaast is uit de analyse naar de verschillende gebouwfuncties en faciliteiten af te leiden dat hoe groter de zorgvraag van een kind des te minder aandacht er is voor de ruimtelijke omgeving en de beleevingswereld van het kind.

bron: Cijfers over jeugdzorg | Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). <https://www.nji.nl/cijfers/jeugdzorg>

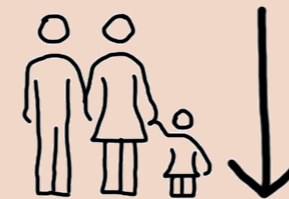
467.000
jeugd tot 23 met jeugdzorg

46.000
jeugd tot 18 is uit huis geplaatst

47%
van uit huis geplaatste kinderen groeit op in een residentiële setting

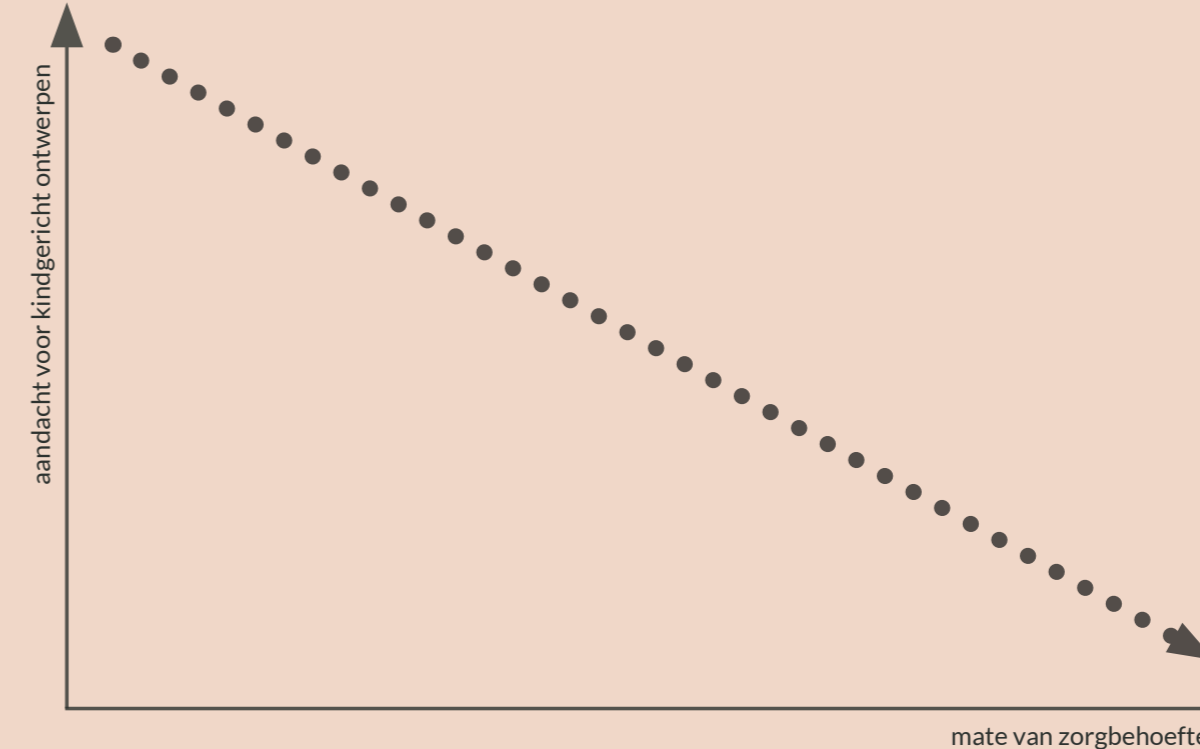

grotere zorgvraag =
minder aandacht voor
ruimtelijke omgeving

basisschool

bron: Hoorn, IKC De Kreek - R U + P A. (z.d.). <https://www.uytenhaak.nl/project/hoorn-ikc-de-kreek/>

isoleercel gesloten jeugdzorg

bron: EenVandaag. (2021, 1 juli). <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/jeugdzorg-sluit-kinderen-nog-steeds-op-in-isoleercel-belofte-ermee-te-stoppen-niet-nagekomen/>

ACTUALITEIT

De laatste jaren is jeugdzorg een onderwerp dat veelvuldig in het nieuws komt. Sinds 2015 hebben gemeentes de taak gekregen om jeugdzorg aan te bieden aan kinderen. De budgetten zijn beperkt en bezuinigingen zijn noodzakelijk, terwijl de vraag toeneemt en wachtlijsten oplopen.

Kinderen met een leeftijd tot en met 18 jaar komen in aanmerking voor Jeugdzorg. Jeugdzorg is bedoeld voor kinderen die kampen met gedragsproblemen, trauma's of een thuissituatie die onhandelbaar is doordat de ouders niet goed voor hun kinderen kunnen zorgen.

Echter, de Jeugdzorg kent nog vele verbeterpunten. Zo stelt Unicef dat in Nederland nog veel mis gaat bij de zorg voor kwetsbare kinderen. Regelmatig wordt er te lang gewacht met het bieden van hulp en ontbreekt het aan een kindgerichte aanpak. De aanpak voor een kind is namelijk anders dan de aanpak voor een volwassen persoon.

Het ontbreken van een juiste aanpak en het bieden van tijdige hulp leidde tot een record aantal kinderen die in een gesloten jeugdinstantie verbleven. In 2021 verbleven ruim 1800 kinderen in een gesloten jeugdinstantie. Deze maatregel kan gezien worden als het uiterste van wat mogelijk is in de jeugdzorg. Als geen andere behandeling heeft geholpen, een kind een gevaar vormt voor zichzelf of de omgeving of het kind bescherming nodig heeft van hun ouders of anderen, belanden zij in een gesloten instantie.

Veelal hebben deze kinderen niks fout gedaan en hebben geen strafbaar feit gepleegd. Toch is de instelling vergelijkbaar met jeugd-detentie. Veel jongeren lopen door deze ervaring nog grotere trauma's op en hebben een achterstand voor de toekomst.

Daarnaast vindt er een nodige verandering plaats in het bieden van de vorm van hulp. Gesloten instanties liggen onder vuur. Een instantie moet een veilige en geborgen leefomgeving bieden aan kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen. Echter, de grootschaligheid en plaatsing in het buitengebied zorgen er voor dat kinderen de gesloten instantie beleven als onveilig en repressief.

Een te kort aan pleeggezinnen bemoeilijkt het verminderen van het aantal kinderen dat gebruik moet maken van een jeugdinstantie. Waardoor de noodzaak voor instanties blijft. Het doel is om de komende jaren de grootschaligheid van de jeugdinstanties te verminderen door het ombouwen naar kleinschaligere locaties. Maar tevens ook een alternatief voor instanties aan te bieden. Een alternatieve residentiële leefomgeving die een veilige, geborgen en huiselijke leefomgeving biedt aan de kinderen.

Bron: Nog nooit zoveel kinderen in gesloten jeugdinstantie: "Zeer zorgelijk". (2018, 19 juni). RTL Nieuws. Geraadpleegd op 11 februari 2022, van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/Nederland/artikel/4244351/nog-nooit-zoveel-kinderen-gesloten-jeugdinstantie-zeer>
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 28 april). Minder jongeren met gesloten jeugdzorg. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/17/minder-jongeren-met-gesloten-jeugdzorg#:~:text=In%20de%20periode%202015%E2%80%932019,2021%20naar%201%20815%20jongeren>.

Nederland
Nog nooit zoveel kinderen in gesloten jeugdzorginstelling: 'Zeer zorgelijk'

“Een fijn THUIS voor uit huis geplaatste kinderen.”

DE OPGAVE

De opgave betreft een gezinsvervangend onderkomen voor kinderen die uit huis zijn geplaatst, kinderen die wachten op een pleeggezin of gezinshuis en het bieden van een alternatief aan kinderen die de behoefte hebben om tijdelijk niet thuis te wonen. Een gebouw die een veilige, geborgen en vertrouwde omgeving biedt als reactie op de vaak klinische grootschalige jeugdinstituten. Een fijne en vertrouwde plek die aanvoelt als een thuis.

Ieder kind verdient het om in een veilige en vertrouwde omgeving op te groeien. Een plek waar zij zich kunnen ontwikkelen en kansen krijgen om een goede toekomst op te bouwen. Het 'gewoon' kind kunnen zijn en de reis naar zelfstandigheid wordt begeleidt.

Een gebouw waar ieder kind zich welkom voelt.

HUIDIGE SITUATIE

Het doel van een uithuisplaatsing is het bieden van een veilige, vertrouwde en geborgen leefomgeving aan het kind. Aspecten waar het vaak aan ontbreekt in de thuissituatie. Het gebouw zou moeten inspelen op de die behoeftes.

Wet- en regelgeving in combinatie met de gestelde budgetten leiden tot instellingen waarbij het juist ontbreekt aan de eerder genoemde kwaliteiten. Grootschalig, kil, functioneel en hufterproof lijken de leidraad voor het ontwerp te vormen. Een omgeving waar een ieder zich kan indenken dat dit niet de juiste plek is voor een kind om in op te groeien.

Huidige jeugdinstellingen zijn vaak in het buitengebied geplaatst. Hoge hekken vormen een afscheiding tussen de huisvesting en de buitenwereld. Vanuit het oogpunt van veiligheid wellicht noodzakelijk, maar dit roept voor mij direct de vraag op: "Kan dit middels de keuze voor een andere architectonische ingreep ook anders?".

Lange, anonieme en kille gangen met daaraan de persoonlijke kamers gelegen vormen de basisopzet van de gebouwen. Daarnaast laten de kamers van de kinderen ook nog het nodige te wensen over. Onpersoonlijke ruimtes ontworpen vanuit het oogpunt van het vermijden van conflicten en het ontbreken van de ruimte voor eigen invulling maken het een onaangename plek.

Kortom vormt het een omgeving waarvan een ieder zich kan indenken dat dit niet de juiste plek is voor een kind om in op te groeien.

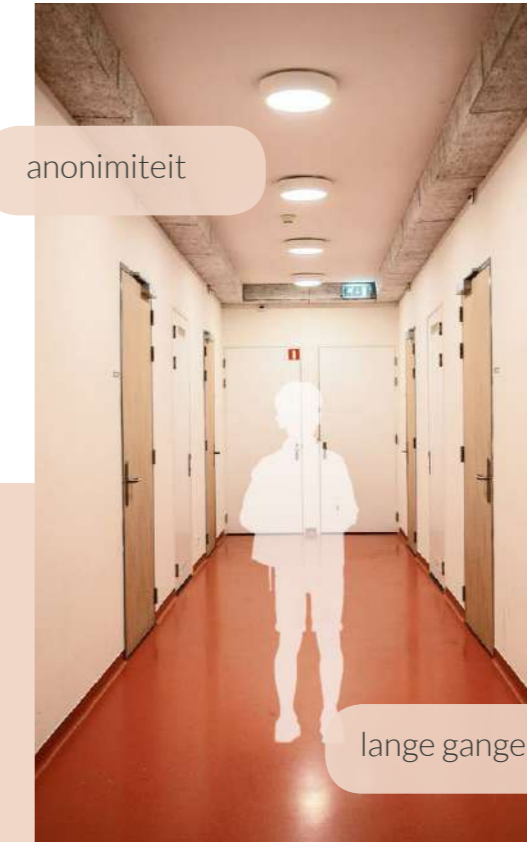
kil en afstandelijk

buiten de stad

bron: De Grubbe - Assar Architects. (2023, 1 augustus). assar architects. <https://www.assar.com/project/de-grubbe/>

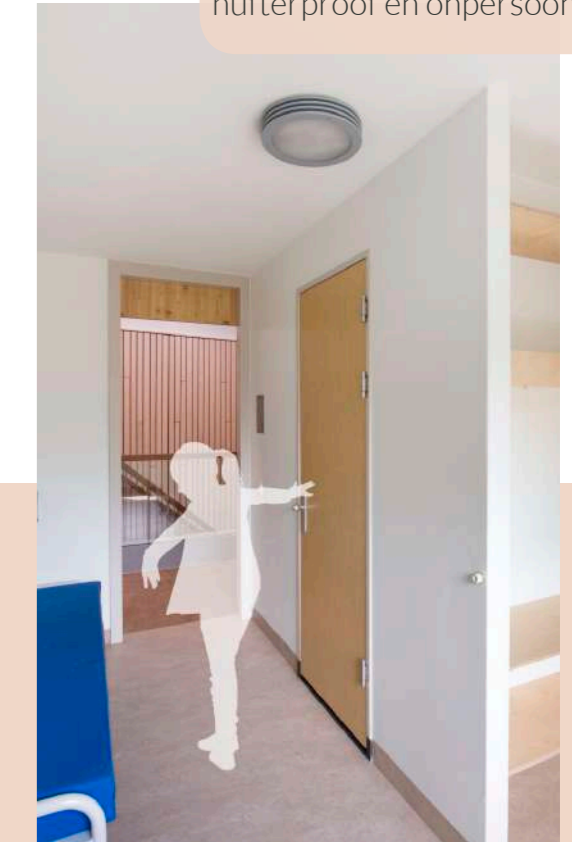
anonimiteit

lange gangen

bron: Van Der Kaaden, A. (2022, 7 februari). NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/02/07/de-pil-of-spiraal-voelt-soms-verplicht-a4084689>

hufterproof en onpersoonlijk

bron: De Koppeling fase 2 | Archivolt Architecten. (z.d.). <https://www.archivolt.eu/nl/projecten/de-koppeling-fase-2>

EEN EERLIJKE KANS VOOR IEDER KIND

Iedere maatschappij kent sociale ongelijkheid. Er is sprake van sociale ongelijkheid wanneer er een ongelijke verdeling zit, tussen bevolkingsgroepen, op het gebied van kennis, maatschappelijke status, inkomen en leefstijl. De positie van kinderen is grotendeels bepaald door de omgeving waarin zij opgroeien. Het creëren van gelijke kansen voor iedereen is hierom van groot belang.

Een uithuisplaatsing is het laatste middel dat wordt ingezet om een kind in een fijne leefomgeving op te laten groeien. Ondanks de vaak schrijnende situatie wordt door een uithuisplaatsing alles wat bekend en vertrouwt voelt ontnomen. Het is de bedoeling om kinderen zoveel mogelijk binnen hun vertrouwde omgeving te houden. Op deze manier kunnen zij naar dezelfde school blijven gaan, hun vriendjes blijven zien en worden zij niet nog meer ontworcht uit het voor hun bekende dagelijkse leven.

Om deze reden heb ik onderzoek gedaan naar een locatie/wijk waar vele kinderen kampen met problemen in de thuissituatie en uithuisplaatsingen. Een plek die een steuntje in de rug kan gebruiken. Op deze manier kunnen de kinderen in hun vertrouwde wijk blijven wonen.

Bron: Sociale Ongelijkheid in Nederland en Wereldwijd. (2021, 24 juni). Stichting 168 Million. Geraadpleegd op 27 maart 2022, van <https://168million.nl/sociale-ongelijkheid-in-nederland-en-wereldwijd/>

Rotterdam telt vele “probleemwijken”

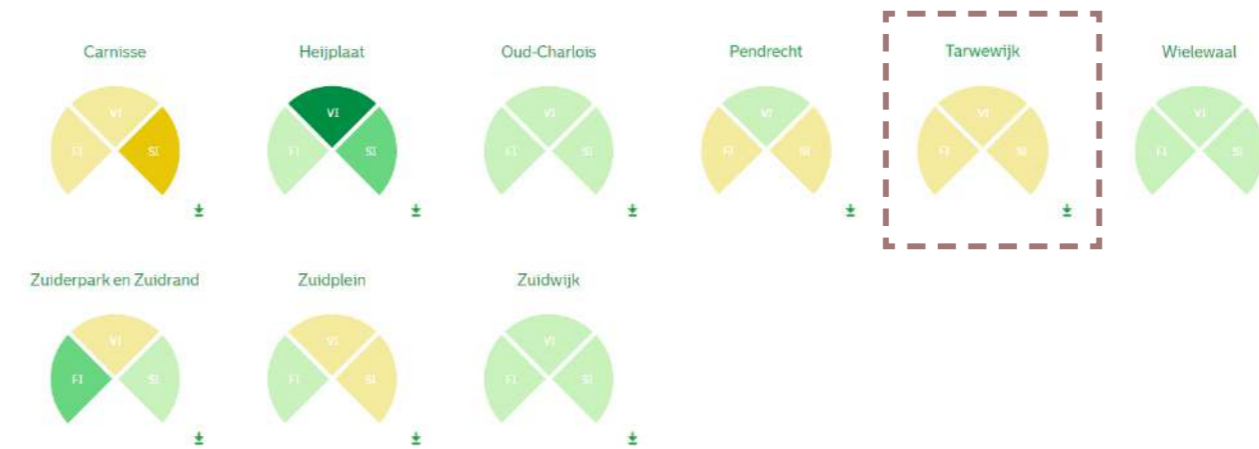
sociale ongelijkheid

ongelijke kansen

armoede, psychische klachten, ect.

meer vraag naar jeugdhulp

meer uithuisplaatsingen

bron: 2022 | Wijkprofiel Rotterdam. (z.d.). <https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2022/rotterdam>

LOCATIE

ROTTERDAM

1 op 3 kinderen in Rotterdam groeit op in een gezin met een lage sociaal economische status (Kinderen en jongeren - Sint Laurensfonds, 2021). De ouders van deze gezinnen hebben vaak een lage opleiding en/of spreken de Nederlandse taal nauwelijks. Een laag inkomen is het gevolg. Voor kinderen resulteert dit in een achterstand. Zij kunnen zich minder goed ontwikkelen, en hebben niemand in hun directe omgeving om zich aan op te kunnen trekken of die hun de mogelijkheden laten zien.

TARWEWIJK

Om tot een wijk te komen is er gekeken naar het wijkprofiel. Het wijkprofiel geeft de informatie over de “pijlers” van het grotestedenbeleid weer, namelijk:

- fysieke index
- veiligheid index
- sociale index

Het gebouw zal geplaatst worden in de Tarwewijk. De Tarwewijk is één van de focuswijken van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). In Rotterdam en zeker ook in de Tarwewijk groeien veel kinderen op in armoede. Dit leidt tot een achterstand, maar ook tot een grotere kans van psychische klachten bij zowel het kind als de ouder. Daarnaast heb ik ruim 4 jaar in de Tarwewijk gewoond. In deze tijd hebben ik de leuke aspecten van de wijk meegemaakt, maar zeker ook rauwe randjes.

bron: Kinderen en jongeren. (2021, 2 augustus). Sint Laurensfonds. Geraadpleegd op 17 maart 2022, van <https://www.sintlaurensfonds.nl/kinderen-en-jongeren>

AANPAK

Tijdens mijn afstuderen heb ik gebruik gemaakt van verschillende tools, namelijk: deskresearch en interviews met deskundige om er achter te komen wat de behoeftes zijn en wat wel en niet werkt. Analyses om inzicht te krijgen en middels maquettes, collages en scenario's ontwerpend onderzoeken en testen.

Ik onderzoek gedaan naar specifieke onderwerpen zoals de locatie en de problematiek. De wijk is geanalyseerd op verschillende schaalniveaus en verschillende thema's, met als doel een overkoepelende beeldvorming van de wijk om een uitspraak te kunnen doen over de behoeftes en potentie.

Gesprekken met organisaties en ervaringsdeskundige hebben inzicht gegeven in de huidige situatie, de behoeftes en de verbeterslag die nog gemaakt kan worden.

Daarnaast is er onderzoek gedaan naar de behoeftes van het kind ten aanzien van de huisvesting. Hierbij spelen onderdelen zoals toegankelijkheid, privé en openbaar, huiselijkheid en geborgenheid een grote rol.

Bestaande situatie

Interviews

Onderzoek

Referenties

Programma onderzoek

Analyse locatie

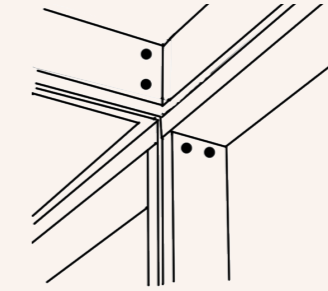

UITGANGSPUNTEN

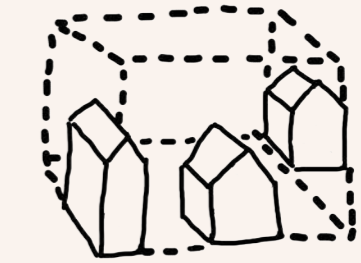
Alvorens ik ben gestart met het ontwerp heb ik meerdere uitgangspunten geformuleerd die de leidraad vormen voor de verdere uitwerking van het project. Deze uitgangspunten zijn ontstaan op basis van onderzoek op verschillende thema's zoals het ontwerpen vanuit het perspectief van het kind, ontzorgen, identiteit en herkenbaarheid en het bestuderen van literatuur en referenties. De denkbeelden van verschillende architecten, zoals Aldo van Eyck, Herman Hertzberger, Alvaro Siza en Kazuyo Sejima heb ik als leidraad genomen voor de verdere uitwerking van het ontwerp. In de bijlagen zijn enkele referentiebeelden en een toelichting hierop te vinden.

flexibiliteit en modulair

bouwkundig detail

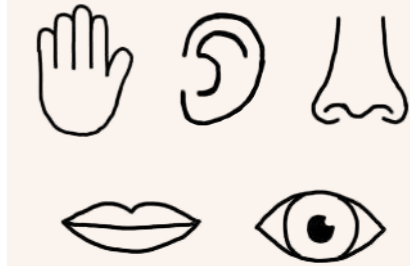
maat en schaal

materiaal en tactiliteit

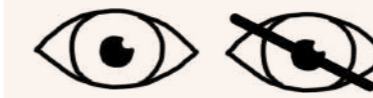
diversiteit aan plekken

zintuigelijke prikkels

eigen inspraak

zien en gezien worden

veiligheid en geborgenheid

GESCHIEDENIS

ONTSTAAN JEUGDZORG

De jeugdzorg is ontstaan uit de kindertewetten van 1905 (kinderbescherming). In de wetgeving stond vastgelegd dat kinderen die de strafwet hadden overtreden aangepakt dienden te worden. Tevens werd het ook mogelijk om ouders uit hun ouderlijke macht te zetten, indien zij niet voldoende voor hun kinderen konden zorgen. Dit kon komen door uiteenlopende problematiek zoals psychische problemen bij de ouders, het hebben van verslavingen of geweld.

Omstreeks 1850 werden kinderen al weggehaald bij hun ouders. Dit gebeurde om de kinderen in een beter klimaat te laten opgroeien. De kinderen werden name bij protestantse en katholieke instellingen ondergebracht. Deze instelling werden kindertehuizen genoemd, later ook wel internaat. Het betroffen particuliere tehuizen. Ondanks dat het uit huis plaatsen van kinderen als een effectieve oplossing werd gezien was het op dat moment nog niet wettelijk vastgelegd. Ouders konden om die reden hun kinderen terughalen.
Bron: A. (2020, 7 april). LESSEN: jeugdzorg. Historisch Nieuwsblad. Geraadpleegd op 26 maart 2022. van <https://www.historischnieuwsblad.nl/lessen-jeugdzorg/>

INTERNAAT EN GELOOFSOVERTUIGING

In het verleden werden kinderen die uit huis werden geplaatst naar een internaat gebracht. Deze internaten waren met name in particulier bezit. Veelal werd vanuit een geloofsovertuiging gehandeld en opgevoed. Om deze reden waren er met name katholieke en protestantse internaten.

De huidige huisvesting van kinderen houdt in zekere mate ook rekening met de religie van het kind en de opvoedkundige achtergrond. Zo zijn er op het huidige moment gezinshuizen die zich focussen op een bepaalde geloofsovertuiging zoals islamitisch, katholiek of protestants. Dit wil daarentegen niet zeggen dat kinderen die deze geloofsovertuiging niet volgen niet welkom zijn. Maar het kan wel de ouders van het kind het vertrouwen geven dat de normen en waarden die zij aan hun kinderen mee willen geven op deze manier nog steeds bewerkstelligt kunnen worden.

Opvallend is dat Islamitische gezinshuizen aanzienlijk minder voorkomen dan bijvoorbeeld Christelijke gezinshuizen. De Islamitische gezinshuizen zijn op een hand te tellen. Dit terwijl 5% van de bevolking in Nederland Islamitisch is (in vergelijking ca. 20% is Katholiek).

Voordelen van een Islamitisch gezinshuis of huisvesting voor kinderen uit een gezin die Islamitisch is zijn groot. Zo spreken zij de taal, worden de belangrijke gebeden gehouden en eten zij halal. Wat betreft de verschillen in het gebouw is de bovenste verdieping in tweeën gedeeld. Een deel voor de jongens en een deel voor de meisjes. Dit geeft zowel de kinderen als de ouders rust. Het is herkenbaar en voelt vertrouwt.

bron: Over ons - GEZINSHUIS ELNOOR. (z.d.). elnoor. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.elnoor.nl/over-ons/>

Voormalig jongens Internaat Eikenburg

bron: EindhoveninBeeld List Foto's. (z.d.). https://www.eindhoveninbeeld.com/photolist_nivo3.php?nivo3_gr1=Eikenburg

1e Islamitische gezinshuis van Nederland - El Noor

bron: Kop, B. (2021, 4 oktober). Gezinshuis El Noor maakt kans op Brabantse Stijlprijs 2021. BredaVandaag - Hét nieuws uit Breda. <https://www.bredavandaag.nl/algemeen/algemeen/346113/gezinshuis-el-noor-maakt-kans-op-brabantse-stijlprijs-2021>

INTERVIEWS

Al in een vroeg stadium is contact gezocht met deskundige op het gebied van de huisvesting van kinderen, deskundige uit de jeugdzorg en personen die werkzaam zijn in de wijk.

Middels deze gesprekken ben ik er achter te komen waar zij tegen aan lopen, wat werkt aan de huidige vormen van huisvesting en waar behoefte aan is. Hoe zij het zouden aanpakken als alles mogelijk is en niet belemmerd worden door wet- en regelgeving, te krappe budgetten en angst voor aansprakelijkheid. Ik heb een drietal deskundige op het gebied van de huisvesting van kinderen gesproken. Uiteenlopend van een gezinshuis tot pleegzorg en de huisvesting van jeugdinstellingen.

Aan de hand van een aantal vragen/thema's is informatie opgehaald die de basis vormen voor de ruimtelijke uitgangspunten van het ontwerp.

Invloed gebouw op gemoedstoestand

Gesteld wordt dat het gebouw in zeer grote mate invloed heeft op het leefklimaat van het kind. Een prettig leefklimaat is een belangrijke factor in het op je gemak voelen en het gevoel hebben dat je er toe doet. Echter, de huidige regelgeving zorgt er voor dat het lastig is om te ontwerpen aan de hand van de behoeften van kind. De instellingen zijn hufterproof ingericht, hebben een neutrale uitstraling en voelen

klinisch aan. De vaak al krappe budgetten worden grotendeels ingezet om aan alle regelgeving te voldoen. De meeste ontwerpkeuzes worden afgeleid uit het voorkomen van aansprakelijkheid.

Herkenbaarheid en identiteit

Als een kind in het gezinshuis aankomt is het van belang dat het kind zich welkom voelt. Het meebrengen van eigen spullen is dan ook van groot belang. Dit kan zitten in de allerkleinste dingen, van het wasmiddel dat zij thuis ook hadden tot hun eigen dekbed op het bed.

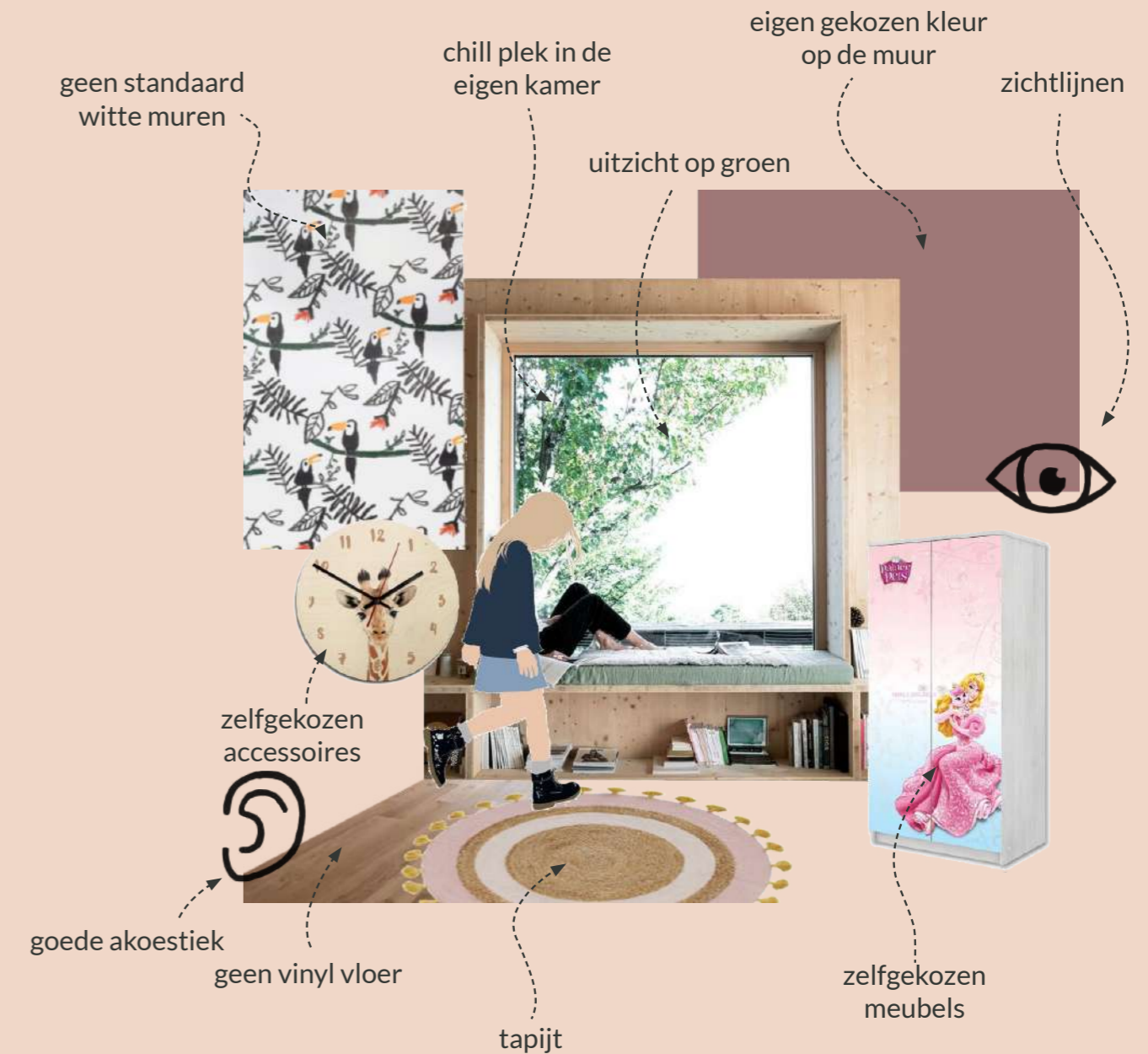
Vaak is het een komen en gaan van kinderen. Het toespitsen van ruimtes of kamer op een specifiek kind wordt hierdoor bemoeilijkt, advies om daarom de standaard leuk te maken. In instellingen of bij een kortdurende uithuisplaatsing is het vaak niet mogelijk om spullen mee te nemen. Het bieden van opties aan de kinderen kan een groot verschil maken. Een kleine opslag met wat tweede hands meubels of een accessoires waaruit een kind zelf iets kan kiezen kan een oplossing zijn. Momenteel zijn de kamers vaak ingericht vanuit het oogpunt van hufterproof, neutraliteit en het vermijden van problemen. Hierdoor voelen de kamers zeer onpersoonlijk en klinisch aan.

Conditie

Licht, ruimte en natuur zijn belangrijke factoren. Er dient voldoende ruimte te zijn, zowel binnen als buiten. Dit biedt ruimte aan het ontprykkelen van de kinderen. Iedereen is wel eens boos en wilt zich kunnen uiten. De natuur, het kunnen ravotten en buitenspelen is een goede manier om te kunnen ontladen.

Naast de groene omgeving en de ruimte buiten is de ruimte binnen van groot belang. Genoeg ruimte biedt kinderen een keuze om mee te doen aan activiteiten of zich af te zonderen. Zo is er bij een bezocht gezinshuis gekozen voor een multifunctionele entreehal. De centrale hal staat in verbinding met de rest van het huis. Op deze manier is alles in de nabijheid, zowel wat betreft de zichtlijnen als het geluid. De kinderen kampen vaak met angst om alleen te zijn. Op deze manier kun je je zelf afzonderen maar ben je nog wel in elkaars nabijheid.

Tevens is het van belang dat er aandacht wordt besteed aan de vormgeving van de ruimtes. Het moet warme uitstraling en een prettige sfeer hebben. De regelgeving geeft drempels om te ontwerpen naar de behoeften van het kind. Het is belangrijk om te laten zien dat het ook anders kan en anders zou moeten.

DOELGROEPEN

Vanuit de gedachte dat iedere kind uniek is en specifieke persoonlijke behoeftes heeft, biedt de huisvesting ruimte aan de verschillende zorgvragen, maar tevens ook voor de verschillende persoonlijkheden, leeftijden en culturele achtergronden van de kinderen.

Kortdurend uit huis geplaatst

Kinderen die kortdurend uit huis worden geplaatst of gebruik maken van een crisis- en overbruggingsopvang worden slechts voor korte tijd opgevangen. Crisis- en overbruggingsopvang wordt ingezet voor problemen waar niet direct een oplossing voor gevonden kan worden. Dit kan komen door het plotseling wegvallen van de ouders, het niet hebben van een dak boven je hoofd, of het gezinsleven is dusdanig verstoord dat het niet goed is voor een kind om er te verblijven.

Langdurig uit het geplaatst

Een groot aandeel van uit huis geplaatste kinderen woont langdurig op een andere plek. Zo zijn er kinderen die vanaf baby tot jong volwassene elders dan de thuissituatie opgroeien. Aangezien het voor kinderen die langdurig uit huis zijn geplaatst heel naar is als het een continu komen en gaan is van kinderen, zijn deze twee groepen uit elkaar gehaald wat betreft de woning.

Gedwongen uit het geplaatst

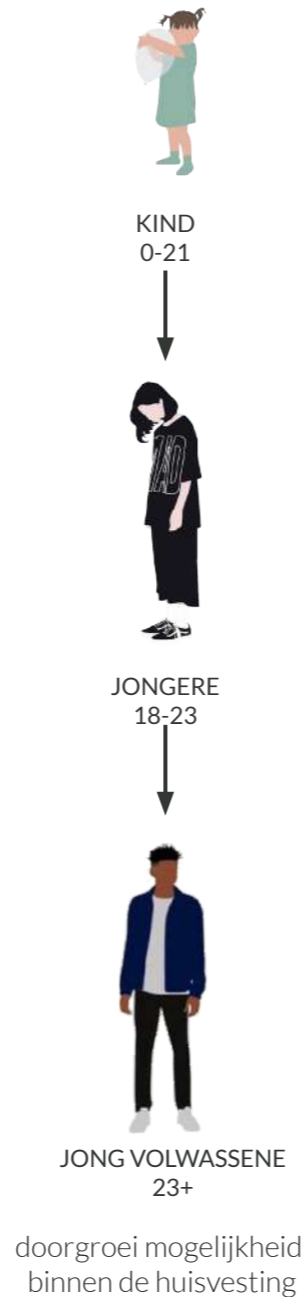
Een klein aandeel van de kinderen wordt gedwongen uit die uit huis geplaatst. Dit houdt in een dat een rechter beslist dat een kind tijdelijk niet meer thuis kan wonen. Dit leidt vaak tot opstandigheid van de ouders van het kind. Veiligheid speelt dan ook een grote rol om te voorkomen dat ouders hun kind terug komen halen. Tevens speelt hier een grotere zorgvraag vanwege de vaak traumatische gebeurtenissen in de thuissituatie.

Leren zelfstandig wonen

De opvang van uit huis geplaatste kinderen loopt tot een leeftijd van 18 jaar, waarna een verlenging tot 21 jaar mogelijk is. Wanneer een jong volwassene deze leeftijd bereikt wordt hij/zij verwacht om op eigen benen te staan. Vaak zonder vangnet van financiële middelen en familie. Tot op heden belanden veel van deze jongeren op straat en raken dakloos. In het plan wordt er ruimte geboden om te leren op eigen benen te staan.

Zelfstandig wonen

Wanneer je een bepaalde leeftijd bereikt wil je vaak volledig op eigen benen staan. Als volgende stap in je ontwikkeling tot volwassene wordt er aandacht besteed aan het zelfstandig wonen, maar in de nabijheid van het vertrouwde en veilige vangnet van de huisvesting.

LANGDURIG UIT HUIS GEPLAATST

ZORGVRAAG ●●●●○
VEILIGHEID ●●●●○
ZELFSTANDIGHEID ●○○○○

KORTDUREND UIT HUIS GEPLAATST

ZORGVRAAG ●●●●○
VEILIGHEID ●●○○○
ZELFSTANDIGHEID ●○○○○

GEDWONGEN UIT HUIS GEPLAATST

ZORGVRAAG ●●●●●
VEILIGHEID ●●●●●
ZELFSTANDIGHEID ●○○○○

IEDER KIND IS UNIEK EN HEEFT
PERSOONLIJKE BEHOEFTE

LEREN ZELFSTANDIG WONEN

ZORGVRAAG ●●○○○
VEILIGHEID ●○○○○
ZELFSTANDIGHEID ●●●●○

ZELFSTANDIG WONEN

ZORGVRAAG ●○○○○
VEILIGHEID ○○○○○
ZELFSTANDIGHEID ●●●●●

PROGRAMMA

WOONHUIS: TIJDELIJK

aantal slaapkamers kinderen: 8*-16
 aantal slaapkamers begeleider**: 1

WOONHUIS: LANGDURIG

aantal slaapkamers kinderen: 8*-16
 aantal slaapkamers begeleider**: 1

WOONHUIS: GEDWONGEN

aantal slaapkamers kinderen: 8
 aantal slaapkamers begeleider**: 1

STUDIO

aantal studio's: 16

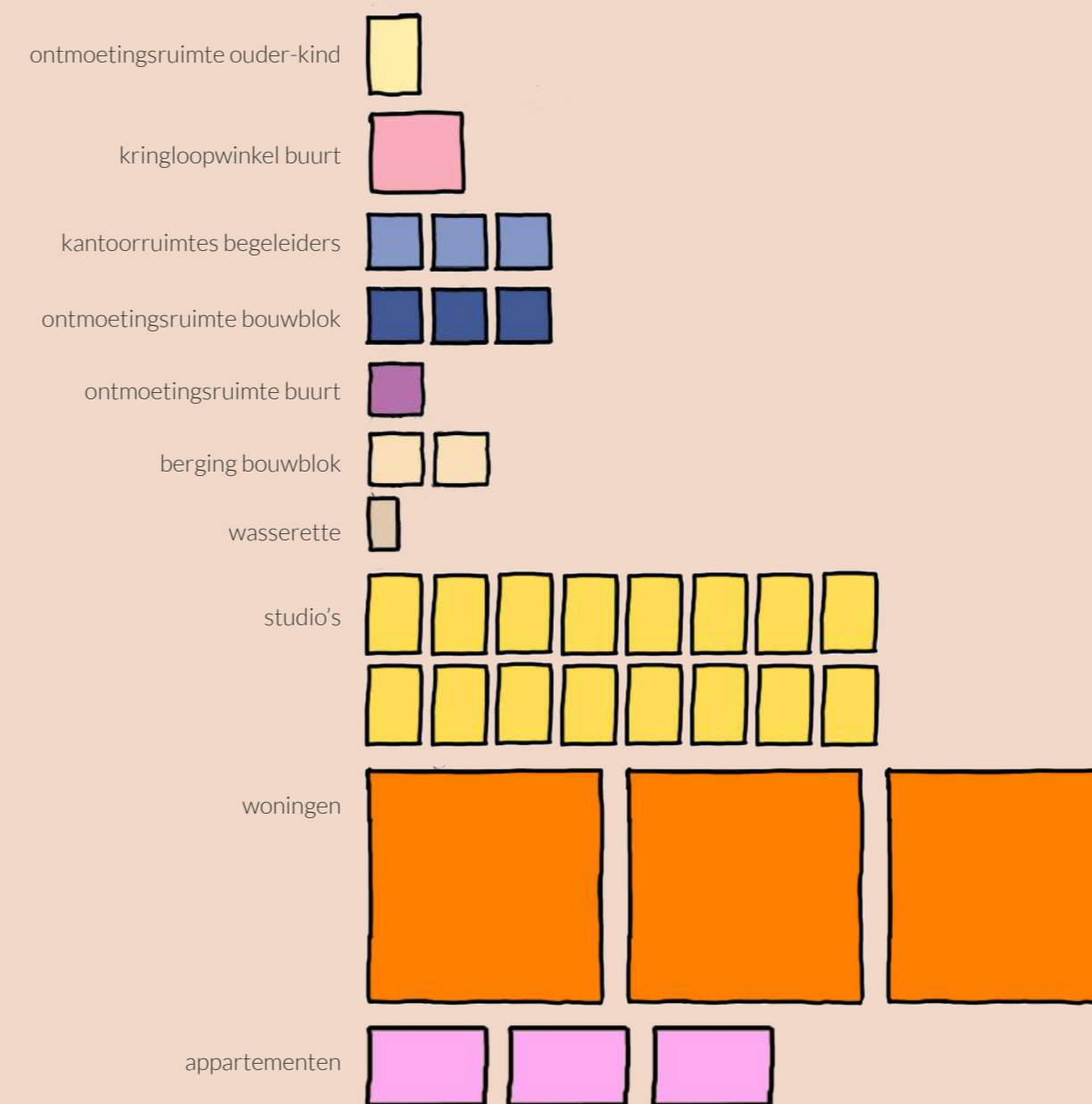
studio: 24m²
 gemeenschappelijk: 24m²

ONDERSTEUNENDE RUIMTES

kantoren 2st. 16m²
 ontmoetingsruimte ouder/kind 24m²
 bergingen 2st. 20m²
 kringloopruimte 40m²
 ontmoetingsruimte bouwblok 2st. 16m²
 gemeenschappelijke woonkamer 16m²
 wasruimte 8m²
 chillruimte 16m²

*minimale groepsgrootte van 8 kinderen per woning

** ruimte voor slaapwacht

TARWEWIJK

GESCHIEDENIS

De Tarwewijk is een relatief jonge wijk. Zij bestaat ca. 100 jaar. In 1914 is de wijk ontstaan in een polder van de gemeente Charlois. De bouw van de wijk was met name bedoeld voor havenarbeiders. Door de snel groeiende haven, kwam er een grotere vraag naar woningen.

De wijk is van oudsher een volksbuurt. De Dordtselaan en de Mijnsherenlaan, waar met name artsen, notarissen en advocaten woonden, waren opgezet als brede lanen met in de middenstrook groen. Deze wegen gaven de wijk het groene karakter.

In de jaren '60 werd de metro aangelegd. Hierdoor werd de Tarwewijk direct verbonden met het centrum van Rotterdam, gelegen aan de andere zijde van de rivier. De aanleg van de metrolijn en de tramlijn ging dwars door de wijk heen. Het groene karakter en de brede straten van de wijk verdwenen hiermee. Tevens ontstond er een sterkere driedeling in de wijk
 bron: De wijk | CultuurWerkplaats Tarwewijk. (z.d.). cultuurwerkplaatstarwewijk. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://cultuurwerkplaatstarwewijk.nl/over-ons/de-wijk/>

Eerste woningen in de Tarwewijk
 bron: Boomsluiters en Romeijn

Tuindorp Tarwebuurt 1918
 bron: Cultuurwerkplaats

Mijnsherenlaan, planmatige ontwikkelingen
 bron: Stadsarchief Rotterdam, nummer IX:736

Zuidpleinflat door arch. Maaskant
 bron: Cultuurwerkplaats

TARWEWIJK

INWONERS

De wijk telt zo'n 12.500 inwoners, waarvan het overgrote deel van de bewoners vrij jong is. Er is een tweedeling te zien tussen de mensen die er al jaren wonen en nieuwe gezinnen, stellen en studenten.

Begin jaren '50 vestigde zich de eerste Italiaanse gastarbeiders in de Tarwewijk. Later volgde Spaanse, Turkse en Marokkaanse arbeiders. Dit heeft er toe geleid dat op het huidige moment zo'n 80% van de inwoners van de Tarwewijk een migratieachtergrond heeft. Dit al zorgt voor een diverse samenstelling van bewoners.
 Bron: Héél veel informatie over Tarwewijk (update 2022!). (2022, 16 maart). AlleCijfers.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://allecijfers.nl/ buurt/ tarwewijk-rotterdam/>

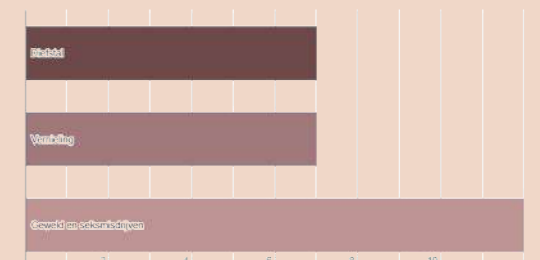
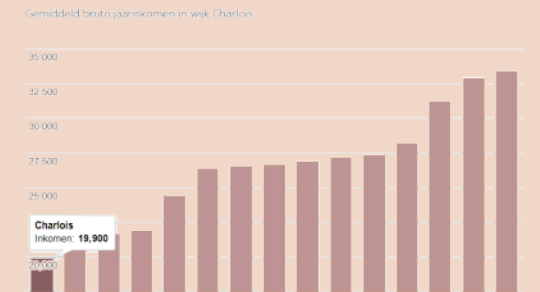
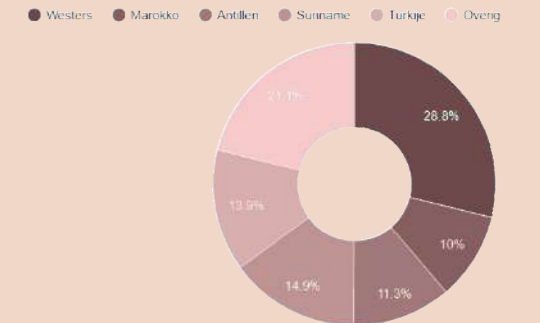
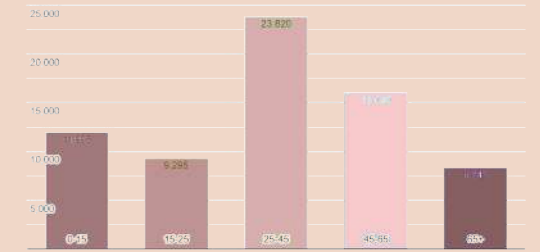
PROBLEMATIEK

De Tarwewijk is een wijk die destijds is gebouwd voor de middenklasse. In de jaren '60 trokken veel middenklasse gezinnen richting de rustigere wijken aan de rand van de stad. De nieuwe tuinsteden rondom Rotterdam, die ruim en groen opgezet waren, waren uitermate geschikt voor gezinnen.

De aanleg van de metro dwars door de wijk heen versterkte het verlangen van de gezinnen om uit de wijk te trekken. Inwoners uit de lagere sociale inkomensklasse bleven vanuit economisch oogpunt in de wijk wonen. Tevens trokken er veel immigranten richting Rotterdam. Zij verbleven met name in wijken waar de huur laag was.

De Tarwewijk was één van de wijken met goedkope woningen. Dit leidde tot een grote toestroom van arbeiders. In de jaren '60 en '70 trokken veel arbeidsmigranten richting de Tarwewijk om in de haven te werken wat zorgde voor een verandering in de sociaal-economische positie.

Door de jaren heen bleef de situatie in de Tarwewijk achter uit gaan. Particuliere huurwoningen vormden de woningvoorraad in de wijk. Veel starters trokken naar de wijk vanwege de relatief lage huur en het type woning. Om deze reden is de bevolking in de Tarwewijk relatief jong. Omdat er weinig doorgroei mogelijkheden binnen de wijk zijn, trekken bewoners snel weer weg om wooncarrière te maken. Het gemiddelde inkomen is relatief gezien zeer laag en er wonen gemiddeld veel inwoners met een bijstandsuitkering.
 Bron: Van ideale woonwijk naar een wijk met problemen. (2021, januari). <https://frw.studenttheses.ub.rug.nl/3459/1/Thesis%20-%20Eva%20Bakker%20-%20Een%20onderzoek%20naar%20de%20relatie%20tussen%20de%20stedenbouwkundige%20structuur%20van%20de%20wijk%20en%20het%20ontstaan%20van%20sociale%20problemen.pdf>

Héél veel informatie over Tarwewijk (update 2022!). (2022, 16 maart). AlleCijfers.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://allecijfers.nl/ buurt/ tarwewijk-rotterdam/>

STEDENBOUWKUNDIGE OPZET

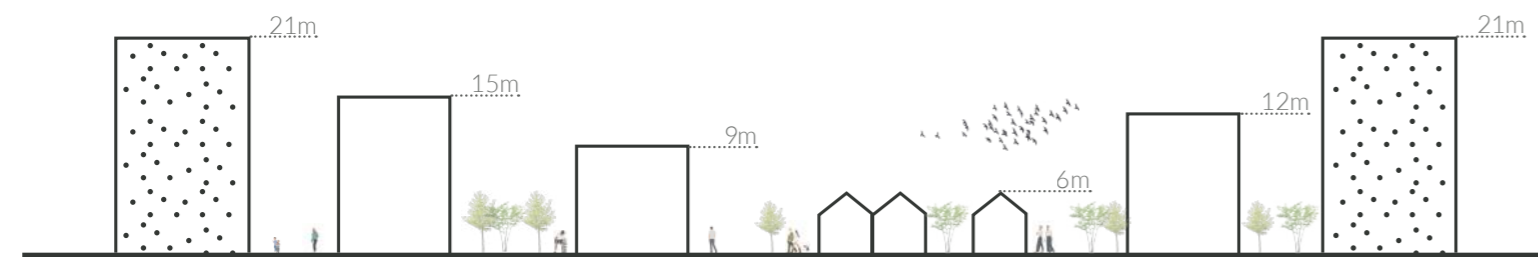
De Tarwewijk is ontstaan vanuit een noodzaak van de huisvesting van havenarbeiders. In korte tijd trokken veel inwoners richting de Tarwewijk. Er was een grote vraag naar kleine en betaalbare woningen. De achtergrond van de wijk is dan ook terug te zien in de huidige woningvoorraad.

De stedenbouwkundige opzet maakte gebruik van een rechte hoekige gesloten blokken. De bouwblokken zijn over het algemeen gesloten en de hoogte van de blokken is uniform. De blokken in de Tarwewijk zijn 5 verdiepingen hoog. De bovenste verdieping heeft vaak een set back.

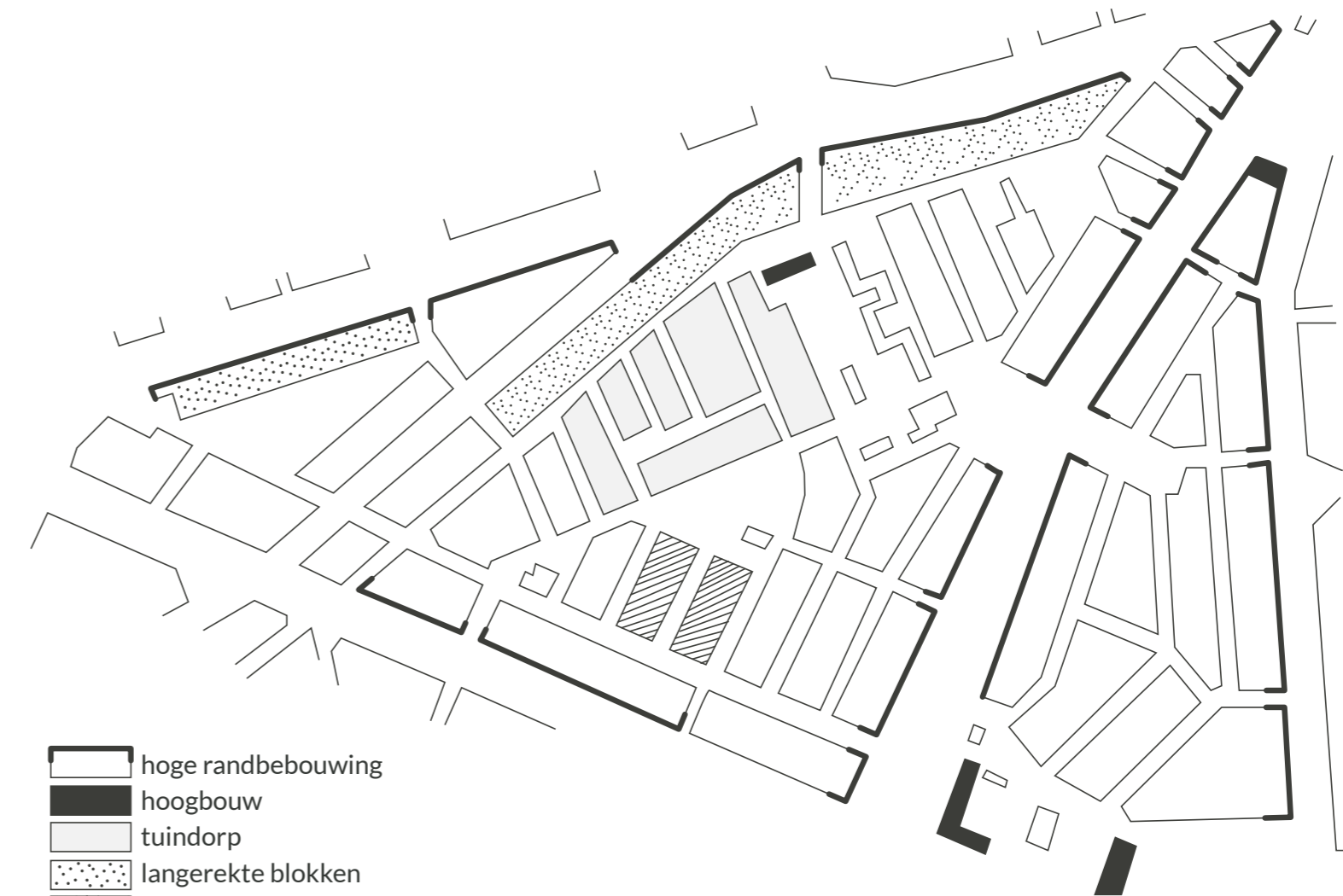
De randen van de wijk heeft hoge rand bebouwing, die de afscherming vormt naar de rest van de stad en de wijk een geborgen karakter geeft. Te midden van de wijk ligt een tuindorp met grondgebonden woningen van 1 laag met een kap.

Kortom, de wijk kenmerkt zich door stevige rand bebouwing. Die de barrière vormt tussen de drukke wegen en de rust in de wijk. Hoe dieper je de wijk betreedt verkruimeld dit steeds verder en wordt het kleinschaliger.

bron: Het gesloten bouwblok, (z.d.), tijsvandenboomen. Geraadpleegd op 3 mei 2022, van <http://www.tijsvandenboomen.nl/het-gesloten-bouwblok/>

TARWEHOF

- hoge randbebouwing
- hoogbouw
- tuindorp
- langerekte blokken
- strokenbouw

bron: Projectgroep Tarwewijk 1986

FACILITEITEN

In de wijk zijn op het huidige moment een aantal functies aanwezig voor kinderen, namelijk:

- kinderdagopvang
- basisonderwijs
- buurthuis DOCK
- speel faciliteiten in vorm van pleinen
- sportzaal

De wijk telt momenteel 2 grote speelvoorzieningen. Het plein bij de Verschoorstraat kent meerdere speeltoestellen, sportvelden en heeft een divers aanbod. De speelvoorziening aan het Mijnsherenplein richt zich meer op de oudere kinderen met een basketbalveld en pannacourt.

bron: Googlemaps, vogelvlucht Tarwewijk

KENMERKEN

De Tarwewijk bestaat uit vooroorlogse woningen en kenmerkt zich door de grote en vaak gesloten bouwblokken. De bouwblokken hebben lange en vlakke gevels. Vanwege het souterrain van de portieketagewoning ontbreekt een sterke relatie met de straat. Op de hoeken werd aandacht besteed aan details in de vorm van winkels, open hoeken en hoogte accenten.

Middels een poort of vanuit de woningen kan het binnengebied betreden worden. Dit binnengebied herbergt verschillende functies, van gezamenlijke functies tot individuele invullingen. Wasplaatsen, bedrijven en parken vormen de invullingen van de binnenplaatsen. Er ontstaat hierdoor een contrast met de stad die is opgebouwd uit lange, vlakke gevels met woningen en een binnengebied met een diffuus karakter.

De bouwblokken worden afgewisseld door enkele pleinen. De pleinen hebben de functie van speelvoorzieningen en openbaar groen. Opvallend is dat het merendeel van deze plekken afsluitbaar of afgesloten is.

Als uitzondering op de bouwblokken zijn de scholen ontworpen als op zichzelf staande bouwwerken. Ze zijn afwijkend in schaal, architectuur en stedenbouwkundige opzet.

anonieme straten

geen voortuinen

collectieve binnentuin

ontmoeten

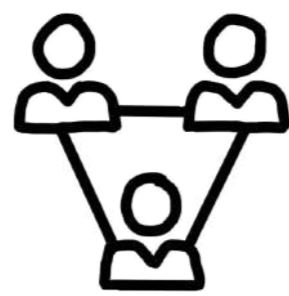
bron: Facebook. (z.d.). <https://www.facebook.com/hofvanbasrotterdam>

kenmerkende schoolgebouwen

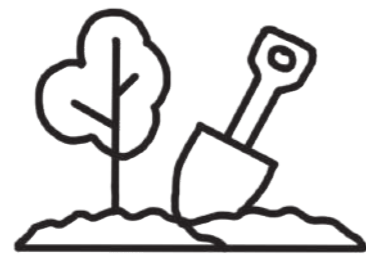
transformatie naar gezinsbuurt

sociale cohesie vergroten

vergroenen

aanpak binnenterreinen

bron: handelingsperspectief wijk Tarwewijk. (2013).

NPRZ

In 1994 is door de Nederlandse overheid het Grotestedenbeleid (GSB) opgezet, met als doel het aanpakken van de 44 grootste steden van Nederland. Dit werd gedaan aan de hand van 3 pijlers: fysiek (stedelijke vernieuwing), sociaal en economisch.

NPRZ, Nationaal programma Rotterdam Zuid, is het laatste Grotestedenbeleid dat nog gaande is in Nederland. Dit vanwege de huidige problematiek in Rotterdam Zuid. Er is nog steeds veel werkloosheid, armoede en een achterstand voor kinderen ten aanzien van onderwijskansen. Deze problemen worden aangepakt middels meerdere interventies op het gebied van wonen, werken en onderwijs.

Reeds verhuizen bewoners uit Rotterdam zuid zodra zij het beter krijgen. NPRZ heeft als doel om een meer evenwichtige bevolkingssamenstelling te krijgen. NPRZ-focuswijken zijn onder andere de Afrikaanderwijk, Feijenoord en Tarwewijk. Hiernaast zijn de focuspunten voor de Tarwewijk terug te vinden. De huisvesting wordt gekoppeld aan deze focuspunten.
Bron tekst: Custers, G. (2021, 12 maart). Meer middengroepen in Rotterdam Zuid – maar het verschil met de rest van de stad blijft. Sociale Vraagstukken. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://www.socialevraagstukken.nl/meer-middengroepen-in-rotterdam-zuid-maar-het-verschil-met-de-rest-van-de-stad-blijft/>

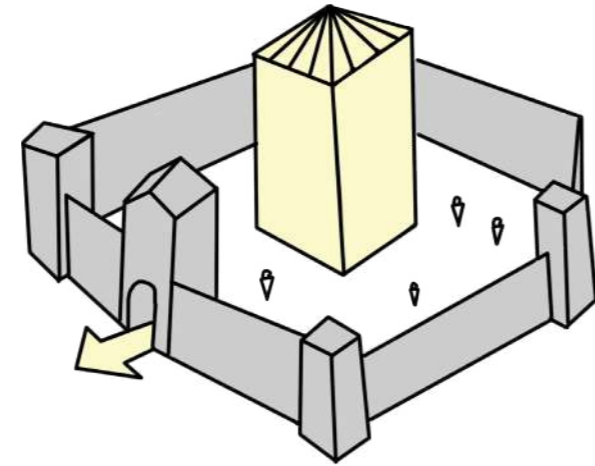
BOUWBLOK

De Tarwewijk kenmerkt zich door de verscheidenheid aan typologieën, van strokenbouw, een tuindorp tot het gesloten bouwblok. Voor de huisvesting was het een zoektocht naar een locatie die geborgenheid en veiligheid biedt aan het kind, maar tevens ook de vrijheid biedt tot het ontdekken van de omgeving. Een typologie die aansluit op het karakter en de stedenbouwkundige opzet van de wijk.

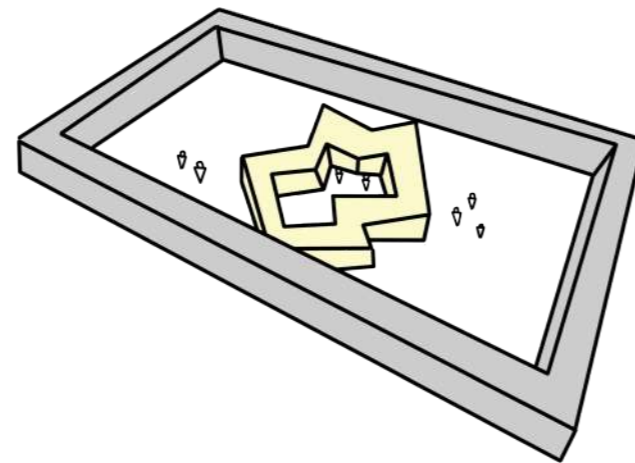
Uit de analyse naar de locatie is gebleken dat de wijk meerdere **gesloten bouwblokken** met een gezamenlijke binnentuin kent. Van deze bouwblokken is de potentie en voor- en tegens onderzocht in een locatie-onderzoek.

De typologie van het gesloten bouwblok heeft de mogelijkheid om de gezochte veiligheid en geborgenheid te bieden. De kenmerken zijn vergelijkbaar met een **burcht**. Een versterkte woning, die omringd wordt door een wand ter verdediging.

Wanneer dit principe geprojecteerd wordt op het gesloten bouwblok vormt de krans van woningen de verdediging, de barrière tussen de gevaren van de “buitenwereld” en de veiligheid van het binnengebied. Zij bieden bescherming en een filtering van toegankelijkheid voor de huisvesting. Daarentegen is er een wisselwerking tussen de “wachters”(bewoners) en de huisvesting.

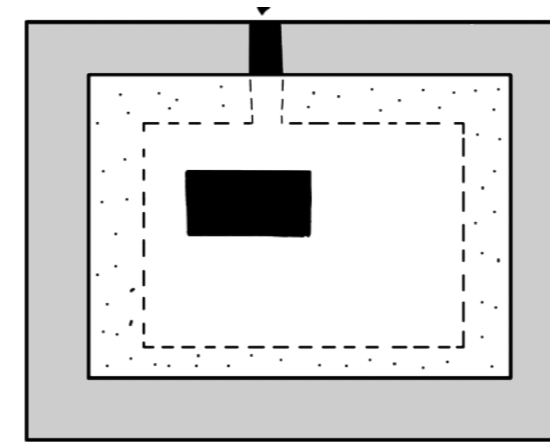

burcht als veilige en geborgen woonvorm

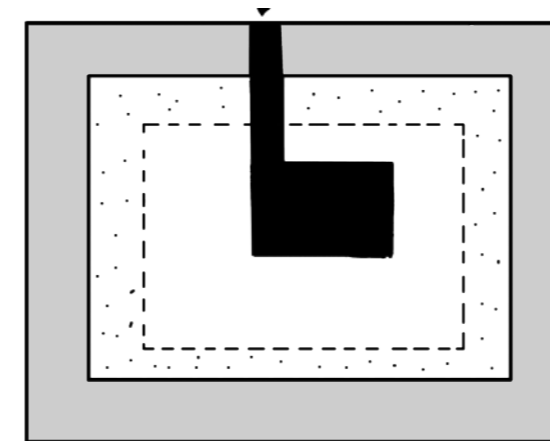

gesloten bouwblok voor een veilige en geborgen woonomgeving

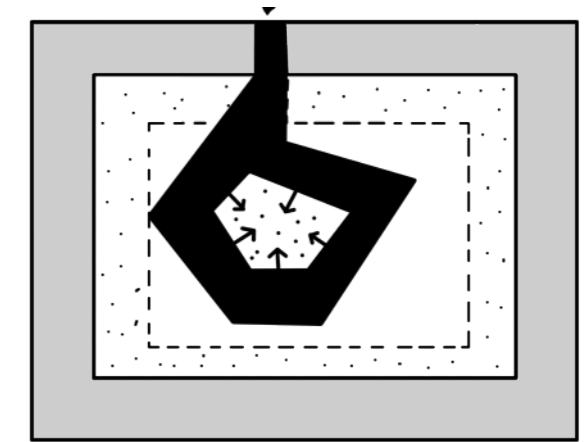
studie naar woongebouwen in een gesloten bouwblok

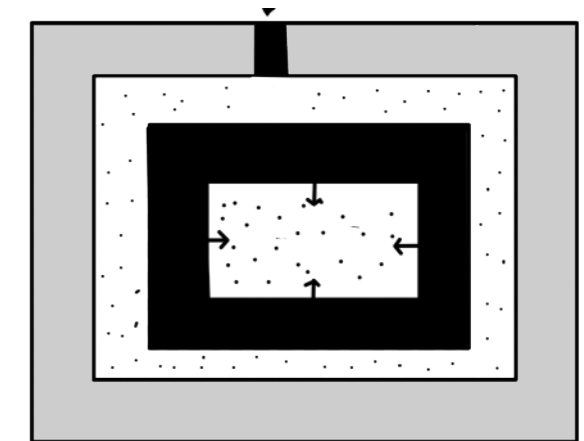
Gesloten bouwblok met een compact gebouw als huisvesting. Het gebouw is toegankelijk middels een poort in de nieuwbouw.

Gesloten bouwblok met een compact gebouw als huisvesting. De tuin van de huisvesting sluit aan op de tuinen van de omliggende woningen.

De huisvesting heeft naast een gemeenschappelijk binnentuin, tuinen grenzend aan de bestaande bewoners. Het gebouw is naar binnen gekeerd, waardoor er een geborgen binnenklimaat ontstaat.

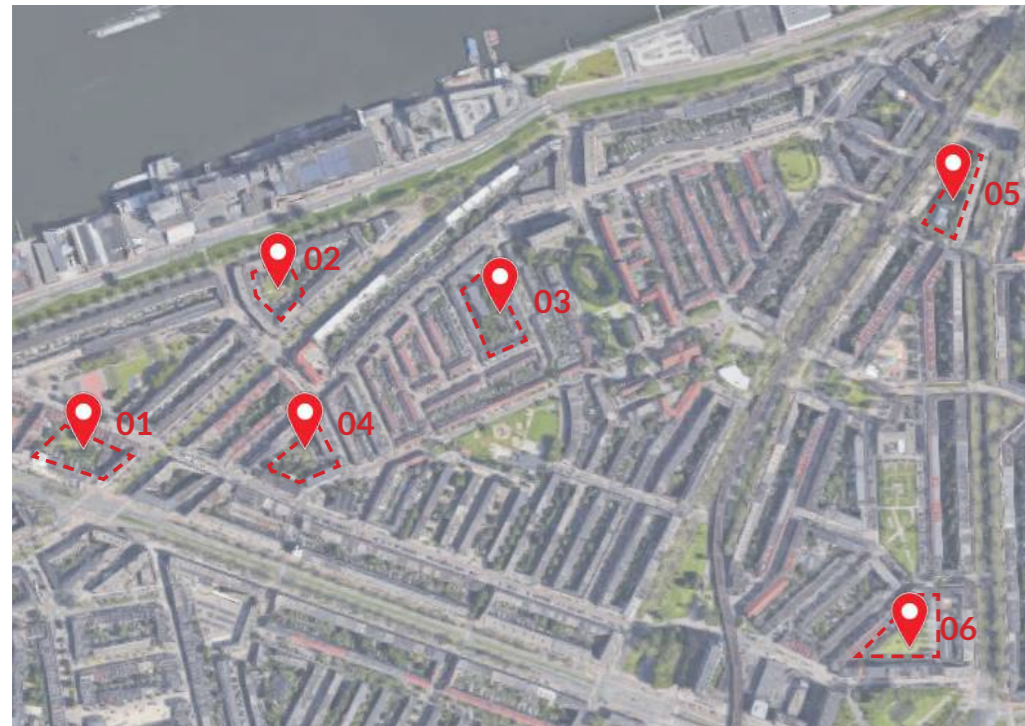
Binnen in het bestaande bouwblok vormt de huisvesting een nieuw gesloten bouwblok. De gevel grenzend aan de tuinen is gesloten. Het gebouw is naar binnen gekeerd en kent een binnentuin.

UITGANGSPUNTEN

Het is een zoektocht geweest naar een plek waar een wisselwerking ontstaat tussen de nieuw toe te voegen huizen en de bestaande woningen.

Uit onderzoek zijn een aantal uitgangspunten gebleken waaraan de locatie dient te voldoen. Voor analyse van de bouwbllokken zie bijlagen.

bron: Googlemaps, vogelvlucht Tarwewijk

TARWEHOF

01

02

03

04

05

06

44

verbinding met wijkfuncties

versterken van sociale structuren

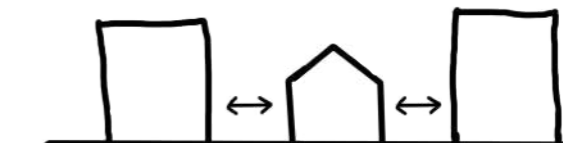
lager dan omliggende bebouwing

beperking zicht in het binnengebied

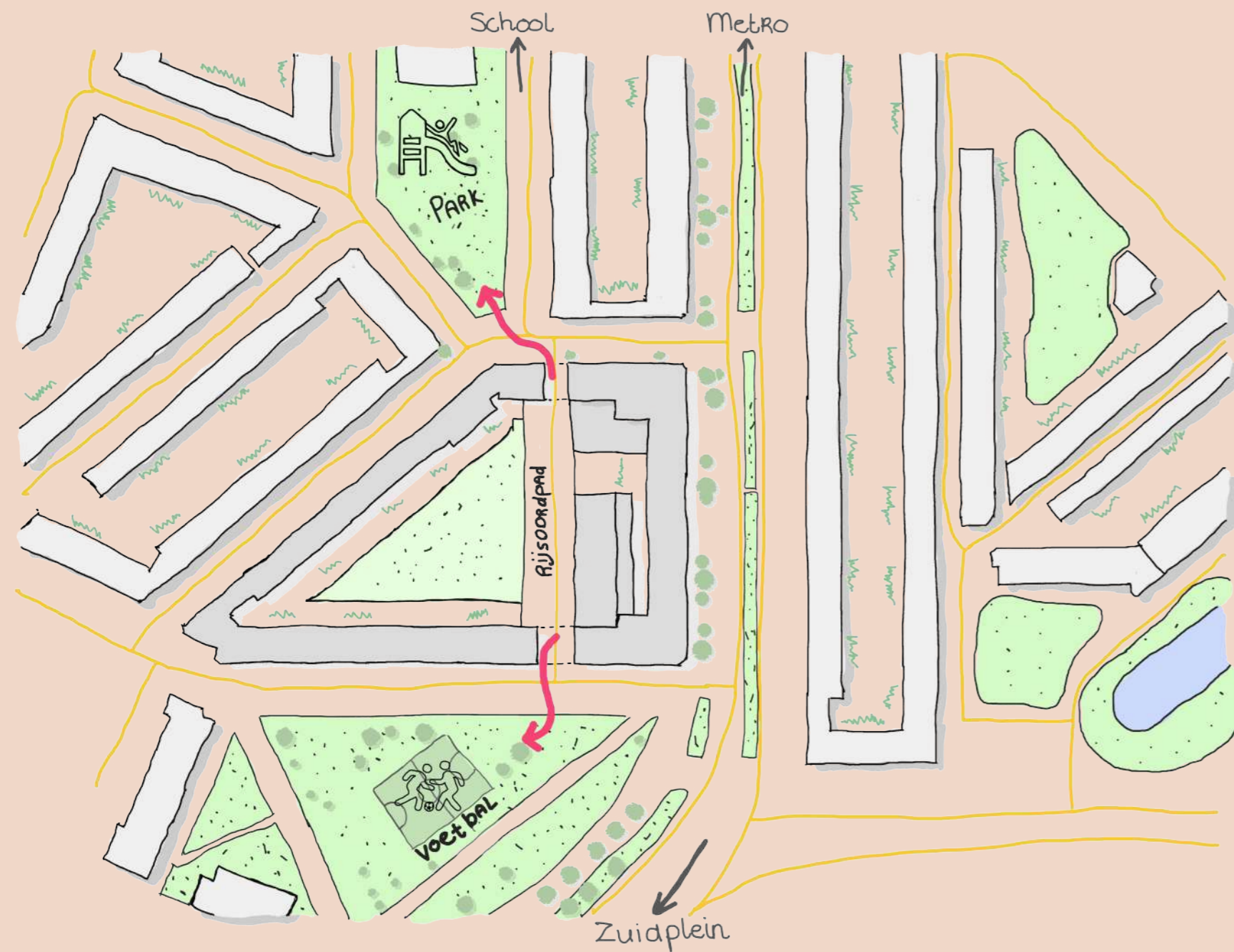
bebouwing geeft geborgen- en veiligheid

voldoende afstand tot de bebouwing

RAVB - LAURA GABRIELS

45

BOUWBLOK - OMGEVING

Het gekozen bouwblok is gelegen aan het Rijsoordpad. Gelegen aan de zuidzijde van de Tarwewijk, nabij Zuidplein en het Millinxbuurtpark. Beiden een kans om op aan te haken met de komst van de huisvesting.

Zuidplein en het voetbalveld vormt een geschikte plek voor jongeren om samen te komen. Een plek waar op het huidige moment al jongeren aanwezig zijn.

Het Millinxbuurtpark is gelegen aan de noordzijde van het Rijsoordpad en kent een direct relatie met het buurthuis, een basisschool en diverse speelvoorzieningen van de Tarwewijk. Een geschikte plek voor de jongere kinderen.

bron: Googlemaps, vogelvlucht Rijsoordpad

ZUIDPLEIN

RIJSOORDPAD

BUURTHUIS
BASISSCHOOL

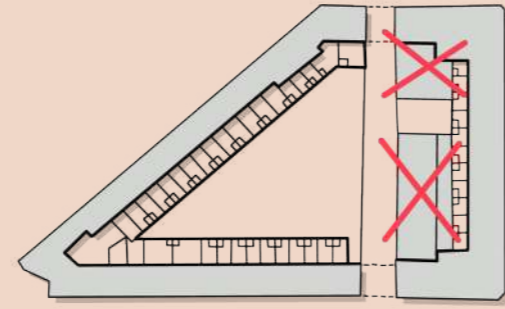
BOUWBLOK - BESTAANDE SITUATIE

Het binnengebied is toegankelijk middels twee onder door gangen. Vanuit het oogpunt van veiligheid en toezicht wordt het middels hekken in de avonduren gesloten.

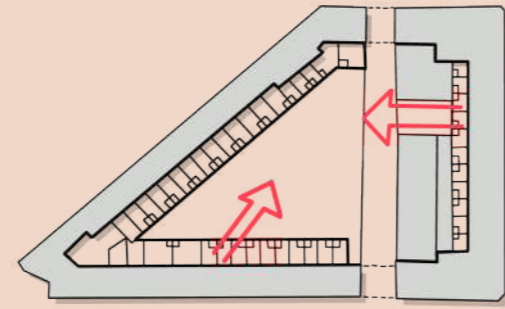
De locatie kent momenteel een binnengebied die in gebruik is als bedrijfsruimte. Dichte gevels en rotzooi op straat doet afbreuk aan de kwaliteiten van het blok.

Daarnaast is er een gemeenschappelijk deel. Momenteel is dit vrij sober ingericht en er lijkt geen actief gebruik gemaakt van te worden. De privé tuinen van de beneden woningen zijn afgeschermd van het binnengebied middels hoge schuttingen.

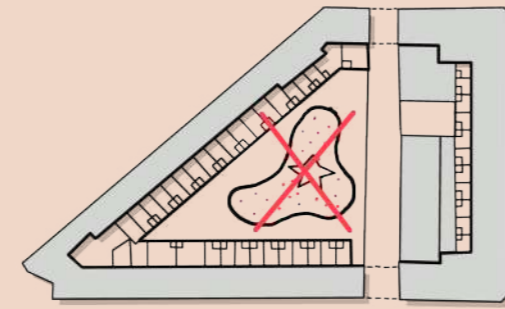
Een van de kansen van deze locatie is het activeren van het binnengebied. Op deze manier vormt de komst van de huisvesting ook een meerwaarde voor de omwonenden. Tevens wordt er een link gelegd met de ambitie van NPRZ. Een binnengebied als kloppend hart van bouwblok. Een plek waar mensen samen komen, elkaar ontmoeten en spelen in de binnentuin.

sloop garages

geen relatie met binnengebied

geen programma

onderdoorgang naar binnengebied

huidige inrichting en hoge erfafscheidingen

rommelig beeld, geen verblijfskwaliteit

huidige bedrijfspanden

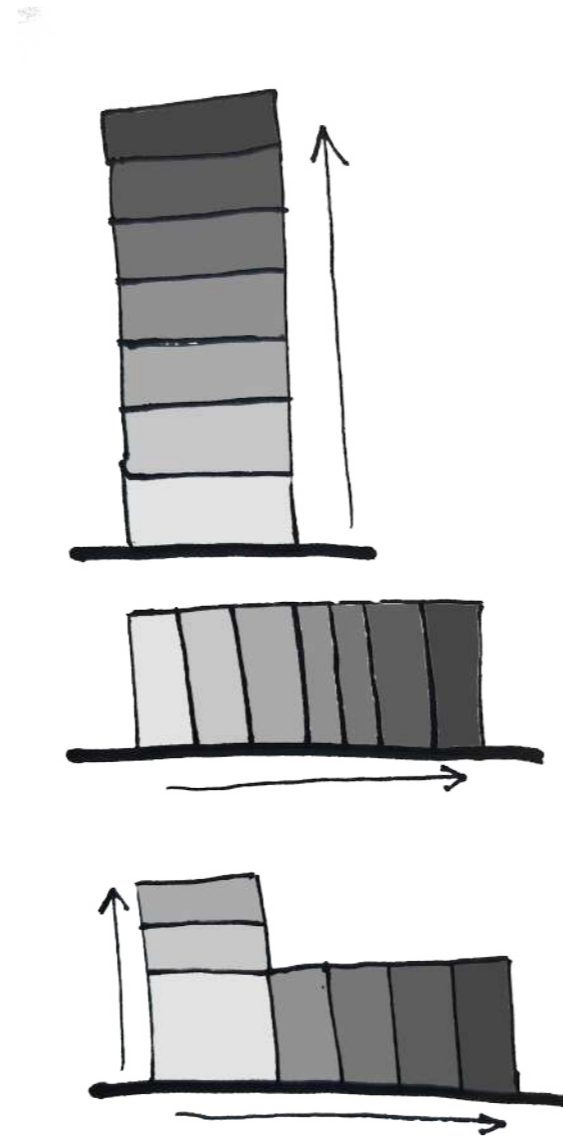
EEN VEILIGE LEEFOMGEVING

In de huisvesting komen verschillende doelgroepen te wonen. Van kinderen die slechts voor korte tijd uit huis zijn geplaatst tot kinderen die middels tussenkomst van de rechter langdurig uit huis worden geplaatst. Met name bij deze laatste groep hebben we te maken met ouders die het niet eens zijn met de uit huis plaatsing en hun kinderen terug willen halen. Deze kinderen hebben vaak traumatische gebeurtenissen meemaakt. De huisvesting moet dan ook een veilige woonomgeving zijn waar zij zonder zorgen kunnen opgroeien. Het bouwblok vormt de filtering van toegankelijkheid, vergelijkend met een hek bij huidige instellingen.

Het is belangrijk dat kinderen hun ouders nog steeds kunnen bezoeken en dat ouders een goed gevoel hebben bij de locatie en het gebouw waar de kinderen komen te wonen. Minder weerstand vanuit de ouders heeft een positief effect op het kind. En minder angst vanuit de ouders en het gevoel hebben dat dit een goede plek is voor het kind heeft een positief effect op de ontwikkeling van de ouder en de stap naar de re-integratie van het kind in het gezin.

De huisvesting kent verschillende lagen van toegankelijkheid. Verschillend per gebruiker van het gebouw. Daarnaast zijn de verschillende functies dusdanig gepositioneerd dat de geborgenheid en het gevoel van veiligheid wordt bereikt.

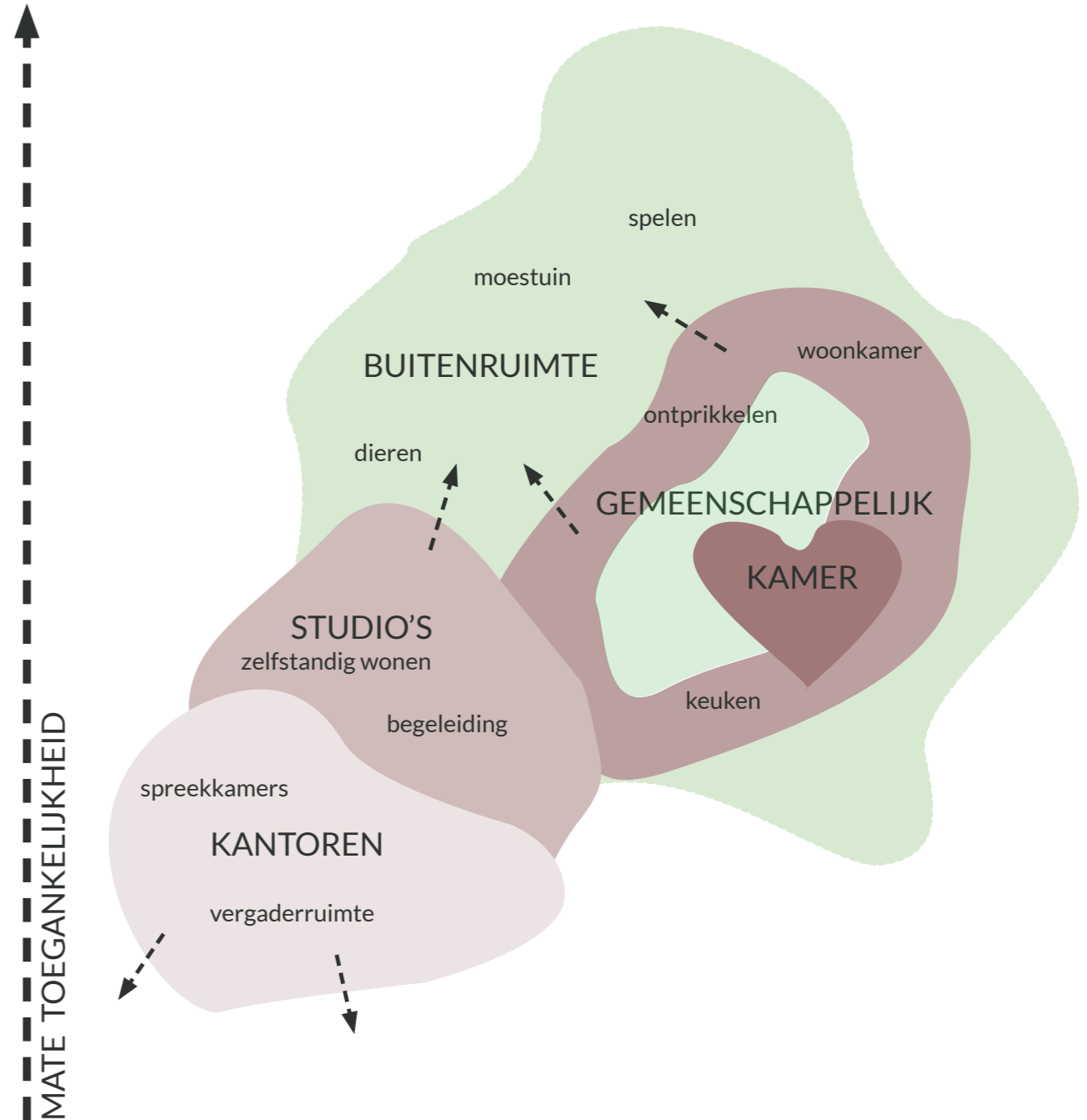
Het wonen en de functies zoals de kantoren zijn losgekoppeld van elkaar. Het is de bedoeling dat de huisvesting zo "normaal" mogelijk aan voelt en de maat en schaal van een woonhuis representeert. Om deze reden worden de functies die niets met wonen te maken hebben gescheiden van het dagelijkse leven van de kinderen.

Studie mate van toegankelijkheid bij verschillende gebouw type

BINNENTUIN

STRAAT

VERTROUWDE LEEFOMGEVING

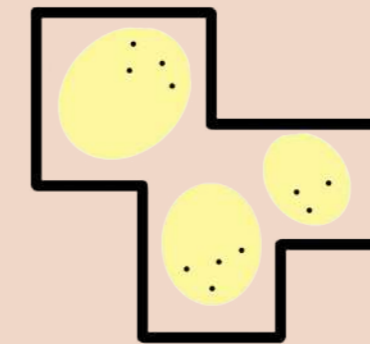
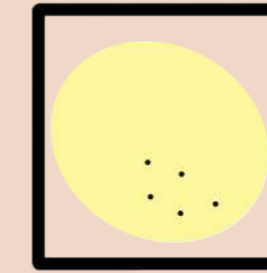
Veel kinderen hebben naast professionele hulp en een dak boven hun hoofd ook behoefte aan een stukje ontzorgen. Een plek waar zij weer even kind kunnen zijn, even de problemen vergeten en in contact komen met leeftijdsgenootjes. De huisvesting moet een vertrouwde plek vormen, die naast het hebben van vaste gezichten ook in de architectuur dit gevoel ondersteunt. Het gebouw kan inspelen op hoe iemand zich voelt in de ruimte. Materiaal en kleur gebruik spelen hierin bijvoorbeeld een grote rol. Wanneer iemand zich vertrouwd voelt met een plek, is hij/zij sneller geneigd zijn gevoelens te uiten.

ZICHT - REUK - GEHOOR - TAST - SMAAK

De zintuigen laten ons de wereld om ons heen waarnemen. De organen stellen ons in staat om verschillende prikkels te kunnen waarnemen en te transporteren naar de hersenen. In de hersenen worden deze prikkels omgezet in ervaringen. Met deze ervaringen interpreteren wij de wereld om ons heen en stemmen ons eigen gedrag hier op af. Zintuigelijke prikkels spelen dan ook een grote rol in hoe wij ons voelen. In het ontwerp wordt de invloed van zintuigelijke prikkels op de gemoedstoestand ingezet om de gewenste omgeving te creëren.

TARWEHOF

ieder kind heeft persoonlijke behoeftes, hierdoor is een diversiteit aan plekken noodzakelijk

bron: beeld gebaseerd op schema Herman Hertzberger Hertzberger, H., & De Swaan, A. (2009). Alle Scholen. 010 Publishers.

DIVERSITEIT AAN PLEKKEN

In een huisvesting voor kinderen wonen kinderen met diverse culturele achtergronden en leeftijden. Tevens hebben kinderen andere interesse en behoeftes. Er is geen standaard dat voor ieder kind zal werken. Tevens is het gevoel van vrijheid en het hebben van een keuze van groot belang.

In de huidige instellingen is er vaak geen keuze. De kinderen kunnen zich bevinden in hun kamer of in de gemeenschappelijke woonkamer. Hier is een zitopstelling van een bank met een kled en tv. Daarentegen kunnen er ook meerdere verschillende plekken aan kinderen worden geboden. Op deze manier hebben ze een keuze en biedt dit hun vrijheid.

In de huizen is het de bedoeling dat er een divers aanbod aan ruimtes, plekjes en hoekjes is om te ontdekken, eigen te maken en die de fantasie prikkelt. Aan het eind van de dag moet er altijd nog iets over blijven om te ontdekken.

Beweeg ruimtes en routing door het gebouw en de omgeving moeten het mogelijk maken om de energie te uiten. Daarentegen is een ruimte voor rust en bezinning van belang om geestelijk tot rust te komen. Een afwisseling van activerende prikkels en rustgevende prikkels.

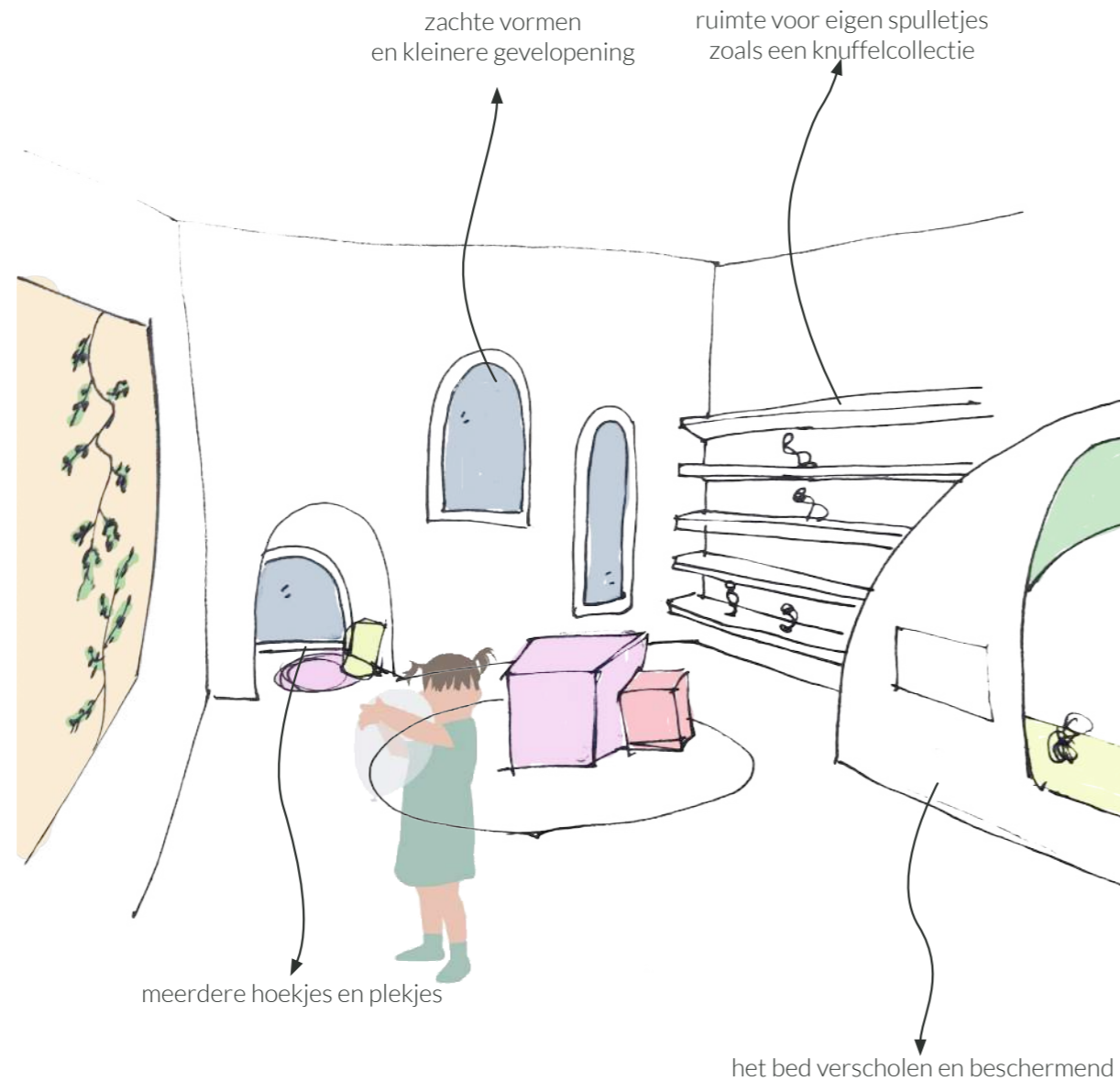
PERSOONLIJK

In een instelling zijn de kamers hufterp-roof en sober ingedeeld. Dit is vanuit het oogpunt van veiligheid en het vermijden van conflicten. Vanwege de snelle doorstroom van kinderen, krijgen de kinderen niet de mogelijkheid om de kamer eigen te maken.

Idealiter worden de kamers ingericht door de kinderen zelf. Dan hebben zij zelf de regie. Ze kunnen hun eigen meubeltjes kiezen en de muren in een desgewenst kleur schilderen.

Aangezien dit bij een kortdurend verblijf niet altijd mogelijk is, zal het in dat geval gezocht moeten worden in de accessoires van de kamer. Denk bijvoorbeeld aan een rolgordijn voor een kleurtje of de muur.

Van groot belang is om de standaard van de kamer leuk te maken. Maar ruimte overlaten aan de eigen invulling van de kinderen.

Studie kamers peiling 02

THUISGEVOEL

Het gevoel van thuis komen of je thuis voelen is voor een ieder erg persoonlijk en vaak moeilijk onder woorden te brengen. Wat wat maakt dat je je op een bepaalde plek of op een bepaald moment thuis voelt? Dit kan verschillende redenen hebben. Zo kan het te maken hebben met de spullen om je heen, de locatie waarmee je een bepaalde verbintenis hebt of de mensen om je heen.

Ondanks dat de duiding van je thuis voelen lastig is, kan het terug gebracht worden tot een drietal aspecten die invloed hebben op het gevoel. Namelijk: de fysieke, sociale en mentale omgeving.

bron: handboek voor hedendaagse hofjes (Nr. 978-90-807386-0-7). (2015).

Fysieke omgeving

De fysieke omgeving ligt voor de hand. Je hebt een plek of locatie nodig. Dit kan een woning zijn, maar ook een plek in de stad of de natuur. Dit kunnen zelfs elementen zijn zoals een speeltoestel of het voetbalveld.

Het is een persoonlijke plek waar je bepaalde herinneren aan hebt en hierdoor een sterke band hebt met de plek. Of een plek waar je je volledig op je gemak voelt.

Sociale omgeving

Er kan gesteld worden dat de meeste mensen de aanwezigheid van anderen

kan waarderen. Familie, vrienden of buurtgenoten zorgen alle in verschillende maten wanneer je thuis voelt. Dit komt mede doordat mensen graag bij een groep horen. Het gevoel hebben dat je alles kwijt kan bij deze mensen zonder een oordeel. Je voelt je vertrouwt, veilig en op je gemak met deze groep mensen om je heen.

Mentale omgeving

De mentale omgeving gaat over de verbintenis middels routines of rituelen. Op plekken waar je vaak komt ontwikkeld men vaak bepaalde routines of rituelen. Dit zorgt er voor dat je je veilig voelt op een plek omdat de plek voorspelbaar wordt. Het zorgt er voor dat je controle voelt. Ondanks dat dit vaak niet bewust gaat, speelt het wel een grote rol in het thuis voelen. Zo kan je nagaan hoeveel handelingen op de automatische piloot gebeuren, maar wanneer hier een afwijking in ontstaat je erg van de leg kan zijn.

bron: handboek voor hedendaagse hofjes (Nr. 978-90-807386-0-7). (2015).

Kinderen die tijdelijk of voor langere uit huis worden geplaatst krijgen te maken dat alle 3 de factoren om je thuis te voelen verdwijnen.

De fysieke omgeving verdwijnt doordat zij niet meer thuis wonen, maar ook omdat zij vaak ver weg dienen te verhuizen. Door de huisvesting midden in de woonwijk van de kinderen te plaatsen, blijft een deel van de

vertrouwde omgeving behouden. Daarnaast is van groot belang dat de nieuwe woning aangepast kan worden naar het individu.

De sociale omgeving valt tevens uit een op het moment dat een kind uit huis wordt geplaatst. Kinderen moeten vaak wisselen van school. Waardoor ze niet alleen de vertrouwde omgeving van familie verliezen, maar tevens ook hun vrienden en buurtgenoten. Net als voor de fysieke omgeving geldt het bij de sociale omgeving dat door de huisvesting de in wijk te plaatsen, wordt voorkomen dat kinderen volledig worden losgerukt van hun vertrouwde sociale omgeving. Tevens is het van belang dat de sociale structuren in de nieuwe huisvesting en het bouwblok sterk aanwezig zijn. Zodat deze kinderen snel een vertrouwde omgeving kunnen opbouwen.

De vertrouwde mentale omgeving komt te vervallen wanneer een kind uit huis wordt geplaatst. De rituelen en routines komen te vervallen in de nieuwe leefomgeving. Om deze reden is het belangrijk dat de huisvesting ruimte biedt aan het geven van een eigen invulling van leven. Het eigen maken van hun kamer. Maar ook een verscheidenheid aan plekken. Dit met als doel dat de kinderen hun routines voor zo ver dit mogelijk kunnen voortzetten en snel weer een vertrouwde omgeving kunnen opbouwen.

TYOLOGIE: HOFJE

Het hofje, zoals wij deze hedendaags kennen, dateert uit de 14e eeuw. In de huidige tijd en met de huidige maatschappelijke vraagstukken is het hofje relevanter dan ooit.

Waar de woningbouwexperimenten uit de 20e eeuw, zoals de portiekflat, bloemkoolwijk en vinex wijk als niet duurzaam wordt beschouwd. Wordt het hofje bestempeld tot een van de meest succesvolle woonvormen. De bewoners van een hofje zijn gemiddeld genomen het meest tevreden over hun leefomgeving.

Definitie hofje

Het woord hof, waarvan hofje een afgeleide is, betekent van oudsher tuin. Een stuk grond die omheind is door hekken, grachten of muren en waar planten, kruiden en bloemen groeien.

Woonvorm

Een hofje is een besloten woonvorm. Waarbij van oudsher de woningen worden omringd door een hek of muur. De barrière zorgde tevens voor het besloten karakter van het hofje.

Het binnengebied is enkel toegankelijk middels een poort. In het binnengebied staat een ensemble van woningen georganiseerd rondom het centrale binnenplein.

Dit binnenplein herbergt de gemeenschappelijke functies zoals een waterput, regenput en gemeenschappelijke toilet. Tevens vormde het de ontmoetingsplek voor de mensen uit het hofje.

Een hofje als middel tegen eenzaamheid

Het hofje wordt gekenmerkt door de sterke sociale verbinding tussen bewoners. Het hofje kan dan ook als een middel tegen de vermindering van eenzaamheid dienen.

In een hofstructuur heeft men meer zicht op elkaar en leeft men meer met elkaar. Ouderen zoeken dan ook vaak veiligheid in een hofje. Jongeren daar en tegen kiezen voor een hofje vanwege de sterke sociale structuren.

De drang naar beschutting

Waar in 19e eeuw de drang naar licht, lucht en ruimte ontstond werden de begrippen als beschutting, ontmoetingsplaats en de leefomgeving grotendeels vergeten. De gesloten bouwblokken en hofjes maakten plaats voor de portiekwoningen en strokenbouw.

In de doelgroep van uit huis geplaatste kinderen speelt eenzaamheid en veiligheid ook een grote rol. De nieuwe huisvesting moet een vertrouwde en veilige omgeving vormen voor deze kinderen.

De typologie speelt hier op in door het organisatieprincipe van de verschillende woningen en functies, de gemeenschappelijkheid, diversiteit aan plekken en onderlinge verbindingen.

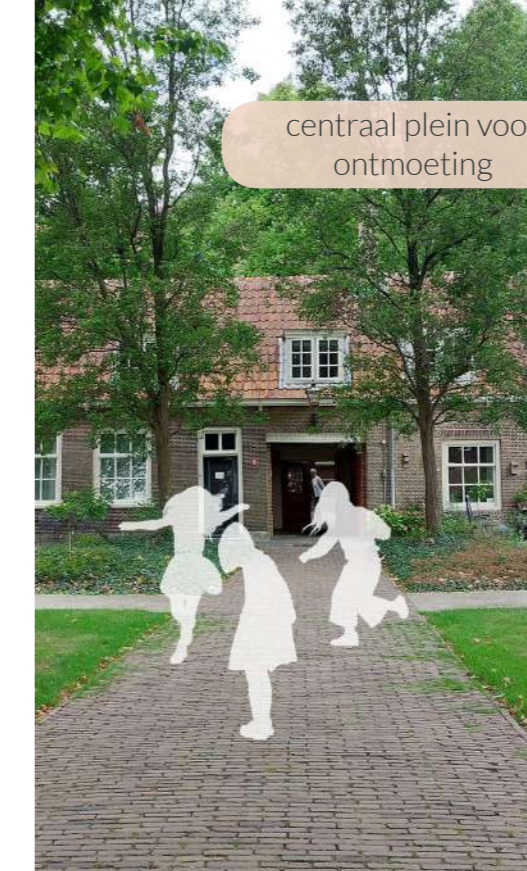
Voor analyse hofjessroute zie bijlagen.

besloten entree

Collage Hofjesroute Dordrecht

centraal plein voor ontmoeting

overgang privé naar gemeenschappelijke tuin

TYOLOGIE: BINNENTUIN

Een collectieve tuin is een gebied, al dan niet te omkaderd door bebouwing, die bedoeld is voor gemeenschappelijk gebruik. Het kan de sociale structuren in een gebied, wijk of bouwblok versterken. De laatste jaren is er een sterk toenemende vraag naar gemeenschappelijkheid en collectiviteit. Door een stijgende bevolkingsdichtheid drijven de collectieve binnentuinen volgebouwd te worden.

Definitie Binnentuin

Een binnentuin is een door bebouwing omsloten binnengebied die ingericht is als tuin. Het gebied is niet vrij toegankelijk, maar kenmerkt zich door de toegang via de omliggende woningen of een centrale ruimte.

Wat biedt een collectieve binnentuin de verschillende schaalniveaus?

Omwonenden

Het bouwblok bestaat met name uit portieketage woningen. Dit woningtype heeft een woning op de begane grond met een aansluitende tuin. Op de verdiepingen zijn meerdere woningen gelegen die als buitenruimte een balkon hebben. Buiten deze, vaak beperkte, privé buitenruimte kan een collectief gebied of tuin een grote meerwaarde vormen. Hier ontmoeten de bewoners van het bouwblok elkaar, kunnen kinderen in een veilige en besloten omgeving spelen en vormt het een groot contrast met het stenige straatbeeld.

Bewoners

In dit geval wonen er ook mensen in het bouwblok. Wat een veilige, vertrouwde en geborgen leefomgeving vormt voor een kwetsbare groep. De omliggende bebouwing vormen de beschermende schil, waarbinnen zich een veilige, groene en geborgen leefomgeving ontvouwd. De binnentuin faciliteert de ontmoeting tussen bewoners en biedt ruimte aan de kinderen op een veilige manier in een groene omgeving buiten te spelen.

De stad

Een groene collectieve binnentuin vormt essentieel onderdeel van de stad. De groene oases te midden van de stenige bebouwing en geasfalteerde wegen bieden de stad meerdere voordelen. Zo heeft het niet enkel een positief effect op het stads-klimaat, maar vormt het tevens een waterbuffert en draagt het bij aan de biodiversiteit en luchtkwaliteit.

De groene binnentuinen zijn vanaf de straatzijde niet of nauwelijks zichtbaar en onttrekken zich aan de reuring en drukte van de stad. Het is een plek met voldoende ruimte en rust voor de bewoners.

bron: Collectieve groene binnentuinen als haarvaten van de stad - rainproof. (2023, 3 januari). Rainproof. <https://www.rainproof.nl/onderzoek/collectieve-groene-binnentuinen>

stad

bestaande bewoners

nieuwe bewoners

STRUCTUUR

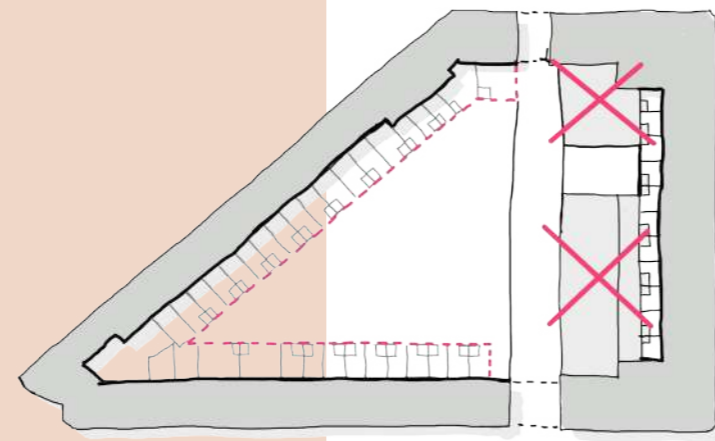
Waar een instelling vaak is het buiten-gebied worden geplaatst, omdat daar de ruimte en rust is, is de huisvesting in een stedelijke setting gesitueerd. Om toch deze rust en ruimte te ervaren, terwijl de kinderen nog gewoon deel uit kunnen maken van de maatschappij, is er gekozen voor om de woningen in een bouwblok te plaatsen.

Het voorstel is om de bestaande garages en tuinmuren te slopen. Wat je overhoudt is een beschermende krans van woningen, die zorgt voor de filtering van toegankelijkheid en de veiligheid waarborgt.

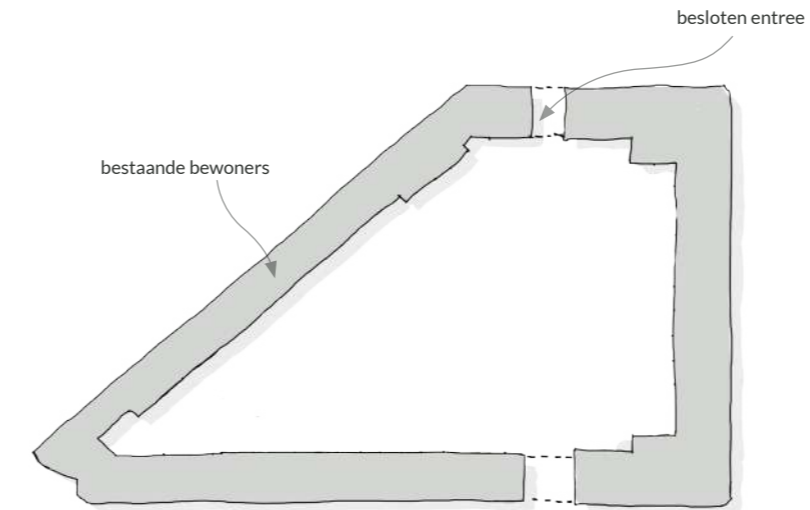
Om een besloten en veilige woonvorm te creëren zijn de woningen ontworpen met een uitgangspunten die ook terug te vinden zijn de typologie van het hofje. Een hofje is een binnenplaats met daaraan een aantal woningen gelegen. Het hofje waar aan de woningen voor de huisvesting zijn gelegen vormen een rustige en besloten woonvorm is de drukte van de stad.

Door het opknippen van de gebouwen sluit de maat en schaal beter aan op dat van een "normaal" woonhuis. Tevens biedt dit de ruimte om de gebouwen in het groen te zetten.

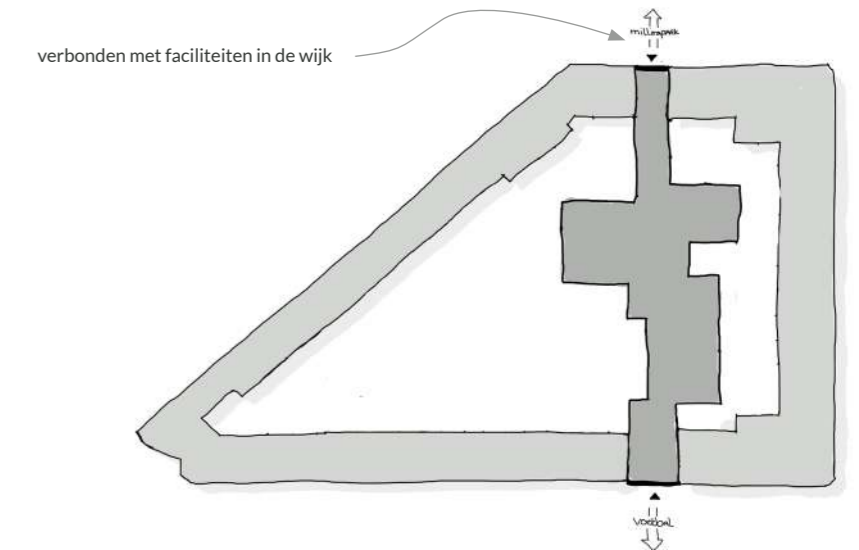
De zo genoemde restruimte biedt voor ontmoeting tussen de verschillende bewoners in de vorm van een gemeenschappelijke binnentuin.

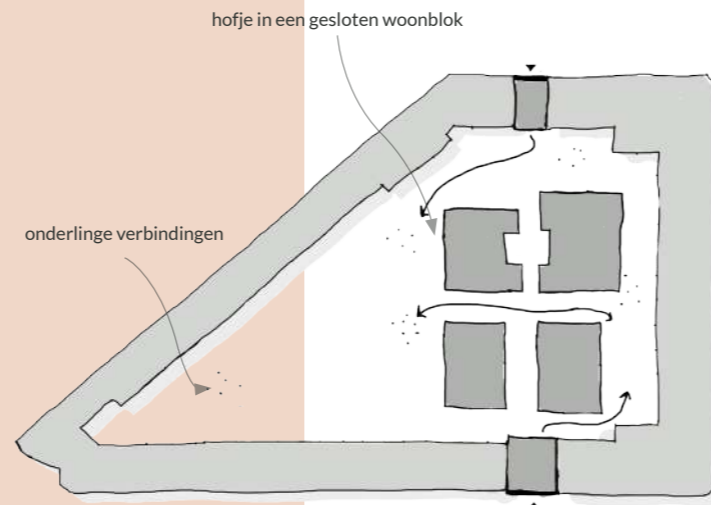
sloop garages en tuinmuren

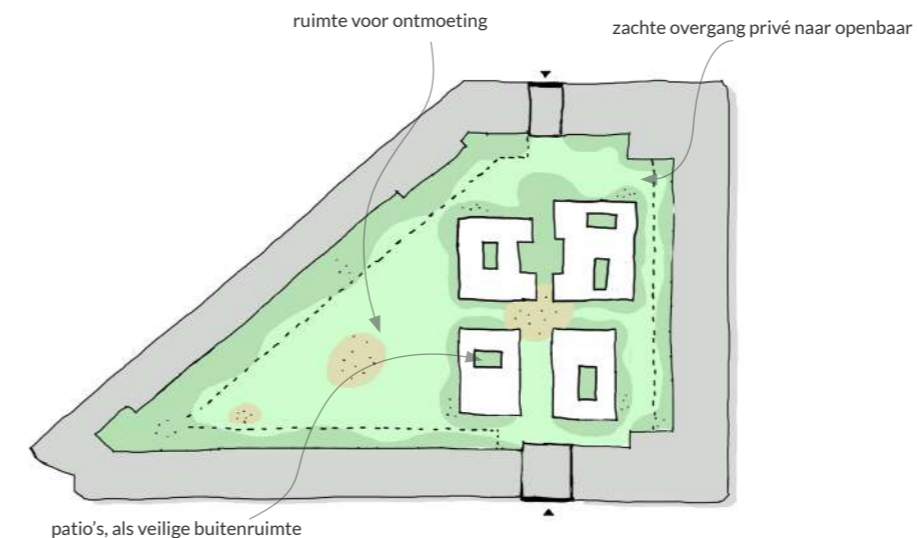
beschermende krans van woningen

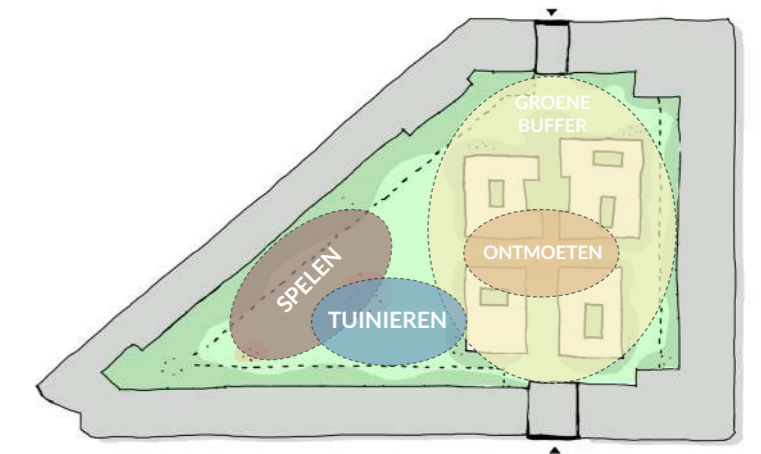
gefilterd toegankelijk

hofstructuur als veilige woonvorm

een groene omgeving

niet openbare gemeenschappelijke binnentuin

INPASSING IN BOUWBLOK

In maquette vorm is onderzoek gedaan naar de inpassing van bebouwing binnen het bouwblok.

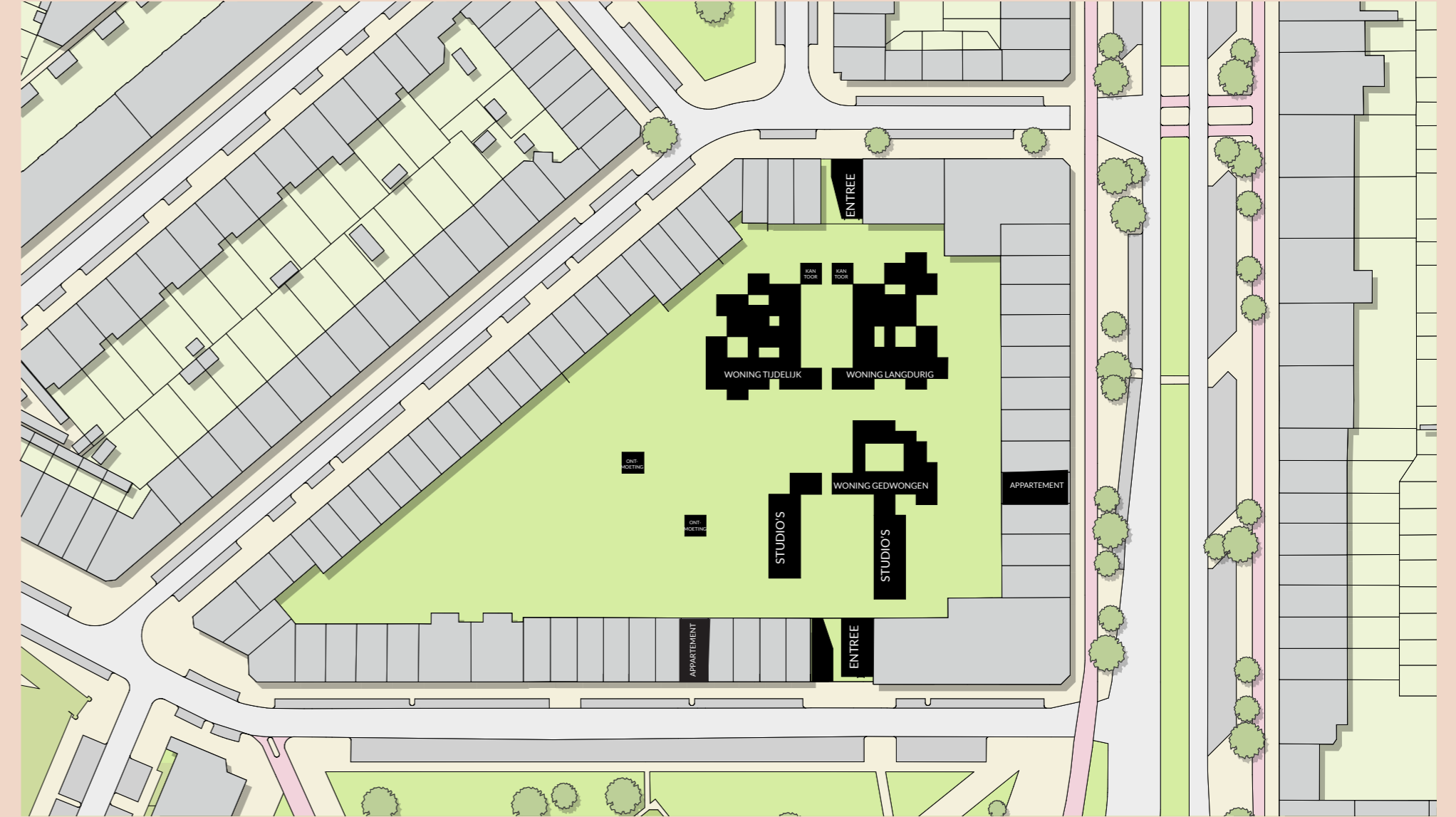
Hierbij is rekening gehouden de afstand tot de bestaande bewoners, het creëren van zones van rust en drukte en de posities van de functies binnen het bouwblok.

In de doorontwikkelde variant vormen de woningen en studio's meerdere hofjes, gebaseerd op de doelgroep van de bewoners van de woningen. Aan de hofjes zijn de gemeenschappelijke ruimtes zoals de keukens, entree en woonkamers gelegen.

De hofjes vormen een heldere structuur in het ensemble van de gebouwen. De heldere structuur staat in contrast met de uitbreidingsmogelijkheden van het aantal kamers. De kamers hebben om deze reden een grillige vorm die onaf is en meegroeit met de behoefte naar huisvesting. Dit zonder dat dit afbreuk doet aan de helderheid en het functioneren van het hofje.

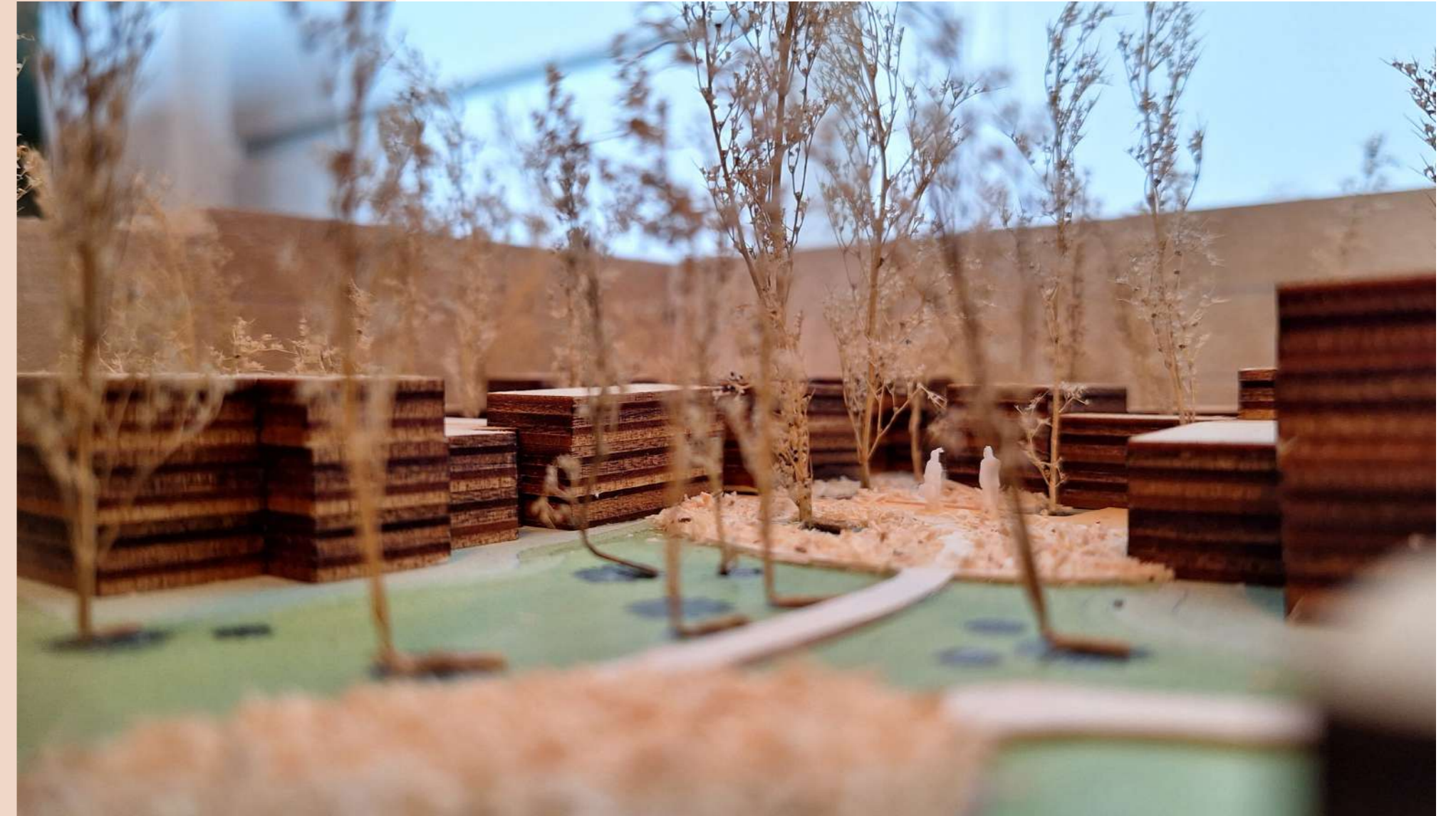
variantenstudie

Vogelvucht

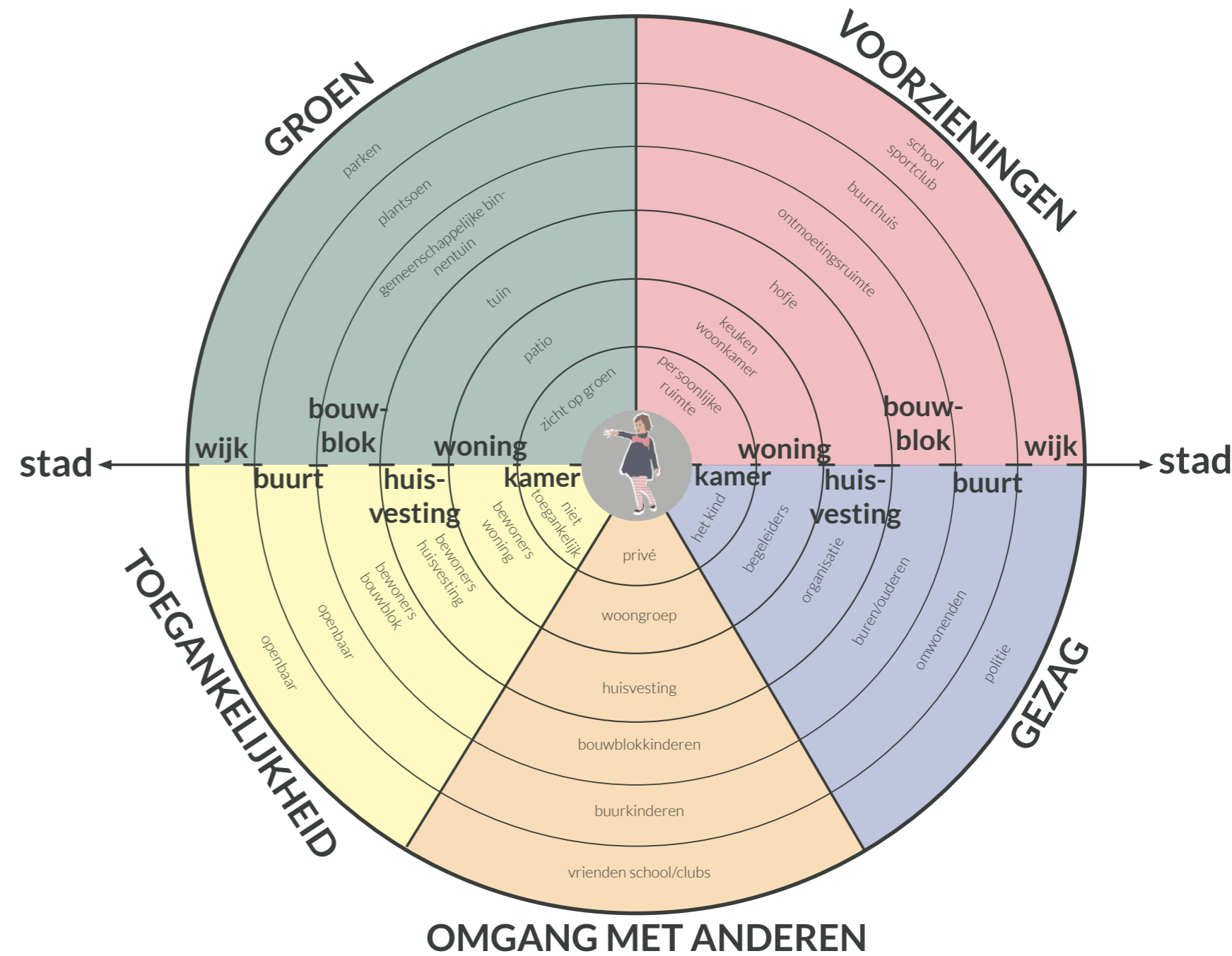
Ooghoogte

OVERGANGEN

De overgangen van privé naar gemeenschappelijk en uiteindelijk naar de buitenwereld toe zijn zorgvuldig ontworpen op verschillende thema's. De verschillende overgangen zijn in de uitwerking gevisualiseerd.

CONCEPT MODULAIR BOUWEN

Modulair bouwen is geen nieuw concept en wordt al eeuwen lang gedaan. Na de tweede wereld oorlog nam de populariteit toe vanwege de grootte vraag naar woningen en ook de huidige vraag naar woningen neemt het gebruik van modulair bouwen toe. Modulair bouwen heeft als uitgangspunt geprefabriceerde modules die in een fabriek worden vervaardigd en vervolgens op de bouwplaats worden gekoppeld tot een ensemble/gebouw.

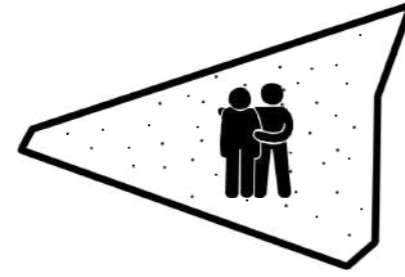
De ontwerpopgave gaat uit van het bieden van een onderkomen aan kinderen nabij hun vertrouwde omgeving. De meeste kinderen verliezen door hun uithuisplaatsing contact met minstens één iemand die belangrijk voor hen is (56%). Kinderen voelen zich er schuldig over, verdrietig of alleen.

bron: Goed zorgen voor uit huis geplaatste kinderen. (z.d.). <https://www.hetvergetenkind.nl/ons-werk/onderzoek/goed-zorgen-voor-uit-huis-geplaatste-kinderen>

Aangezien de zorgvraag naar huisvesting voor uithuisgeplaatste kinderen nog steeds toeneemt in Nederland, biedt modulair bouwen een uitkomst om in te spelen op deze toenemende vraag. Hierbij is de gedachte dat er klein wordt begonnen en indien de zorgvraag toeneemt er extra kamers gerealiseerd kunnen worden. Maar dat dit in de toekomst ook kan krimpen.

Modulair bouwen biedt een uitkomst bij de inpassing op locatie. Vanwege de kleine bouwsteen kan er zeer specifiek op locatie

gebonden omstandigheden worden ingespeeld. In de uitwerking van de modules is rekening gehouden met het demonteren en remonteren van de modules op een andere plek.

voor kinderen uit omgeving
Tarwewijk

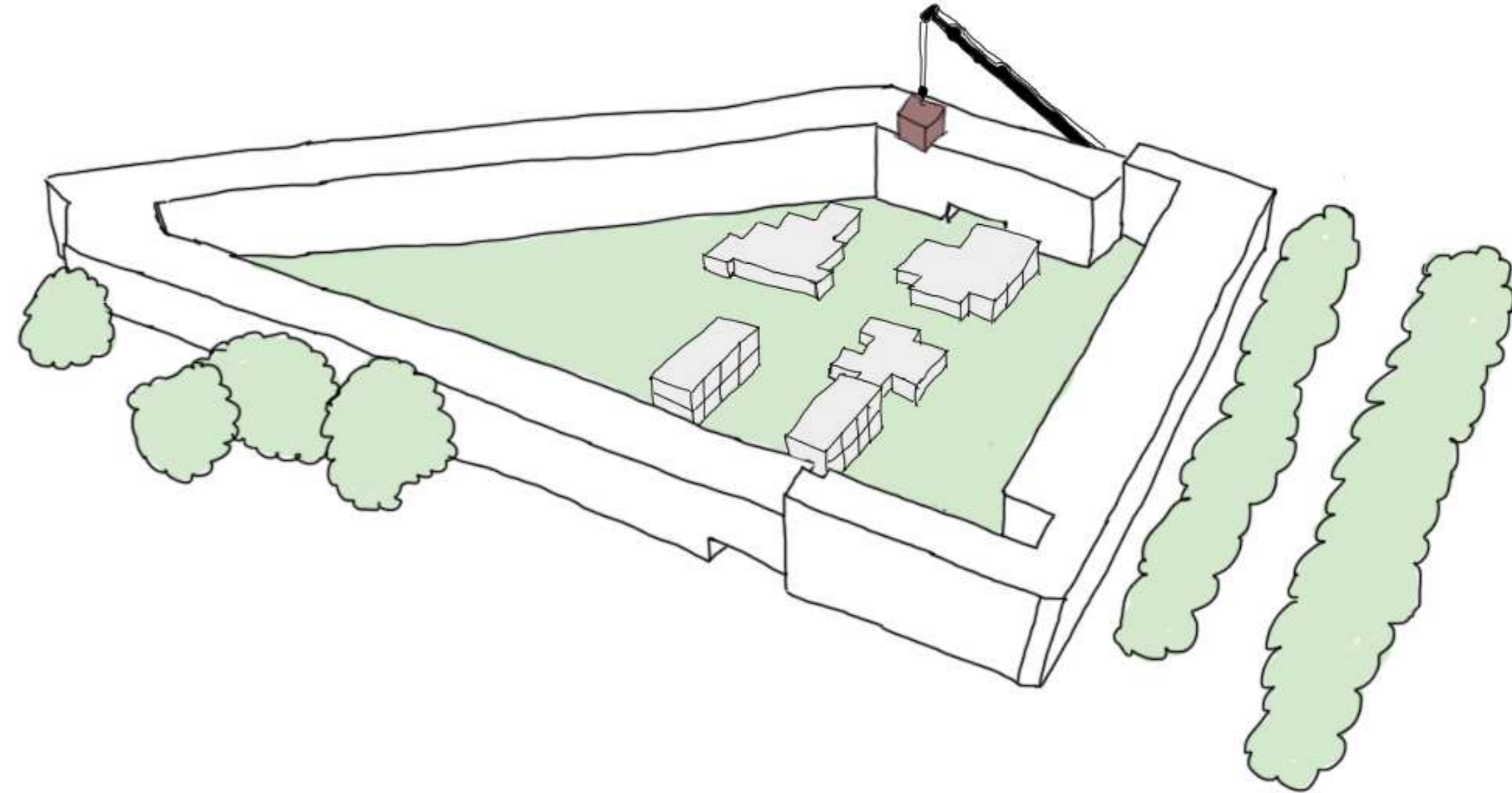
inpassing op locatie

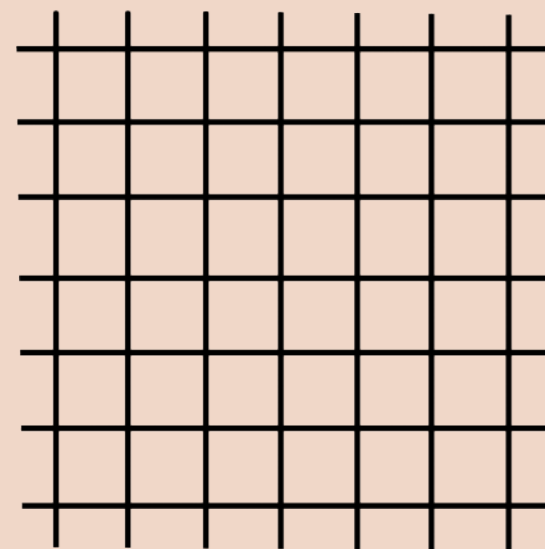
inspelen op groei en krimp

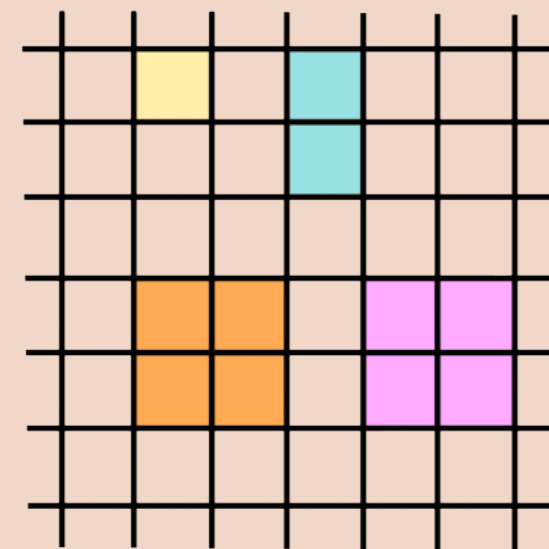
demontabel en circulair

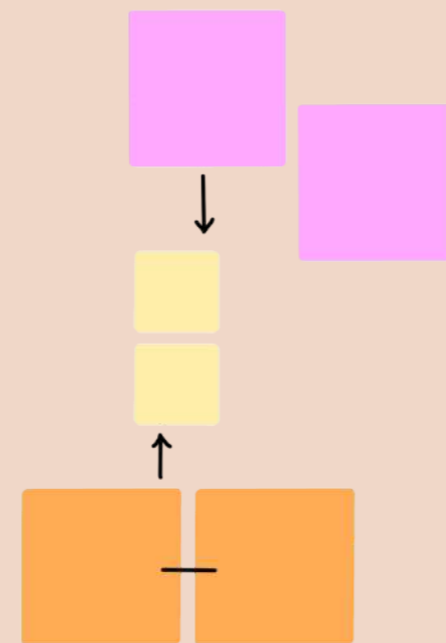

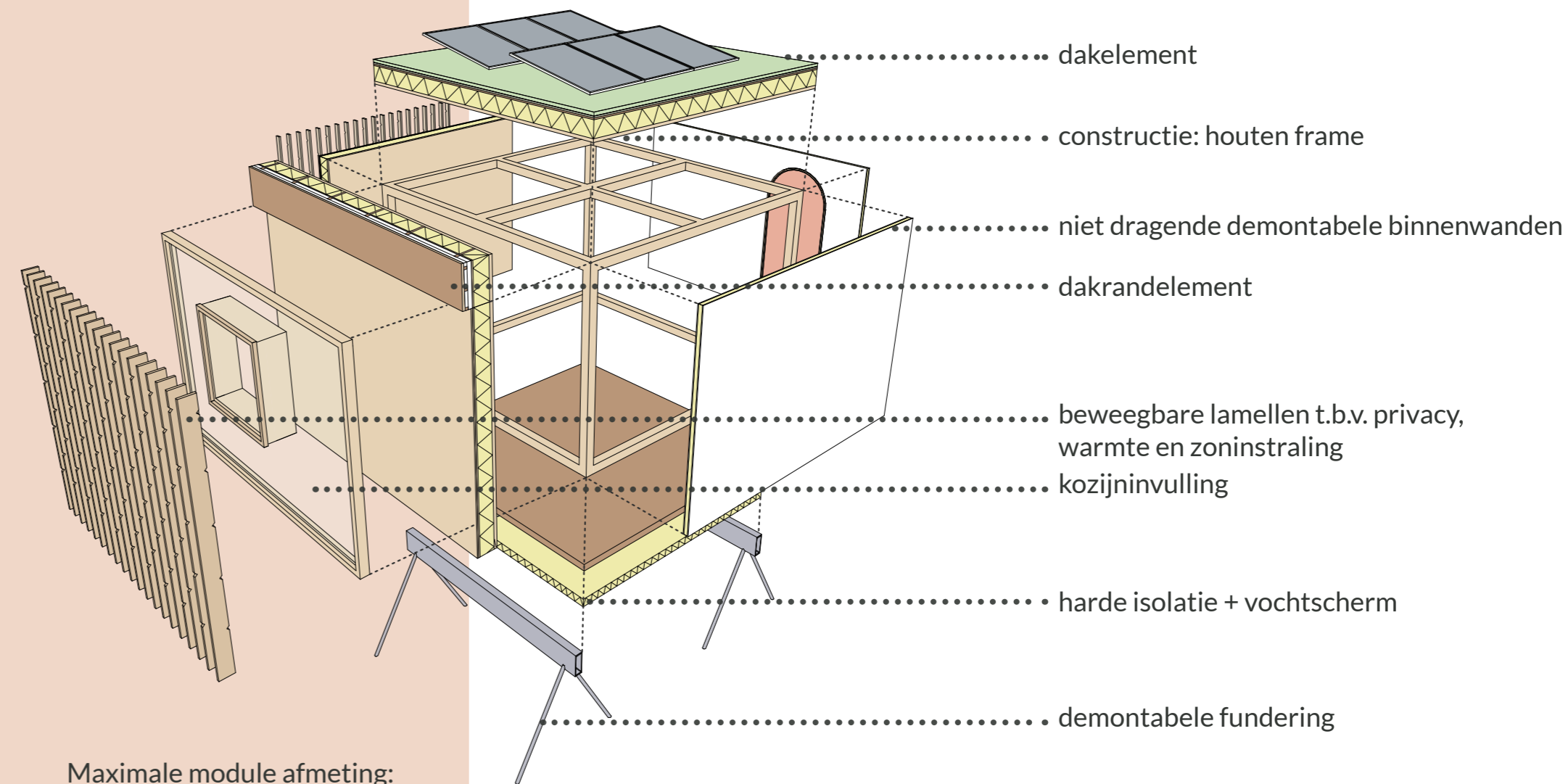
2m x 2m grid

onderdelen

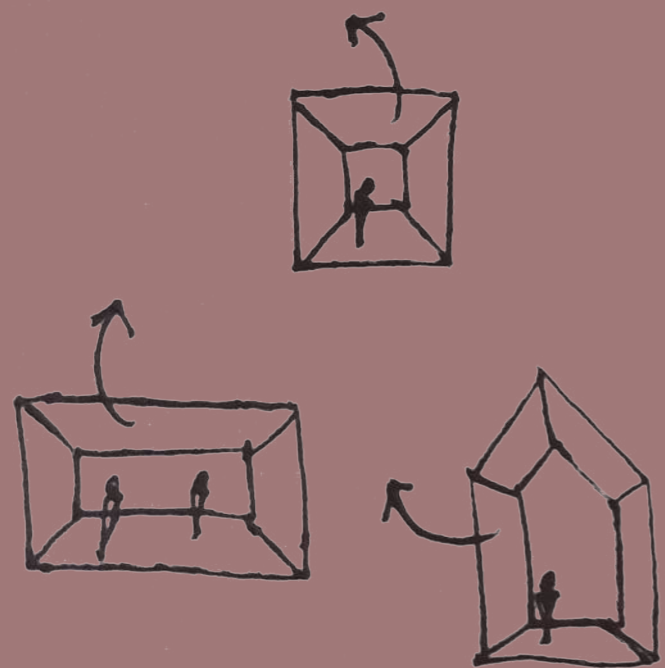

samenvoegen

- ..... dakelement
- ..... constructie: houten frame
- ..... niet dragende demontabele binnenwanden
- ..... dakrandelement
- ..... beweegbare lamellen t.b.v. privacy, warmte en zoninstraling
- ..... kozijninvulling
- ..... harde isolatie + vochtscherm
- ..... demontabele fundering

Maximale module afmeting:
 b: 4 meter
 h: 4-4,5 meter
 d: variabel
 (i.v.m. afmetingen transport)

Van binnen naar buiten ontwerpen

UITWERKING

WONING 0-18 JAAR

De woningen voor 0-18 jaar kan uitgesplitst worden in een drietal woningen:

- voor tijdelijke uithuisplaatsingen
- voor langdurige uithuisplaatsingen
- voor gedwongen uithuisplaatsingen

Bron: Vriesema, I. (2018, 20 juni). Meer jongeren in gesloten instelling. Waarom? NRC

huidige situatie persoonlijke kamers

Functies kamer

kindeken

Functie kamer

Tieners

functies persoonlijke kamers

PERSOONLIJKE KAMER

Uit gesprekken met ervaringsdeskundige is naar voren gekomen dat de herkenbaarheid van de spullen en het eigen maken van de plek essentieel is voor het thuis voelen op een plek.

De kamers zijn de privé ruimtes. Hier kun je je terug trekken en volledig je zelf zijn. De herkenbare deuren stralen het individu van de verschillende kinderen uit. Ieder kind is uniek en ieder kind moet de mogelijkheid krijgen om zichzelf als individu te kunnen onderscheiden.

De achterwand, richting de gang zone, is voorzien van akoestisch materiaal die het rumoer van de gang dempt. De vloer is zacht en dempend waardoor geluiden worden geabsorbeerd. De zijwanden hebben verschillende functies. Aan de ene zijde is een wandelement als letterbak. Hier is een wastafeltje, maar ook ruimte voor persoonlijke spulletjes. De andere wand voorziet in warmte, een knuffelwand. Wandverwarming maakt het fijn om er tegen aan te zitten. Middels panelen of rolgordijnen kunnen kinderen zelf een kleur of patroon kiezen op de muur.

ruimte voor persoonlijke invulling

GEVELPINCIPLE

De uiting van het individu is een groot aandachtspunt in de vormgeving van de verschillende ruimtes en kamers. In een gebouw waar meerdere kinderen komen te wonen, die enkel door omstandigheden bij elkaar wonen, is het belangrijk dat het individu herkenbaar is.

Eenzijds is er een gemeenschappelijkheid en een eenduidige uiting van ruimtes en architectuur. Daarentegen is het van belang dat ieder kind zich de ruimte kan toe-eigenen, maar ook dat dit in uiting komt in de gevel. Dit zodat een kindje, met trots, kan zeggen “kijk dat is mijn kamer.”

Tevens speelt het hebben van regie een grote rol. De voorgevel van de kamer is volledig voorzien van glas. Het draaiende deel vormt tevens een zitje om naar buiten te kijken of een bureau van te maken. Voor de gevel zitten lamellen. Deze lamellen kunnen door de kinderen zelf versteld worden, naar gelang hoe je je voelt. Volledig open dan ben je zichtbaar. Half open zorgt voor een samenspel van open en dicht. Volledig dicht, zodat je je terug kan trekken. In de lamellen zitten kleinen openingen zodat je in gesloten toestand nog steeds door de gaatjes naar buiten kan kijken, zonder dat je zelf bekeken wordt.

Voor de gevelstudie van de kamers zie bijlagen.

kinderen hebben zelf invloed op de gewenste mate van privacy

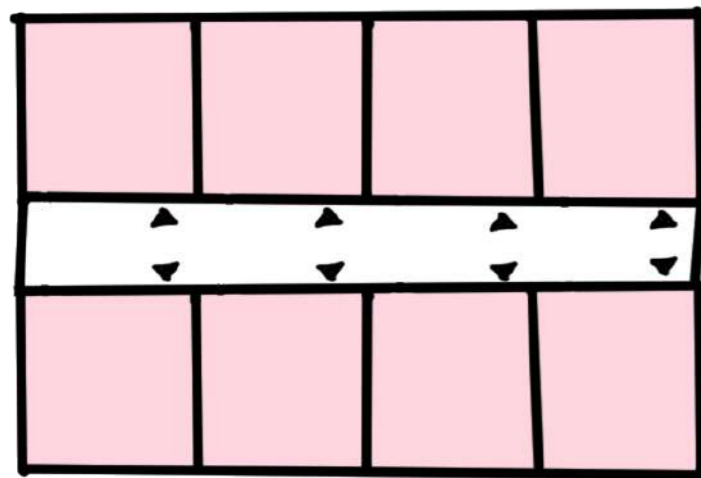

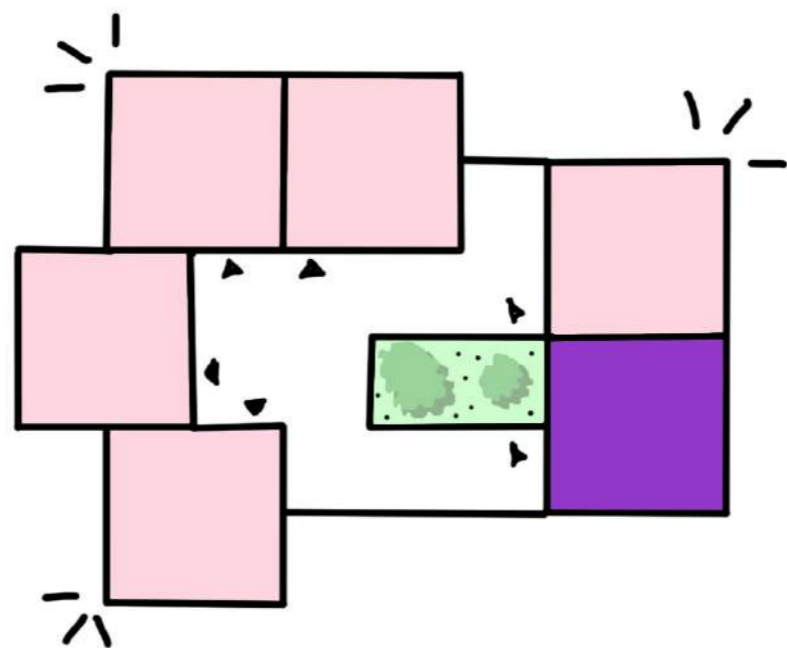
MAQUETTE

huidige situatie

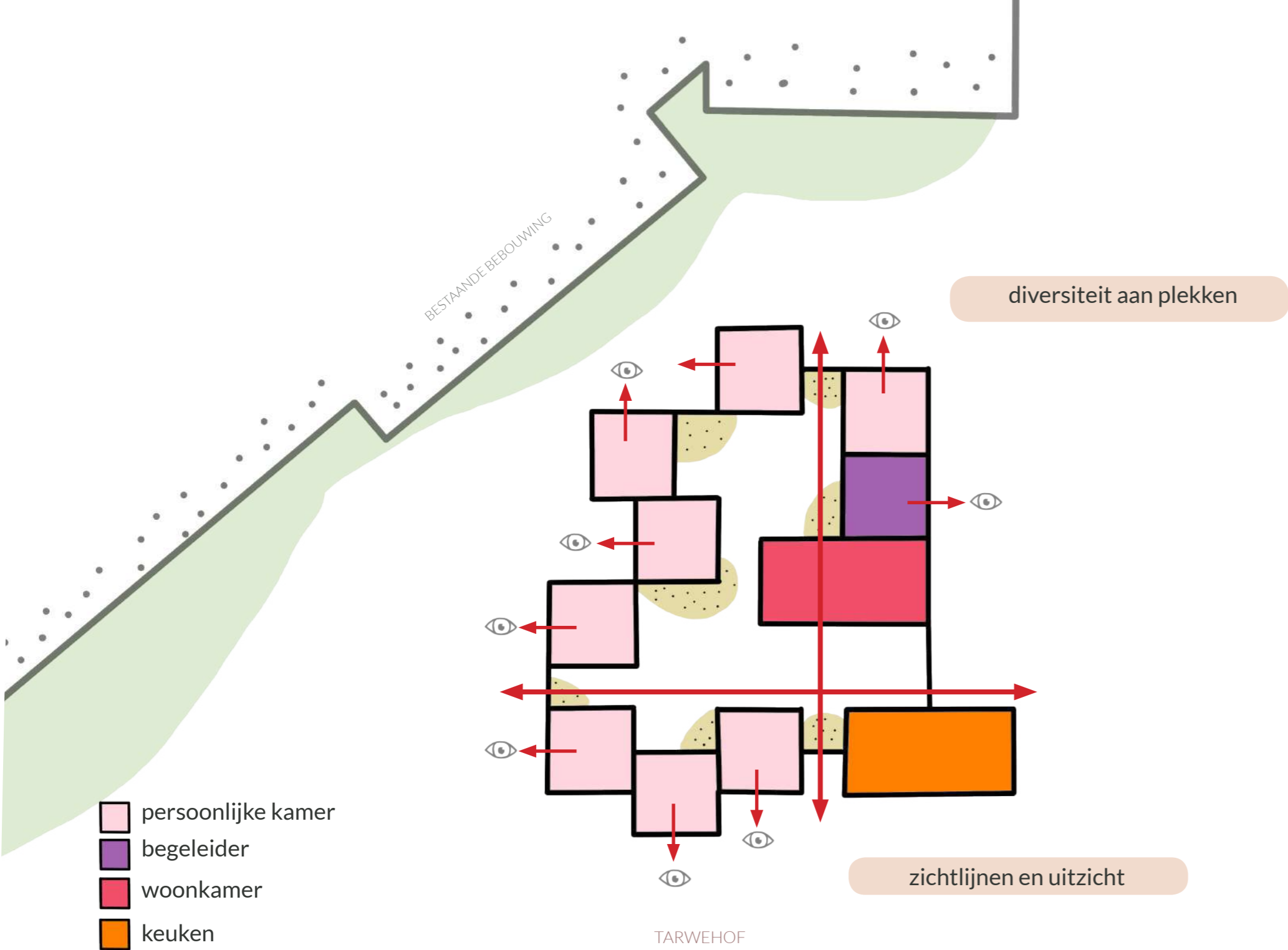
kamers vormen een pleintje

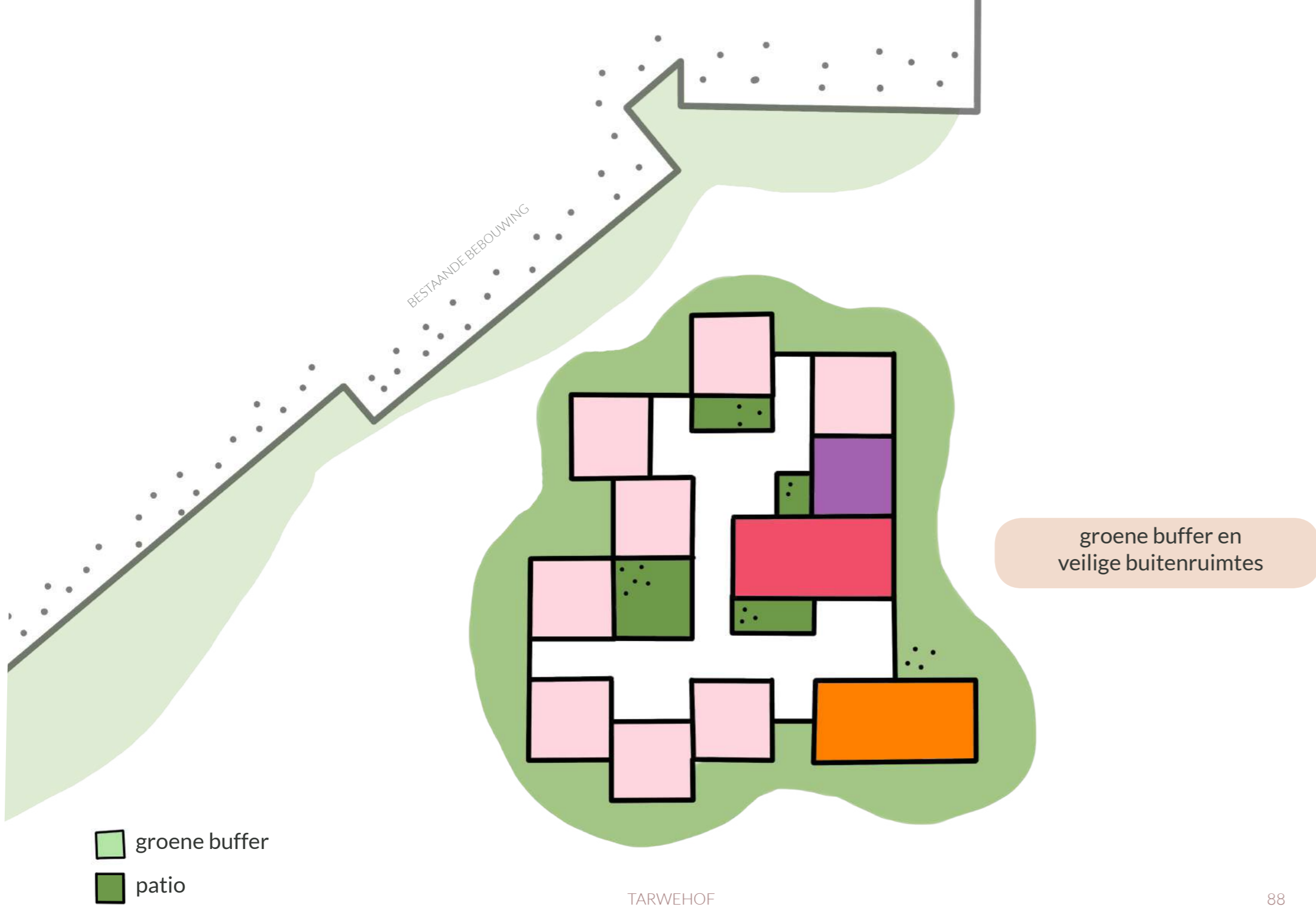
verbinding kamers en gang

diversiteit aan plekken

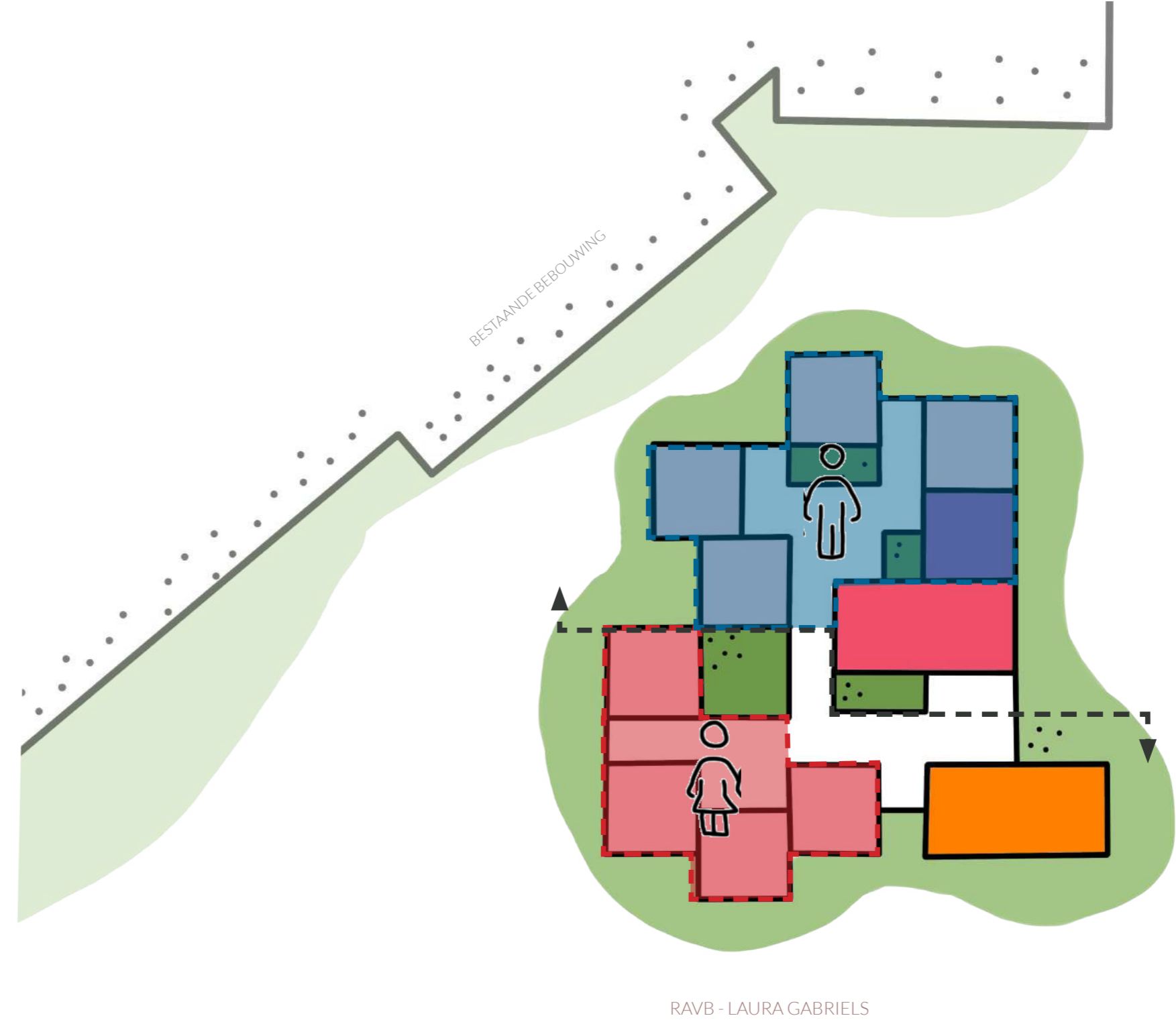

UITBREIDING

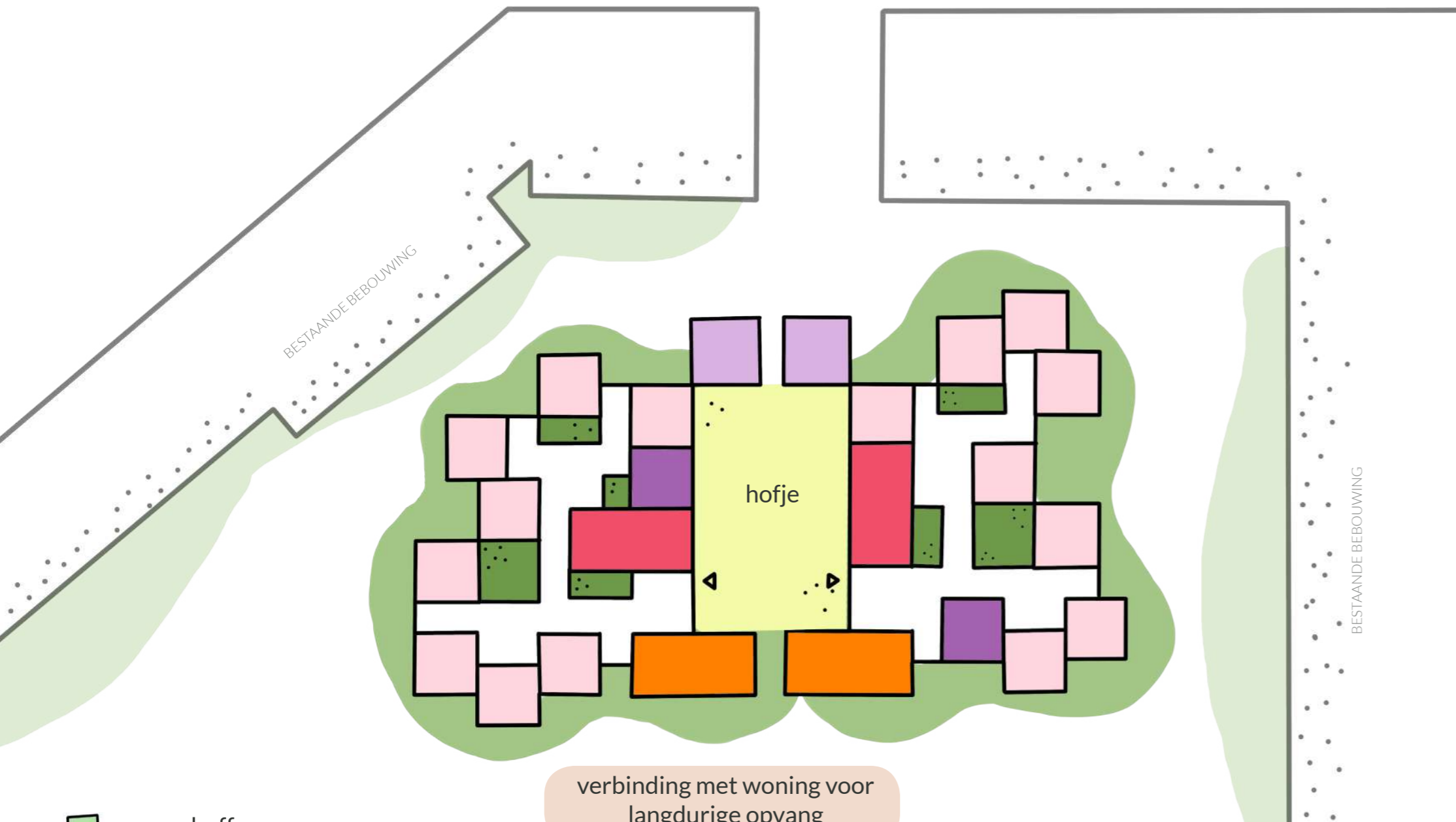
De woningen kunnen op termijn uitgebreid worden. Op deze manier kan er ingespeeld worden op de toenemende zorgvraag.

OPDELING

De kamers zijn verdeeld over twee vleugels en twee verdiepingen. Op deze manier kan op ieder moment de jongens en meisjes in aparte delen van het gebouw slapen. Dit om gehoor te kunnen geven aan de culturele achtergrond van de bewoners, mocht dat van toepassing.

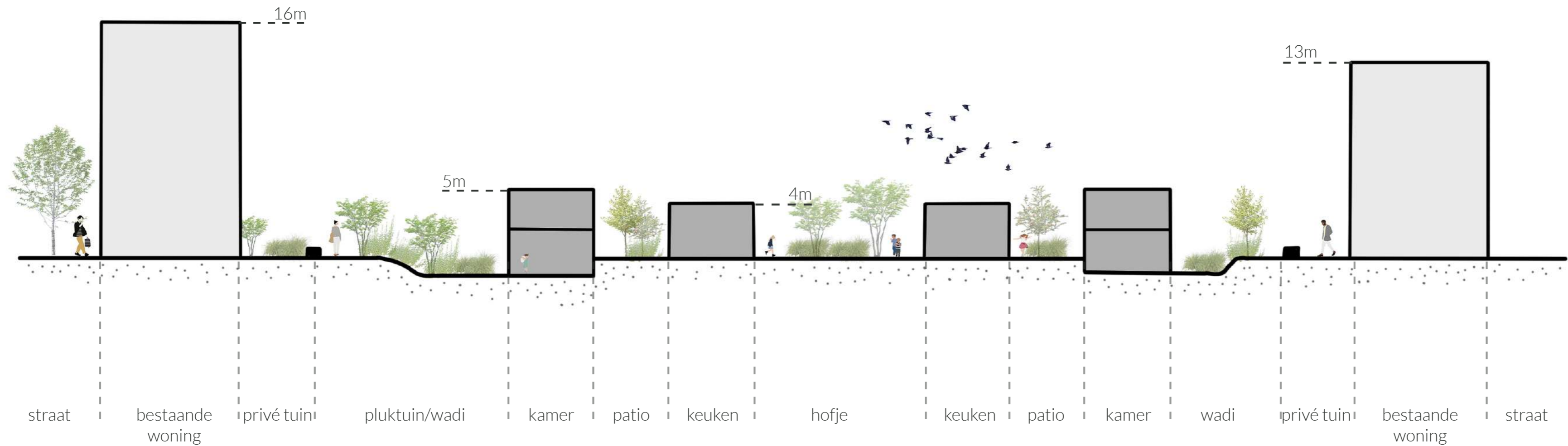

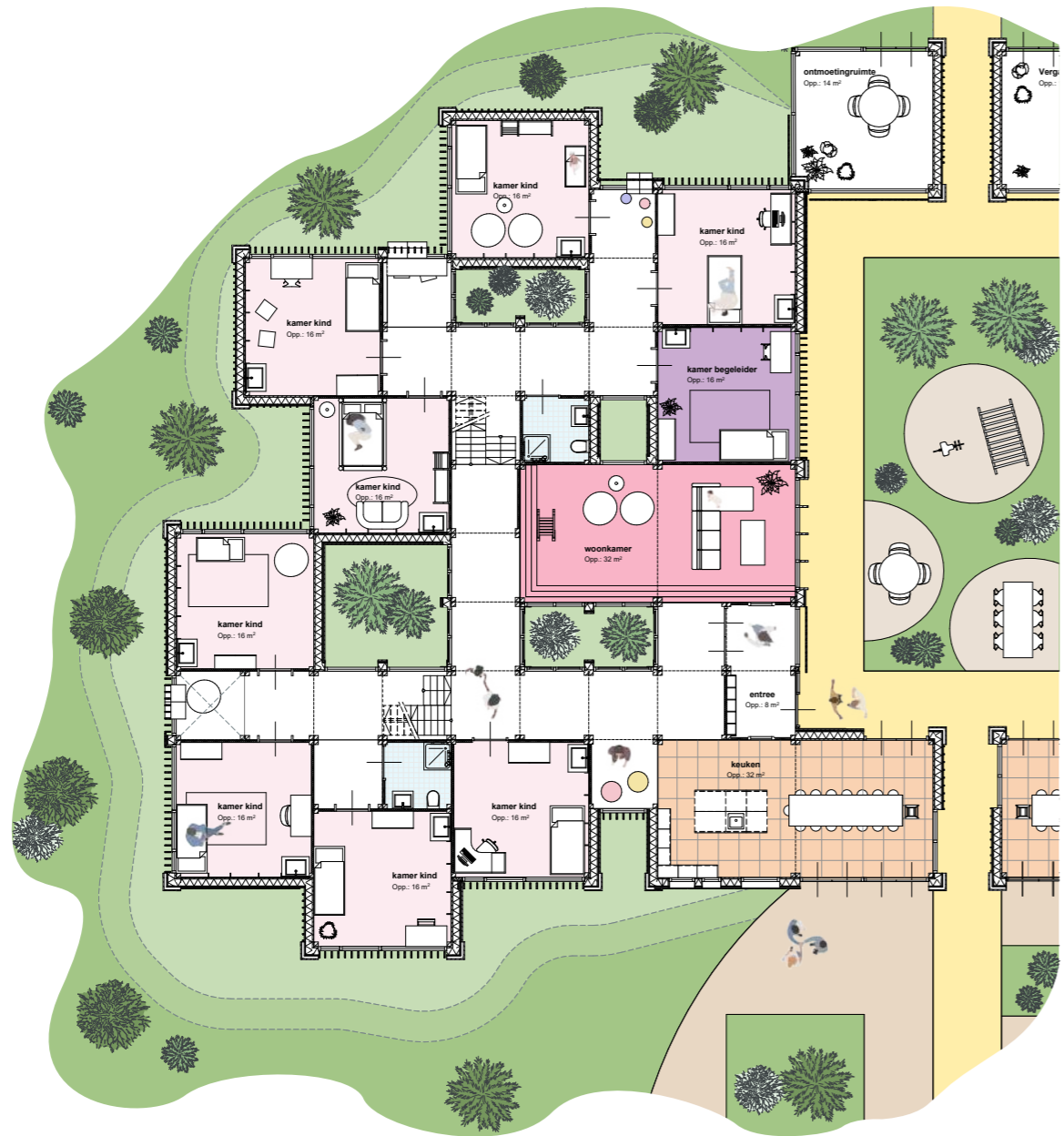
- groene buffer
- ontmoeting

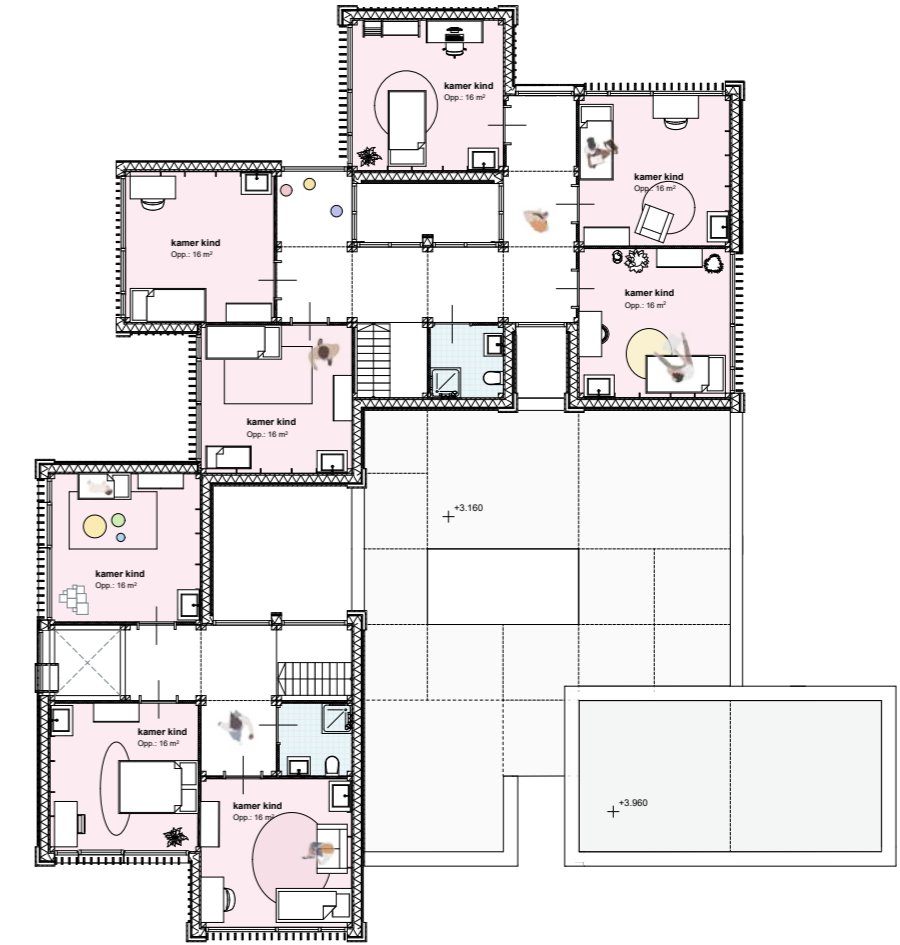

Plattegrond begane grond

Plattegrond 1e verdieping

WONING TIJDELIJK

WONING LANGDURIG

TARWEHOF

98

RAVB - LAURA GABRIELS

99

MAQUETTE

TARWEHOF

RAVB - LAURA GABRIELS

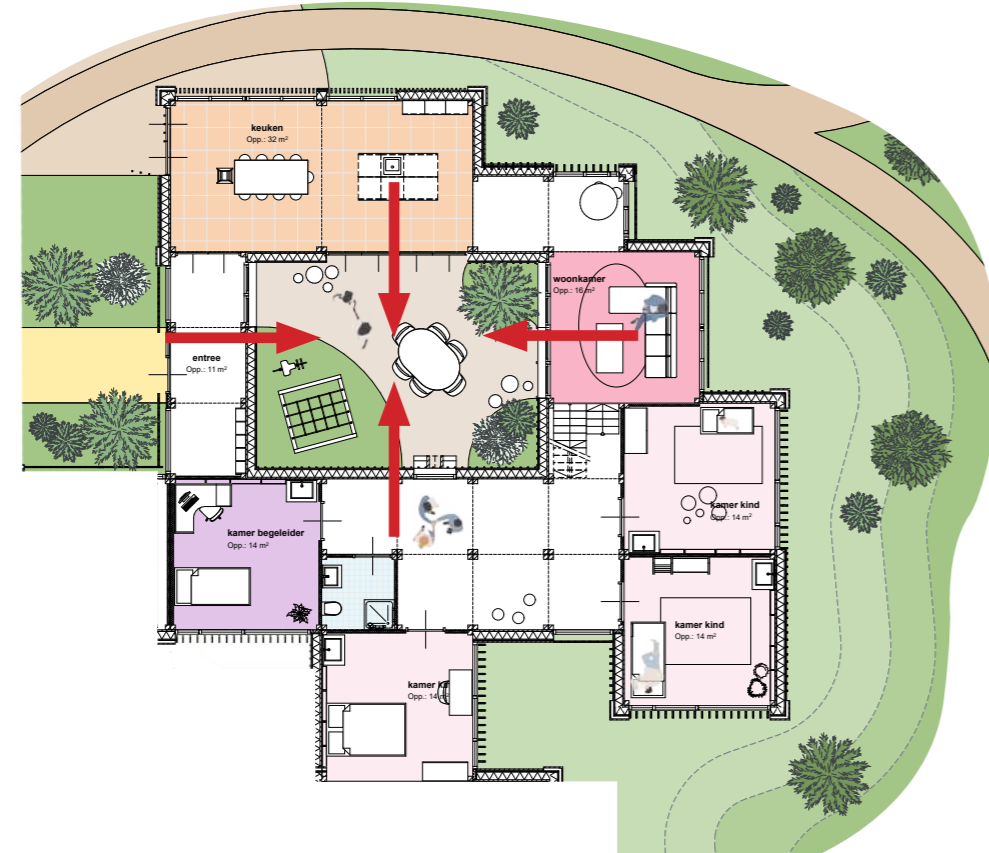

WONING GEDWONGEN

Aangezien kinderen die gedwongen uit huis worden geplaatst vaak traumatische gebeurtenissen hebben gemaakt en angstig zijn, is de woning voor gedwongen opvang kleinschaliger. Hierdoor is er meer persoonlijke aandacht voor het kind en de psychische klachten waar zij vaak mee kampen.

De woning is erg naar binnen gekeerd. Alle gemeenschappelijke functies grenzen aan de patio. De patio vormt de veilige buitenruimte. De gevel is deze geopend. Richting de gemeenschappelijke binnentuin is de gevel meer gesloten.

Voor de kamers is hetzelfde gevelprincipe gehanteerd als de andere woningen. en kinderen de kinderen zelf de mate van privacy en zichtbaarheid bepalen.

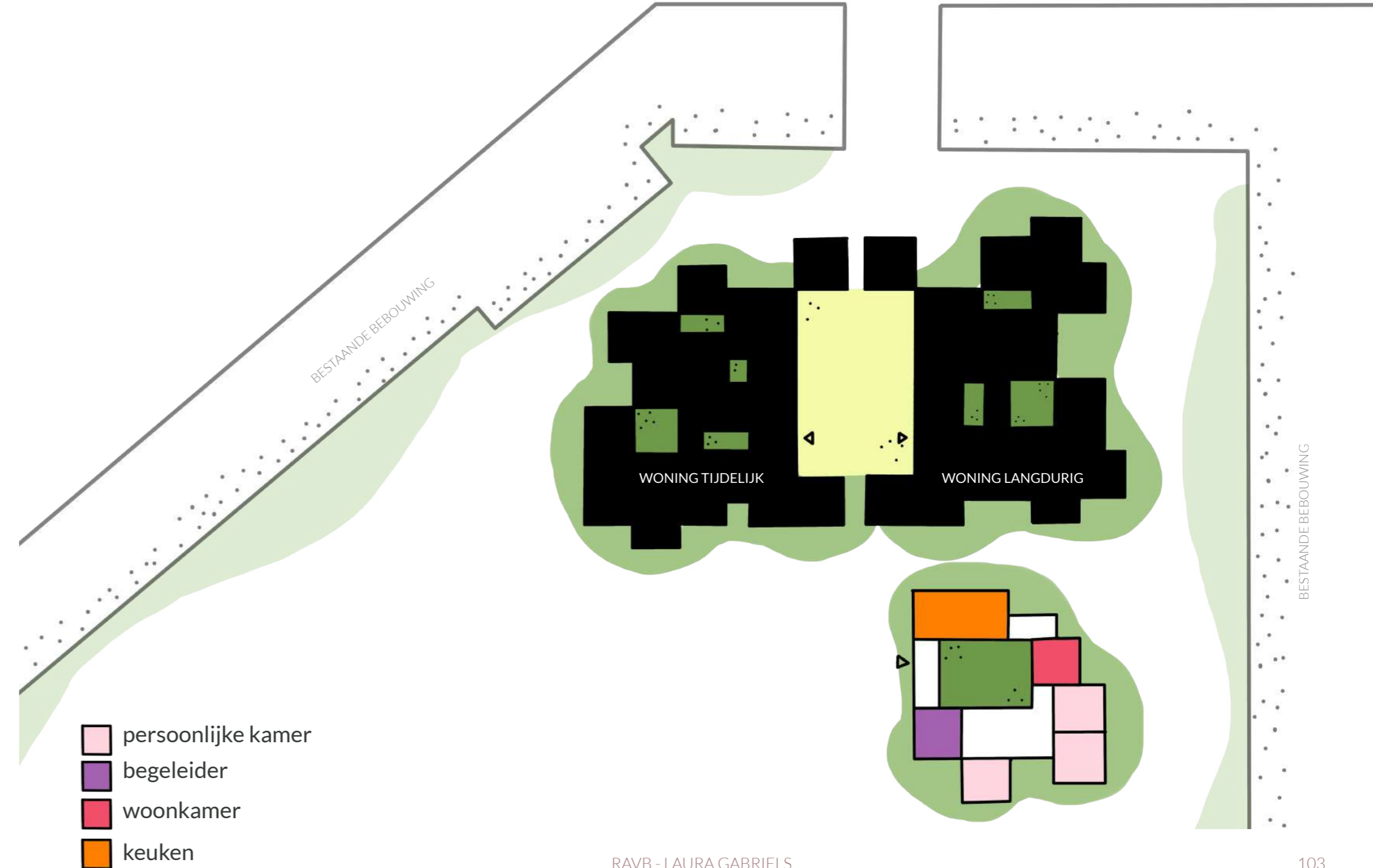
Plattegrond begane grond

TARWEHOF

Plattegrond 1e verdieping

102

RAVB - LAURA GABRIELS

103

Gevelaanzichten

gesloten richting gemeenschappelijke binnentuin

patio als veilige buitenruimte

INTERIEUR

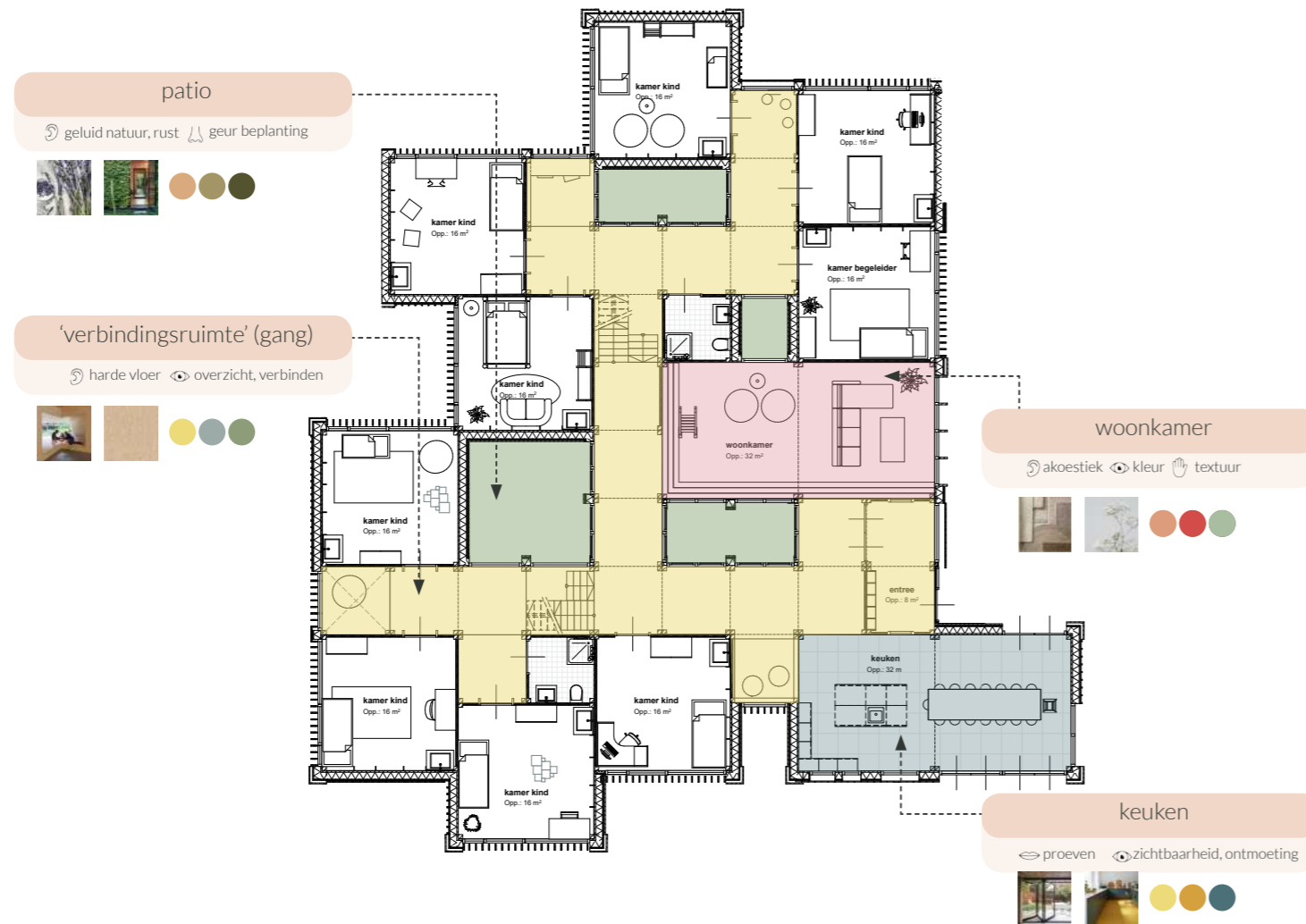
Het interieur is op basis van zintuiglijke prikkels en de invloed van kleur op de goedstoestand ontworpen.

Wanneer je binnen komt in de hal is er plek om je schoen en spulletjes op te bergen. Warme kleuren laten je welkom voelen. Vanaf de hal heb je zicht op de woonkamer en keuken. Zo kan je je oriënteren waar iedereen zich bevindt en waar je zelf naar toe wilt gaan.

Vanuit die hal die deels is voorzien van houten latten waar je nog net door naar buiten kan kijken kom je in de verbindingsruimte. Wat normaal een gang is in een jeugdinstelling vormt het hier de verbindingsruimte tussen de verschillende kinderen en ruimtes. De afwerkingen zijn neutraal met hout in het zicht. De harde vloer zorgt er voor dat je iemand aan kan horen komen.

De woonkamer doet een paar stapjes naar beneden als een zitkuil wat het een geborgen karakter geeft. Tevens is er een speelzolder voor kleinere kinderen. Dit is de plek waar iedereen samen komt. Een warme en geborgen plek uit het zicht van anderen.

De keuken vormt het hart van het gebouw. Hier wordt gegeten, huiswerk gemaakt of spelletjes gespeeld en komt iedereen samen. Wanneer je goed genoeg voelt ga je in de keuken zitten i.p.v. in de veilige en privé omgeving van je kamer. De keuken is om deze reden gelegen aan het plein en kent meer openheid.

gelegen aan patio

speelzolder

hoogteverschillen

warme tinten

BOUWTECHNIEK

Klimaatrisico's en de vervuiling van de bouw zijn een van de redenen om te kiezen voor een alternatief voor de standaard opbouw van een woning in kalkzandsteen wanden en beton vloeren. Hout is een natuurlijk hernieuwbaar materiaal. Tevens kent het een grotere mate van flexibiliteit, waardoor aanpassingen in de toekomst mogelijk zijn. Dit sluit naadloos aan op de gedachten van een modulair systeem.

Het plan is volledig uitgewerkt middels droge verbindingen. Hierdoor kan het in de toekomst als het ware uit elkaar geschroefd worden. Allereerst op het schaalniveau van de module. Die weer op een andere plek geassembleerd kan worden. Maar tevens ook op het schaalniveau van de individuele materialen. Vanwege de herbruikbaarheid van het materiaal is gekozen voor een stalen verbinding van de elementen in plaats van een houtverbinding.

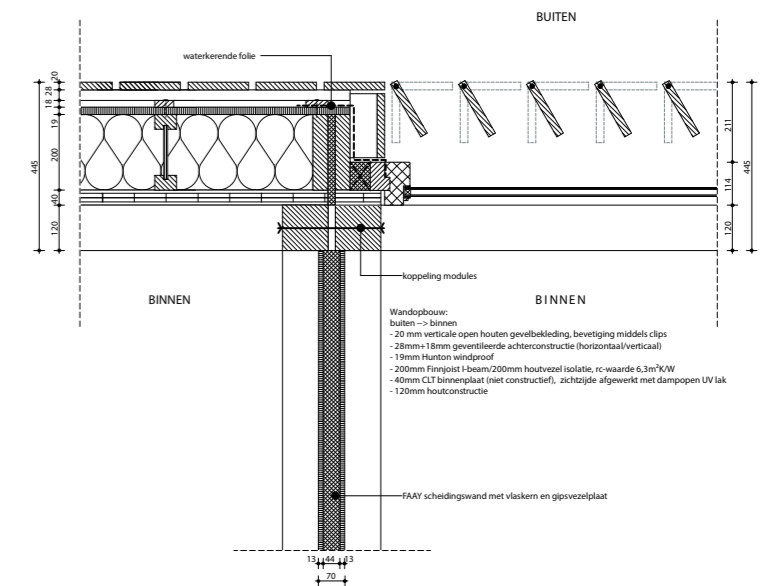
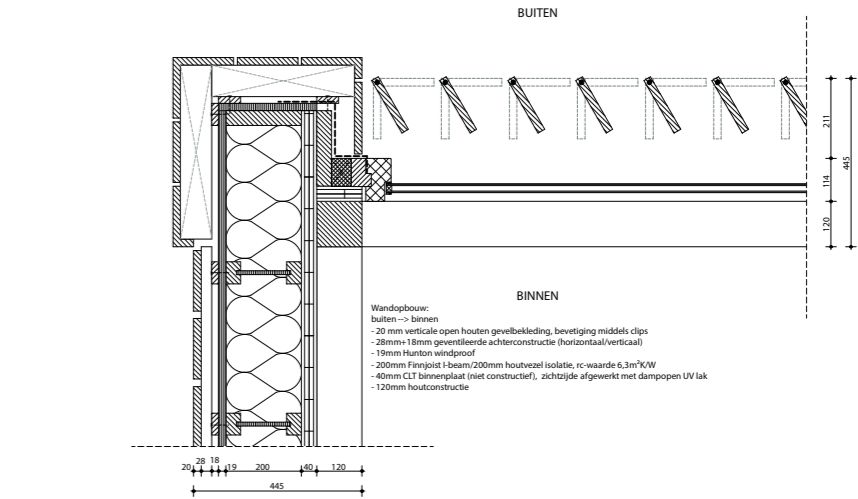
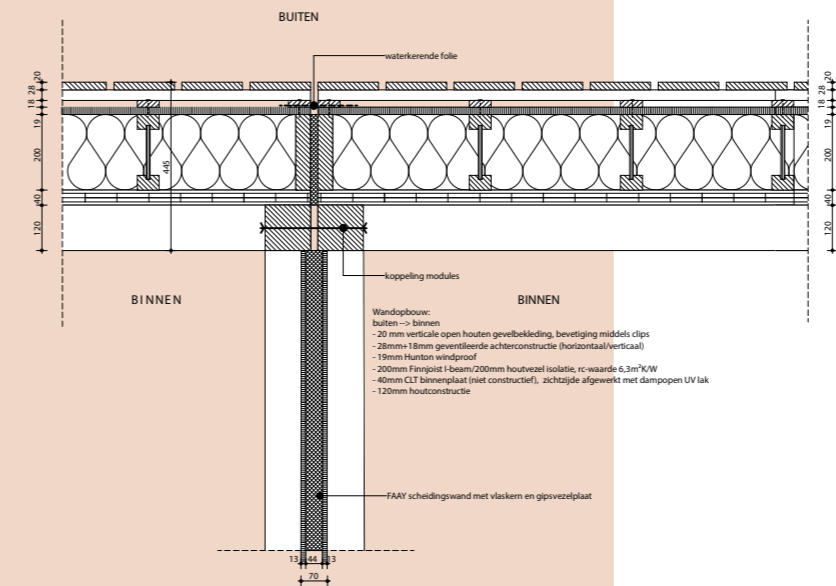
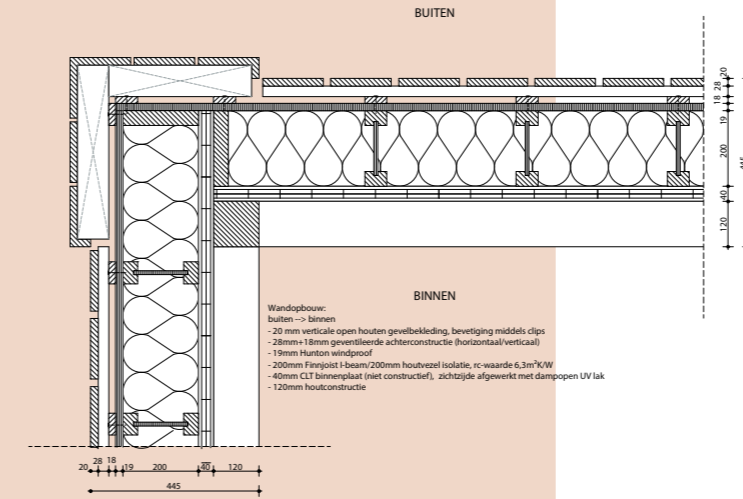
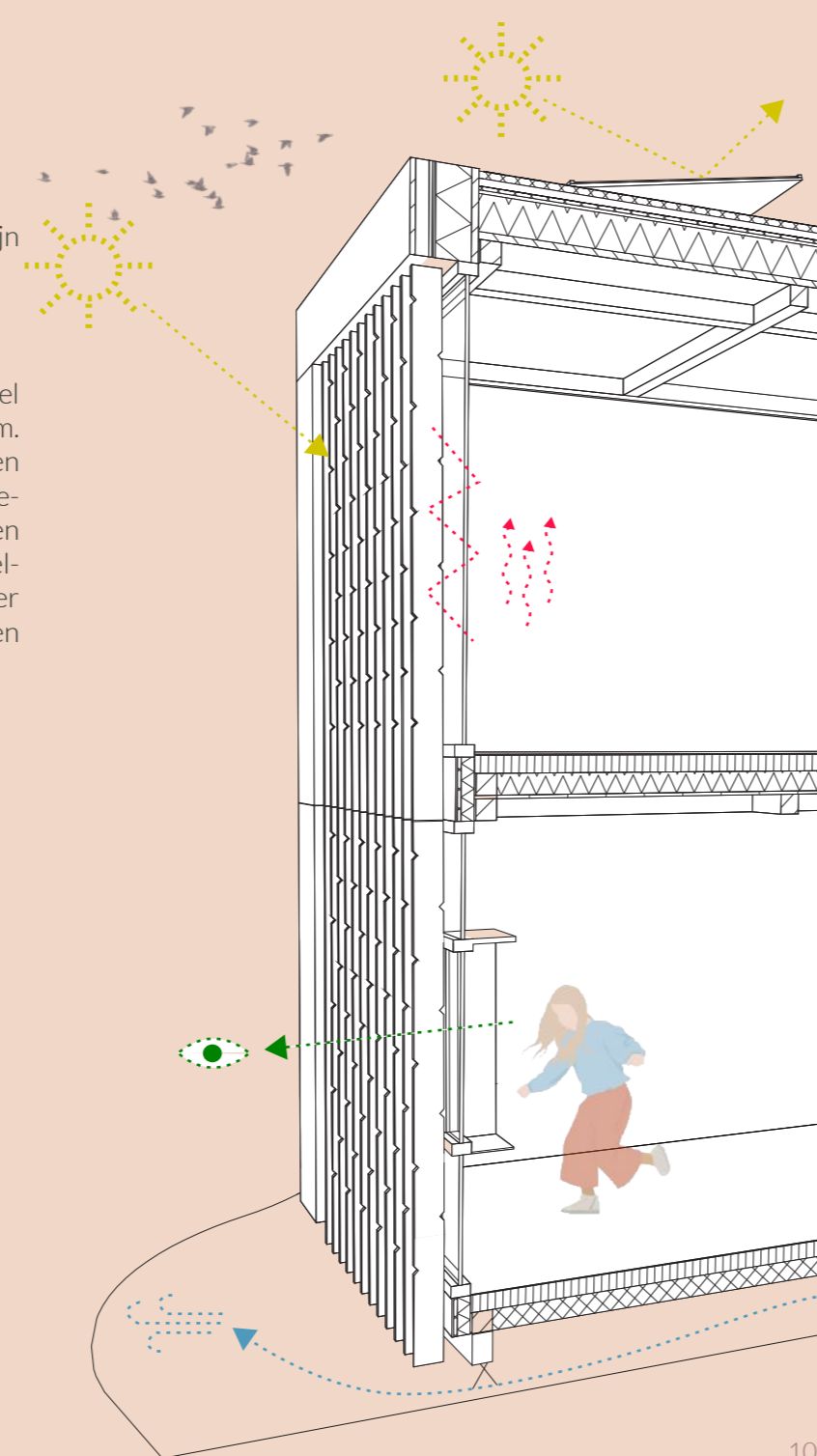
BINNENKLIMAAT

Houtbouw heeft een grote invloed op het binnenklimaat van een gebouw. Zo heeft het naast een vriendelijk en warme uitstraling vanuit de esthetiek, eigenschappen waardoor er een gezonder binnenklimaat ontstaat. Hout kan vocht absorberen en afgeven, waardoor het de luchtvochtigheid in een gebouw kan stabiliseren. Hout scheidt geen chemische stoffen uit en het komt de akoestiek ten goede.

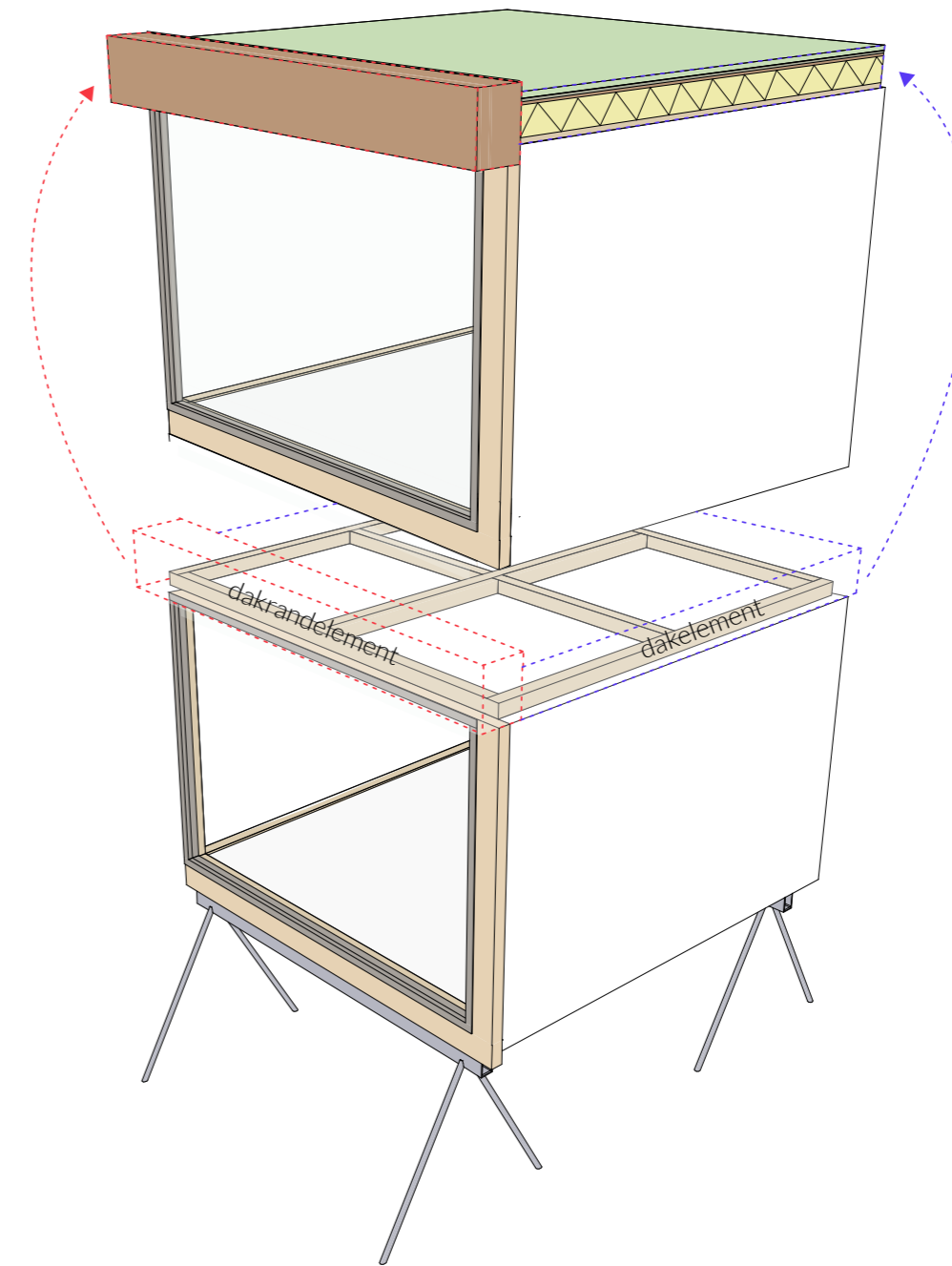
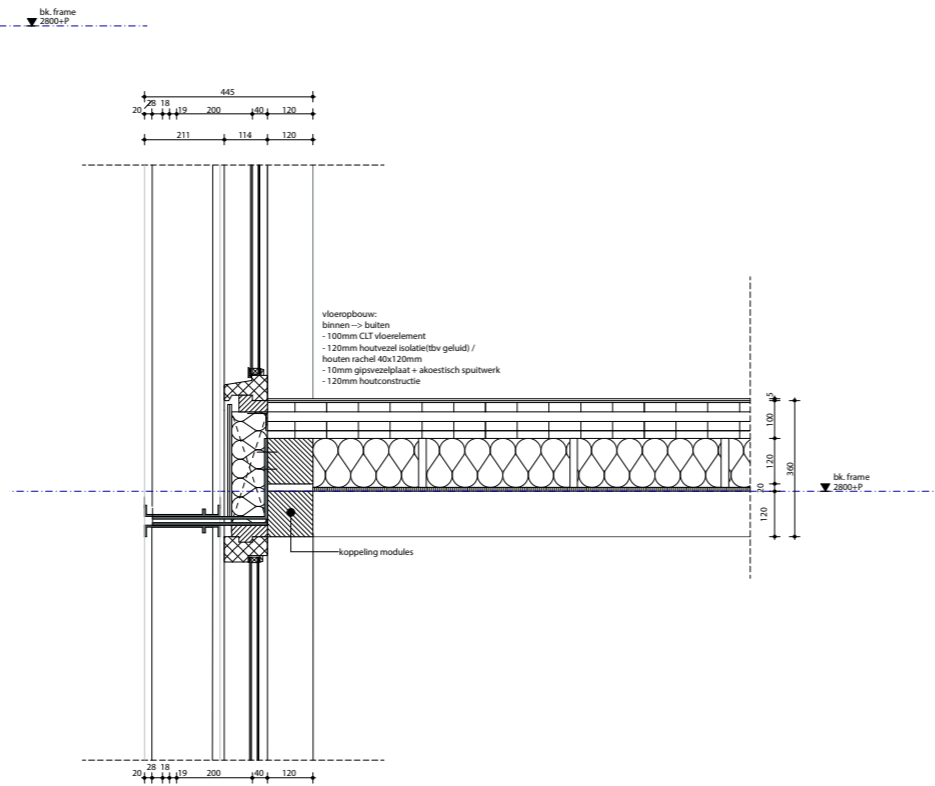
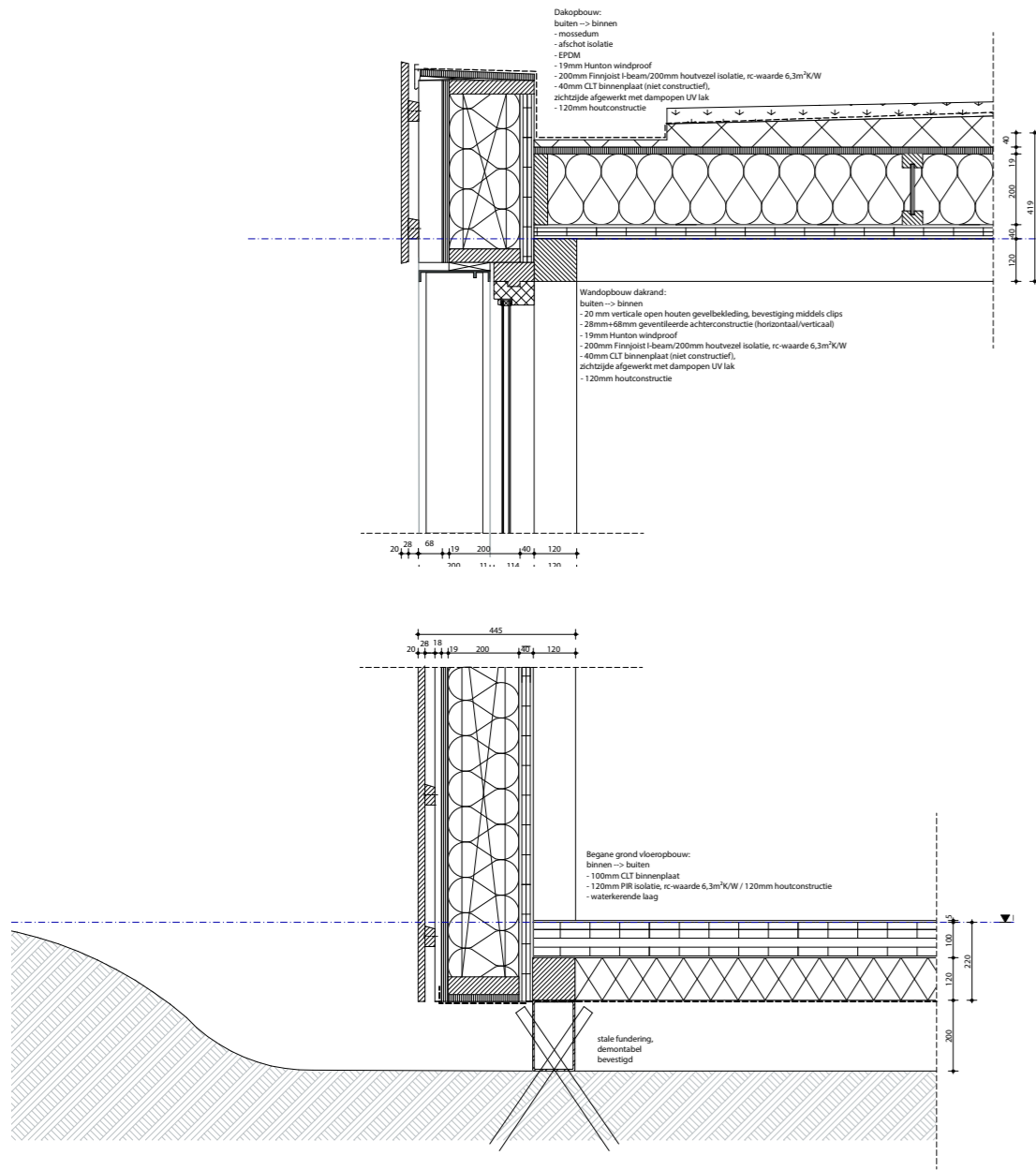
De overige toegepaste materialen zijn waar mogelijk biobased en circulair.

GEVEL

Zoals eerder omschreven wordt de gevel uitgevoerd middels een lamellen systeem. Middels deze lamellen kunnen de kinderen zelf invloed uitoefenen op hun leefomgeving. Echter, de lamellen hebben ook een bouwfysische functies. Wanneer de lamellen gesloten zijn zorgen ze voor minder opwarming van het gebouw in de zomer en minder warmte afgifte in de winter.

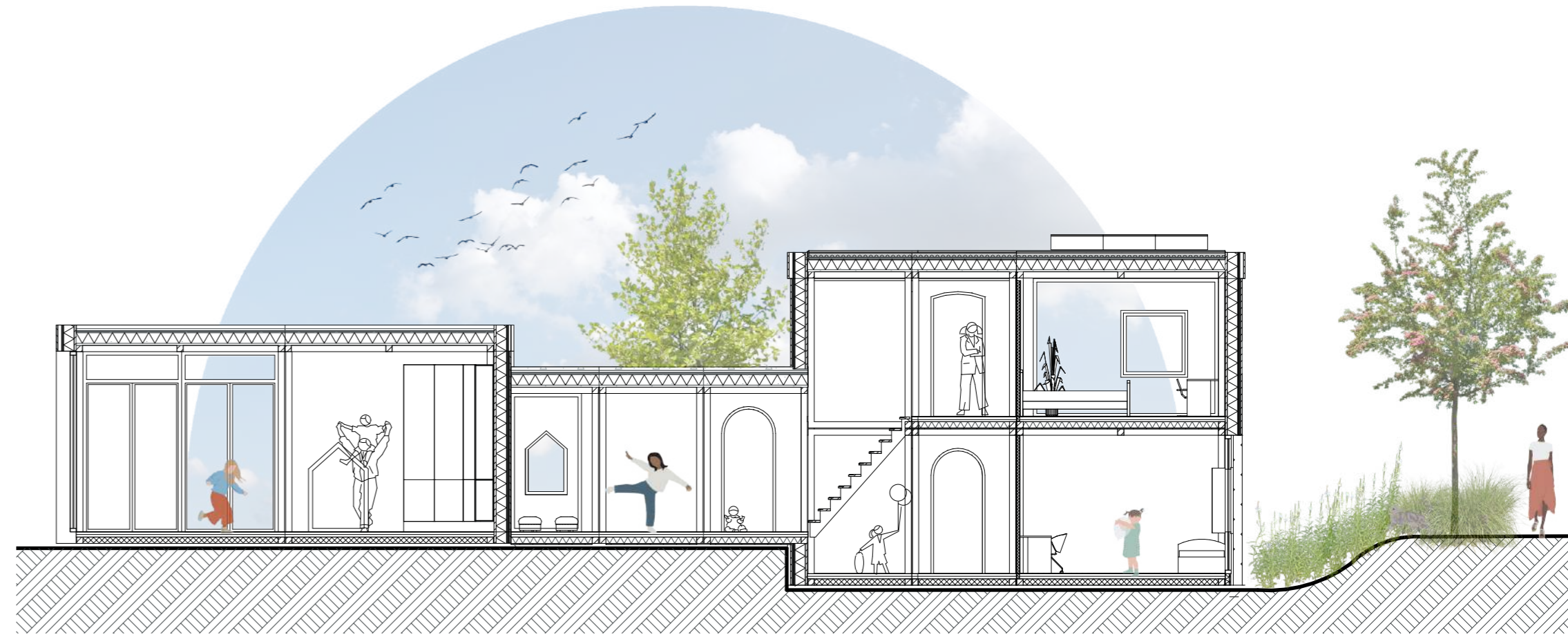

MATERIALISATIE

 demontabel en circulair	 demontabele fundering	 CLT met dampopen lak	 demontabele houtverbinding	 Finnjoist liggers
 hunton celit4d	 houtvezelisolatie	 demontabele vlas binnenwand	 mycelium akoestische panelen	 vloerbedekking van productieafval
 bamboe met clips	 beweegbare lamellen	 groen gevel	 mossedum dak	 pv panelen

Doorsnede woning

door de splitlevel zijn alle kamers dichtbij

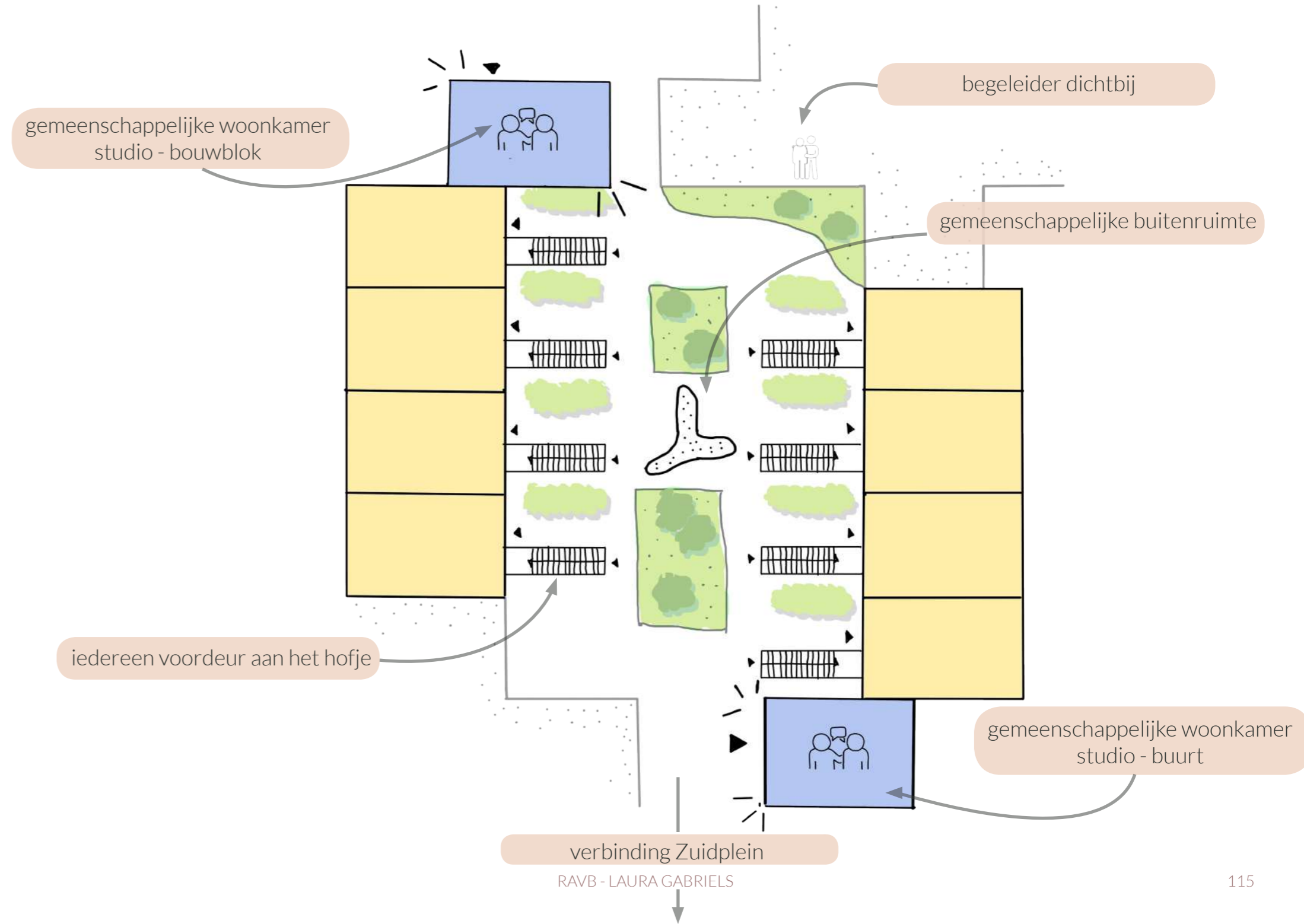
STUDIO'S 18-23 JAAR

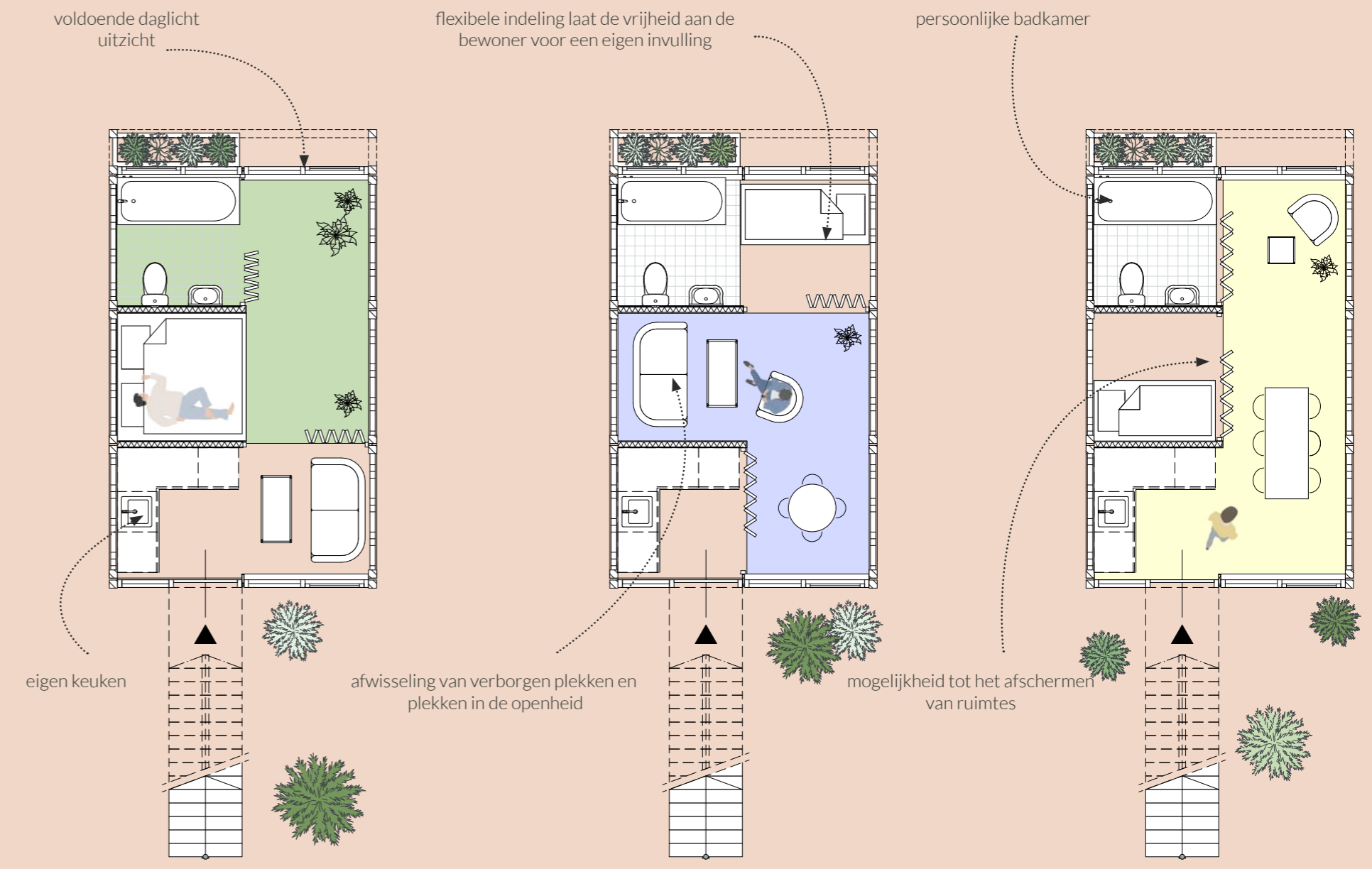
Om er voor te zorgen dat jong volwassene hun vangnet van jeugdzorg niet kwijt raken en altijd iemand hebben om op terug te vallen, is het de bedoeling dat er in de huisvesting ruimte komt voor zelfstandig wonen.

Door de wooncrisis, het te kort aan woningen, en het ontbreken van een plek om naar terug te keren is de problematiek voor deze jongere des ter groter, waardoor zij weer in een neerwaartse spiraal kunnen komen.

De huisvesting krijgt meerdere studio's. Waardoor zij de mogelijkheid krijgen om "leren" zelfstandig te wonen. Een plek die zij volledig eigen kunnen maken is de eerste stap in hun verdere leven. Een fijne en vertrouwde basis om op te terug te vallen, maar tevens ruimte om zich ontwikkelen en de volgende stappen in hun leven te maken.

De studio's zijn gelegen tussen de veiligheid en de geborgenheid van het binnengebied en de uitdagingen van de maatschappij aan de straatzijde. Daarnaast is er een gezamenlijke woonkamer en faciliteiten als een wasruimte. De woonkamer zorgt voor interactie met de jongeren uit de buurt. Zij kunnen in contact komen en steun vinden bij elkaar.

Plattegrond studio's: door flexibele wanden kan de inrichting kan bepaald worden door de bewoner

Plattegrond studio's

Alvaro Siza Bouça Housing complex in Porto

PPAA Casa Octavia in Condesa

KeizerKoopmans Co-Living Madrid

Gevelaanzicht hofzijde studio's

Gevelaanzicht tuinzijde studio's

APPARTEMENT - JONG VOLWASSENE

Binnen het ontwerp is ruimte voor kinderen om door te groeien tot dat zij volledig op eigen benen komen te staan. Zo groeien ze door vanuit de woningen naar de studio's. Mijn voorstel is om een aantal appartementen in het bouwblok te kopen als logische volgende stap voor de jong volwassenen.

Op deze manier zijn zij nog dicht bij hun veilige terugval basis en staan zij nog niet volledig op eigen benen.

Bron: Funda

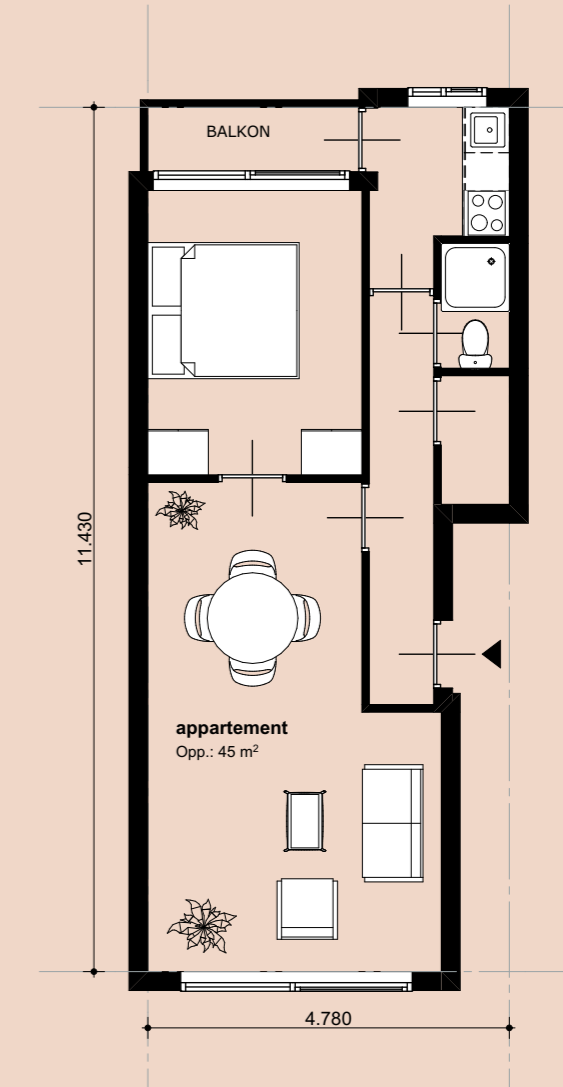
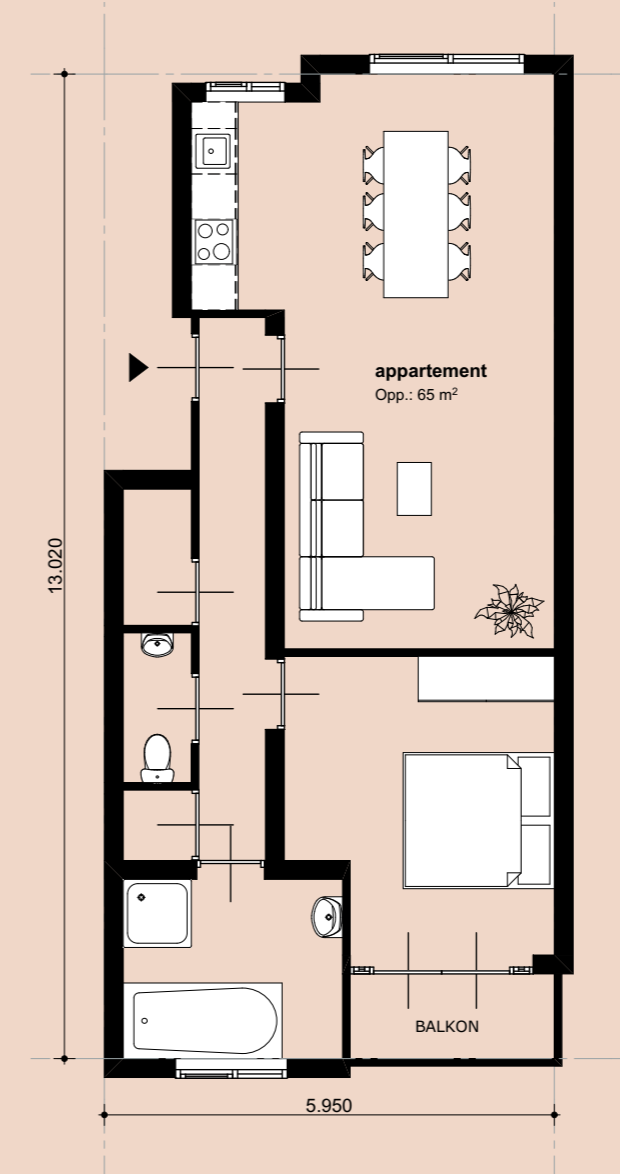

Bron: Funda

volgende stap in je leven

nabij je veilige terugval basis

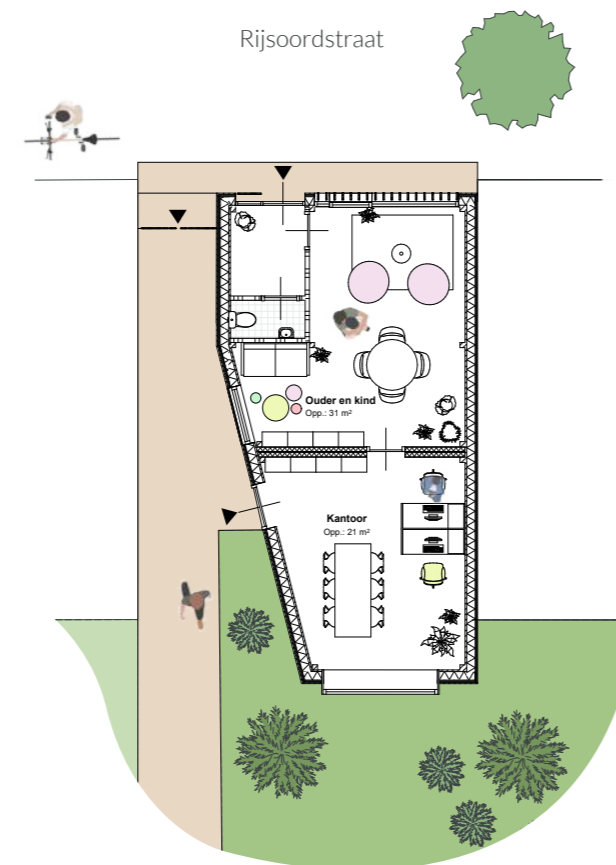
ENTREE NOORD

In de nieuwe situatie vormen de 2 onderdoorgangen de entree van de huisvesting voor de kinderen. Dit is de plek waar je thuis komt, waar het gebouw zichtbaar is vanaf de straat, maar waar ook meerdere functies samen komen. Zo vormt het niet enkel de entree naar de nieuwe woningen, maar ook de entree voor de bestaande bewoners naar de collectieve binnentuin. Daarnaast worden er meerdere, ondersteunende, functies met een verschillende mate van toegankelijkheid toegevoegd aan de plint. Voor de entree aan de noordzijde zijn dit de ontmoetingsruimte tussen ouder en kind en een kantoorruimte.

De ontmoetingsruimte voor ouder en kind de ouders het gevoel moet geven dat de kinderen in een fijne en veilige omgeving (tijdelijk) opgroeien. Zij zetten een eerste stapje in de huisvesting, en komen tot de eerste trede.

In deze ruimte is een diversiteit aan plekken. Hierdoor worden kinderen niet beperkt door slechts een type interactie, maar is er ook ruimte tot afstand houden van de ouders. De kantoorruimte zorgt voor "oogjes" op wie er allemaal het gebied betreedt.

De entrees zijn ontworpen in dezelfde materialisatie en vormtaal als de rest van het plan. Hierdoor is het herkenbaar.

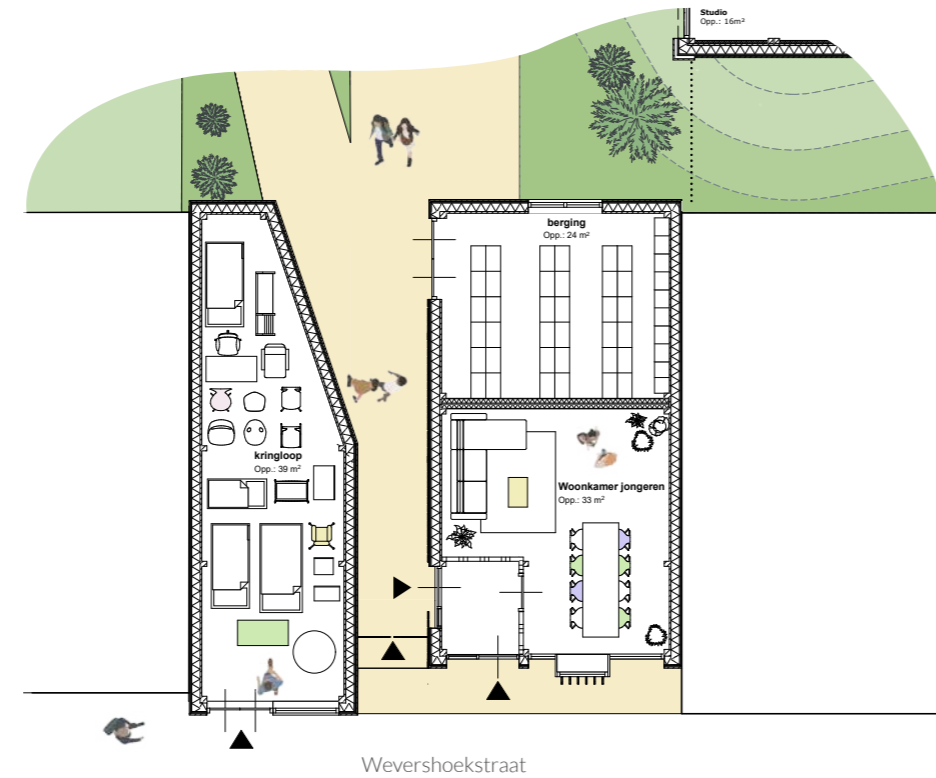

ENTREE ZUID

De entree aan de zuidzijde is gericht op jongeren en publieke functies. De kringloopwinkel die is bedoeld voor de kinderen uit de huisvesting om meubels uit te kiezen, kent tevens een buurtfunctie. De entree is gelegen aan de straatzijde en kent een gelijkwaardigheid wat betreft de toegankelijkheid, direct grenzend aan het maaiveld.

De gemeenschappelijke woonkamer voor de jongeren grenst zowel aan de straatzijde als aan het hofje van de studio's. De jongeren zijn al een stapje verder in hun ontwikkeling en leren op eigen benen te staan. Hier is ruimte om samen te komen met andere jongeren uit de buurt. De woonkamer is georiënteerd op het voetbalveld en Zuidplein.

In tegenstelling tot de entree aan de noordzijde kent deze entree een grotere mate van openheid en transparantie.

afgesloten entree

ontmoetingsruimte ouder en kind

herkenbare architectuur

kringloopwinkel voor de wijk

woonkamer jongeren

SITUATIE

In de huidige situatie wordt er geen gebruik gemaakt van het binnengebied. Een gemiste kans volgens de focuspunten van NPRZ. Met de komst van de huisvesting biedt het 'resterende' binnengebied een kans om de ontmoeting tussen de bestaande en nieuwe bewoners te faciliteren.

Voor het ontwerp van de collectieve binnentuin wordt uitgegaan van de input van de bewoners. Echter, hiervoor is het belangrijk om een raamwerk te bieden, die de leidraad vormt voor het kunnen participeren. Door dit raamwerk is het voor iedereen duidelijk waarover beslist moet worden. Maar tevens biedt het ook een basis en een houvast. In mijn afstudeer ontwerp ga ik dit raamwerk opzetten. Hierin wordt de definitieve indeling tot in detail (type beplanting, etc.) niet meegenomen. Wel worden zones gedefinieerd waaraan condities worden gekoppeld.

De collectieve binnentuin moet iets bieden aan zowel de bestaande als de nieuwe bewoners. Hierbij is het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met de privacy van beiden doelgroepen.

Bestaande bewoners begane grond:

- privé tuin
- berging
- collectieve buitenruimte

Bestaande bewoners verdiepingen:

- collectieve buitenruimte
- route vanaf de entree naar de collectieve buitenruimte

Nieuwe bewoners:

- privacy naar slaapkamers
- afstand tot het gebouw
- collectieve buitenruimte

Doelgroepen:

In het bouwblok wonen mensen van verschillende leeftijden samen. Iedereen leeftijdscategorie heeft zijn eigen behoeftes. Zo hebben kinderen meer behoeftes aan ruimte om te spelen en te kunnen ravotten. Volwassenen behoeftes aan ruimte om te ontspannen in het groen. De bewoners van de verdiepingen, zonder privé tuin, ruimte om te tuinieren in vorm van bijvoorbeeld moestuinen.

In alle interviews die ik heb gehouden met deskundige op het gebied van de huisvesting van kinderen kwam het aspect van natuur en ruimte naar voren. Groen heeft een helende functie op de gemoedstoestand van een kind. Maar tevens vormt het ook de ruimte om even uit te razen. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om uitzicht te hebben op het groen, wat tevens privacy kan geven.

ontmoeting

zachte overgang privé en openbaar

moestuin

pluktuin

speelweide

Borselaarstraat

Millinkstraat

Wevershoekstraat

Rijsoordstraat

Dordtselaan

Narcissenstraat

Seringenstraat

Lange

ENTREE

WONING TIJDELIJK

WONING LANGDURIG

STUDIOS

WONING GEDWONGEN

STUDIOS

APPARTEMENT

APPARTEMENT

ENTREE

ONT-MOETING

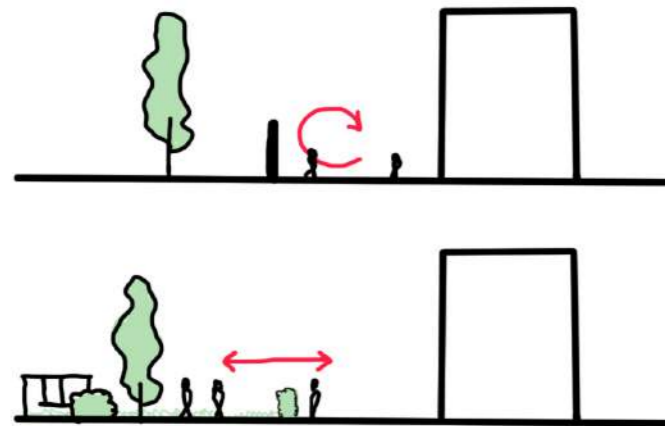
ONT-MOETING

ONT-MOETING

Huidige situatie

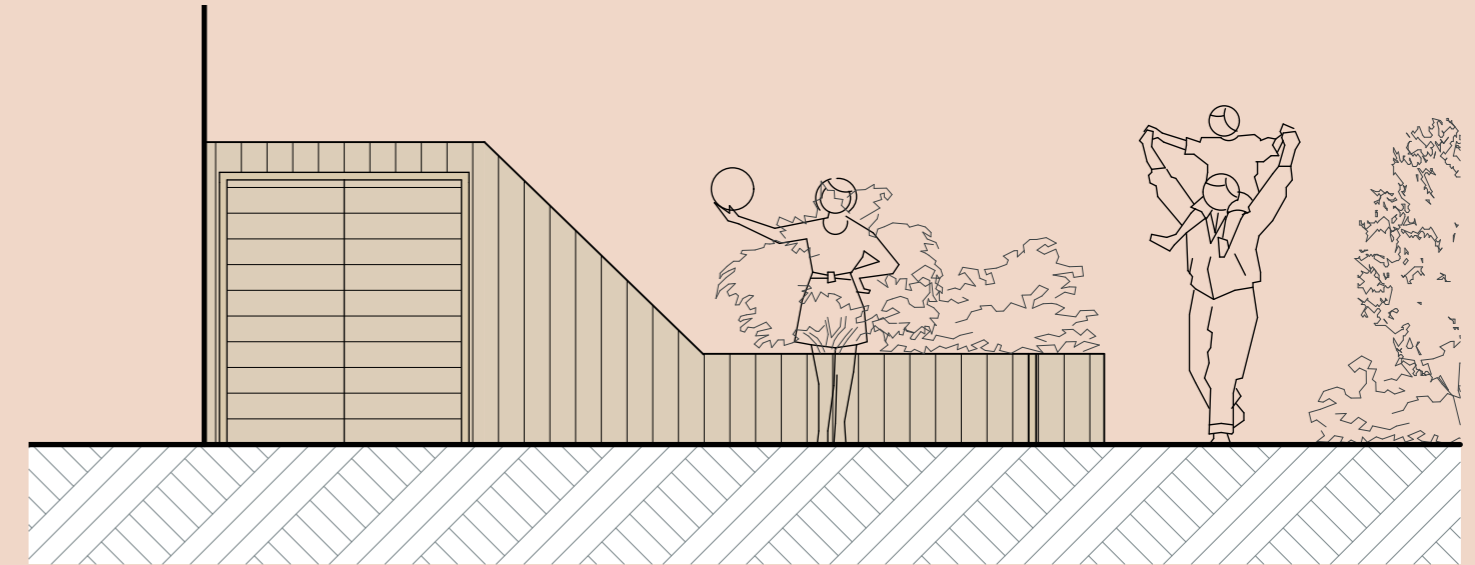

PRIVÉ TUINEN

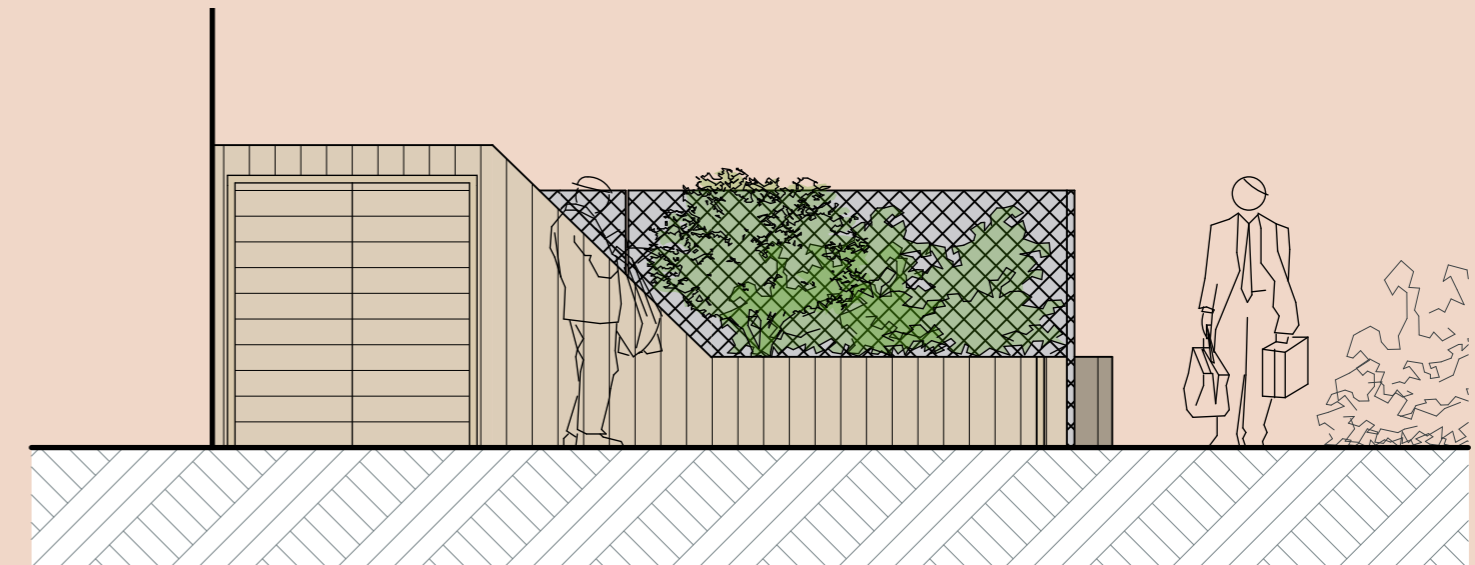
In plaats van de hoge houten schuttingen ter afscheiding van de privé tuin naar het gemeenschappelijke gebied lag er een ontwerpogave om deze overgang te ontwerpen. Hierbij is er rekening gehouden met de gewenste privacy van sommige bewoners, de eigen invulling en expressie van identiteit (het je eigen maken).

Het doel van de overgang is om de overgang van stad naar het groen luchtiger en laagdrempeliger te maken.

De hoge schuttingen hebben plaats gemaakt voor een lager alternatief. Voor persoonlijke spullen zoals kussens van tuinstoelen is er kleine berging. Deze is gepositioneerd tegen de achtergevel aan, waardoor het geen belemmering vormt, maar wel een afscheiding tussen de tuinen onderling.

voorstel erfafscheidingen

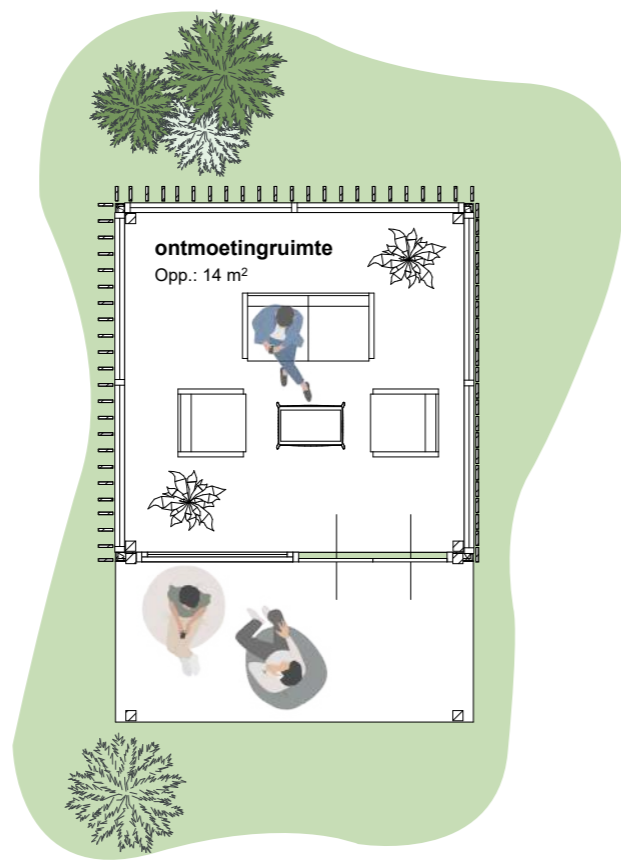

DEELGEMEENSCHAP

De individualisering staat haaks op de tendens van de deelmaatschappij. Een maatschappij waarbij mensen een minder grote waarde hechten aan het bezitten van persoonlijke spullen, maar meer uit gaan van het delen van de spullen. Hierbij kan gedacht worden aan landelijke deelauto's. Maar ook op gemeenschapsniveau, waarbij bijvoorbeeld het tuingereedschap of de boormachine wordt gedeeld met elkaar.

Deze vorm van de deelmaatschappij vormt een mooie meerwaarde voor de zowel de nieuwe huisvesting als de krans van woningen van het gesloten bouwblok. Een ieder kan gebruik maken van de gemeenschappelijk faciliteiten. Op deze manier ontstaat er tevens een meerwaarde voor de omwonenden. Alsmede interactie tussen de bestaande bewoners en nieuw toegevoegde bewoners.

- faciliteiten:
- wasserette
  - berging opslag
  - berging deelgereedschap
  - ontmoetingsruimte

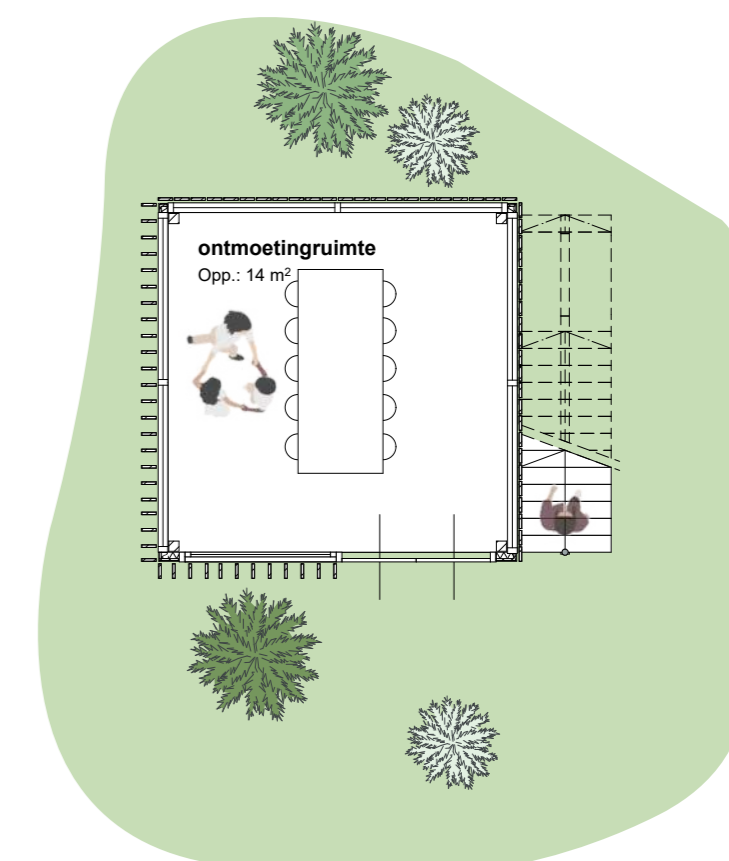

TARWEHOF

ONTMOETING

De collectieve binnentuin is de plek waar de bewoners van het bouwblok en de bewoners van de huisvesting elkaar ontmoeten.

In het plan zijn verschillende collectieve functies opgenomen. Zoals een ontmoetingsruimte bij de moestuin. Een plek waar je samen een kopje thee kunt drinken en onder de veranda kan zitten. Maar ook een plek voor kinderen om te knutselen wanneer het regent. Of een plek om je kinderfeestje te vieren. Daarnaast is er een gemeenschappelijke woonkamer om samen te komen.

RAVB - LAURA GABRIELS

hofje studio's is niet afgesloten

gemeenschappelijke functies

speelweide

privé tuin

berging

Deze reflectie vormt de laatste reflectie, althans voor mijn studententijd. Ik kijk terug op de afstudeerperiode en doe een poging tot het verwoorden van mijn huidige ambitie als architect. Het definiëren van mijn positie is een continu proces. De kennis die ik door de jaren heen zal opdoen geeft weer nieuwe inzichten. De maatschappij is continu in beweging, waarbij ik het belangrijk vind om me spiegelen aan de huidige relevante vraagstukken en tendensen en hierover een uitspraak te doen. Om deze uitspraken te kunnen doen en een plek in te nemen in het debat vind ik het belangrijk om met een kritische blik te blijven kijken naar alles wat mij inspireert en op mijn pad komt. De tijd op de academie waren dan ook pas de eerste voorzichtige stapjes in leven als architect.

Ik kijk met veel enthousiasme en leergierigheid uit gaan de komende jaren. De afstudeerperiode heeft mijn passie en het verlangen van het ontwerpen van scholen en zorg gerelateerde gebouwen nog meer versterkt. De opgedane kennis ten aanzien van de huisvesting van kinderen, maar tevens ook de input van deskundige en opgedane tools ten aanzien van het vergaren van kennis neem ik mee in mijn verdere ontwikkeling als architect.

PASSIE

De afstudeeropgave wordt door de student zelf geformuleerd. Volgens velen de enige kans om je eigen ontwerpogave te formuleren en waarbij je de ruimte krijgt om volledig je eigen idee uit te werken. Het was voor mij dan ook direct duidelijk dat ik een ontwerp wilde maken waarin ik mijn passie voor het ontwerpen vanuit het oogpunt van het kind en een zorgvraag tot uiting kwam.

Mijn afstudeeropgave kent een kritische noot ten opzichte van de huidige gang van zaken en stelt hard op de vraag of de huidige instellingen positief bijdraagt aan de ontwikkeling van een kind. Waarbij ik tevens een antwoord heb gegeven wat een alternatief kan vormen.

OPPORTUNISTISCH MAAR REALISTISCH

Tijdens mijn onderzoek kwam ik er achter dat er vanuit de zorg een wens is om dit op een andere manier aan te pakken, maar dat dit door regelgeving, budgetten en het vermijden van conflicten wordt belemmerd.

Als architect heb ik uiteraard te maken met deze belemmeringen, maar kan ik tevens de vrijheid nemen om dit ontwerpend te onderzoeken en zo op een alternatief te komen. Ik ben mij er van bewust dat in dit project het budget geen rol speelt, waardoor er financieel meer mogelijk is en niets is te gek, het levert het droomsценario op. Misschien opportunistisch, maar ik ben van mening dat je dat als architect ook moet zijn. De zoektocht naar het beste antwoord op de ontwerpvrage voor zowel de gebruiker als de omgeving in totale vrijheid en niet je op voorhand al laten belemmeren door alle onmogelijkheden.

Waar ik enerzijds mijn achtergrond als bouwkundige als een kracht zie, is het ook zeker een proces geweest om uit de pragmatische denkwijze te stappen. Waar ik tijdens de studie bouwkunde heb geleerd om op voorhand alle belemmeringen in kaart te brengen, leverde dit voor mij vaak blokkades op in het ontwerpproces. Echter, uiteraard is het einddoel hetzelfde, namelijk een plan dusdanig ontwerpen dat het gerealiseerd kan worden binnen alle gestelde kaders.

LEERMOMENTEN

Het afstudeerboek vormde voor mij een goed moment om alles wat ik in de afgelopen 1,5 jaar heb onderzocht, ontdekt, geschetst en verbeeld samen te vatten en de belangrijkste zaken te destilleren, met als doel een helder verhaal te krijgen.

In het startdocument ben ik uitgegaan van twee ontwerpogaves. Enerzijds de huisvesting voor kinderen die tijdelijk of voor langere tijd niet thuis kunnen wonen en anderzijds een inloophuis als verlaging

van de drempel tot jeugdzorg/hulp. Alhoewel ik beide de ontwerpogaves ontzettend interessant vind, merkte ik dat mijn focus al snel lag op de huisvesting. In plaats het inzichtelijk maken van de verschillen tussen een besloten plek als de huisvesting en een toegankelijk inloophuis, leek het mij interessant om de tegenstellingen juist te zoeken in de enkel de huisvesting.

Waar ik tijdens het proces tegen aan liep en best een obstakel vormde was om de grote schaal los te laten, uit de computer en het theoretische onderzoek te kruipen en te starten met schetsen en het maken van maquettes. Ik merk dat ik zelf vaak vanuit een hele systematische aanpak werk. Bij de grote schaal start en van daar uit naar de kleine schaal toe werk. Echter, de wisselwerking en het schakelen tussen de verschillende schaalniveaus is van groot belang. Uiteindelijk ben ik aan de slag gegaan met maquettes op verschillende schaalniveaus en bewust een paar weken de computer uit gehouden. Deze maquettes hebben mij veel inzicht gegeven in de impact op het bouwblok, maar ook op het kleine schaalniveau. Zoals de overgangen van privé naar openbaar.

Ik ontwierp met name vanuit het perspectief van de nieuwe bewoners. Vervolgens ben ik gaan kijken wat de meerwaarde van mijn plan kan zijn voor de bestaande bewoners, maar ook wat de interactie tussen de bestaande en nieuwe bewoners kan opleveren voor het plan.

AMBITIE

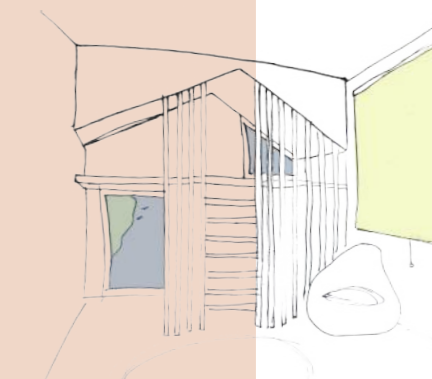
Zoals ik dit document startte met de omschrijven van mijn ambitie/positie eindig ik dit document ook. Mijn doel als ontwerper is om gebouwen dusdanig te ontwerpen dat programma, de ruimtelijke beleving en de bouwtechniek naadloos op elkaar aansluit. Een gebouw met een toekomstperspectief die kan inspelen op de een maatschappij en gebruiker die continu in beweging is. Aspecten die allen naar voren komen in de uitwerking van de opgave.

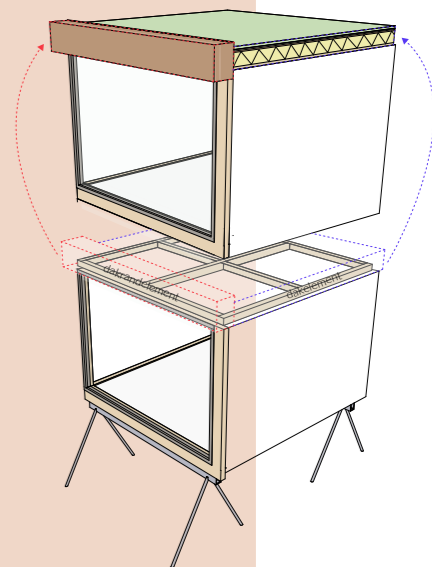
Vogelvlucht Tarwehof

Materialisatie en plekje Tarwehof

Studie kamer vanuit oogpunt kind

Principe stapeling modules

BRONNEN

GELEZEN LITERATUUR:

1. Lengkeek, A., & Kuenzli, P. (2022). Operatie wooncoöperatie: uit de wooncrisis door gemeenschappelijk bezit.
2. Aben, R., & De Wit, S. (1998). De omsloten tuin: geschiedenis en ontwikkeling van de hortus conclusus en de herintroductie ervan in het hedendaagse stadslandschap. Uitgeverij 010 Publishers.
3. Privé terrein: privaat beheerde woondomeinen in Nederland. (2006).
4. Zweerink, K. (2005). Van Pendrecht tot ommoord: geschiedenis en toekomst van de naoorlogse wijken in Rotterdam.
5. Hertzberger, H., & De Swaan, A. (2009). Alle Scholen. 010 Publishers.
6. Venturi, R., Stierli, M., & Brownlee, D. B. (1977). Complexity and contradiction in architecture. The Museum of Modern Art.

BRONNEN:

1. Cijfers over jeugdzorg | Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). <https://www.nji.nl/cijfers/jeugdzorg>
2. Nog nooit zoveel kinderen in gesloten jeugdzorginstelling: "Zeer zorgelijk". (2018, 19 juni). RTL Nieuws. Geraadpleegd op 11 februari 2022, van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/Nederland/artikel/4244351/nog-nooit-zoveel-kinderen-gesloten-jeugdzorginstelling-zeer>
3. Sociale Ongelijkheid in Nederland en Wereldwijd. (2021, 24 juni). Stichting 168 Million. Geraadpleegd op 27 maart 2022, van <https://168million.nl/sociale-ongelijkheid-in-nederland-en-wereldwijd/>
4. Kinderen en jongeren. (2021, 2 augustus). Sint Laurensfonds. Geraadpleegd op 17 maart 2022, van <https://www.sintlourensfonds.nl/kinderen-en-jongeren>
5. A. (2020, 7 april). LESSEN: jeugdzorg. Historisch Nieuwsblad. Geraadpleegd op 26 maart 2022, van <https://www.historischnieuwsblad.nl/lessen-jeugdzorg/>
6. Over ons – GEZINSHUIS ELNOOR. (z.d.). elnoor. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.elnoor.nl/over-ons/>
7. De wijk | CultuurWerkplaats Tarwewijk. (z.d.). cultuurwerkplaatstarwewijk. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://cultuurwerkplaatstarwewijk.nl/over-ons/de-wijk/>
8. Héél véél informatie over Tarwewijk (update 2022!). (2022, 16 maart). AlleCijfers.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://allecijfers.nl/ buurt/tarwewijk-rotterdam/>
9. Van ideale woonwijk naar een wijk met problemen.. (2021, januari). <https://frw.studenttheses.ub.rug.nl/3459/1/Thesis%20-%20Eva%20Bakker%20-%20Een%20onderzoek%20naar%20de%20relatie%20tussen%20de%20stedenbouwkundige%20structuur%20van%20de%20wijk%20en%20het%20ontstaan%20van%20sociale%20problemen.pdf>
10. Héél véél informatie over Tarwewijk (update 2022!). (2022, 16 maart). AlleCijfers.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://allecijfers.nl/ buurt/tarwewijk-rotterdam/>
11. Het gesloten bouwblok. (z.d.). tijsvandenboomen. Geraadpleegd op 3 mei 2022, van <http://www.tijsvandenboomen.nl/het-gesloten-bouwblok/>
12. Custers, G. (2021, 12 maart). Meer middengroepen in Rotterdam Zuid – maar het verschil met de rest van de stad blijft. Sociale Vraagstukken. Geraadpleegd op 20 maart 2022, van <https://www.socialevraagstukken.nl/meer-middengroepen-in-rotterdam-zuid-maar-het-verschil-met-de-rest-van-de-stad-blijft/>
13. We let kids design our city -- here's what happened | Mara Mintzer | TEDxMileHigh. (2018, 1 februari). [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=9cudn_vSdCY
14. handboek voor hedendaagse hofjes (Nr. 978-90-807386-0-7). (2015).
15. Collectieve groene binnentuinen als haarvaten van de stad - rainproof. (2023, 3 januari). Rainproof. <https://www.rainproof.nl/onderzoek/collectieve-groene-binnentuinen>
16. Goed zorgen voor uit huis geplaatste kinderen. (z.d.). <https://www.hetvergetenkind.nl/ons-werk/onderzoek/goed-zorgen-voor-uit-huis-geplaatste-kinderen>
17. Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 28 april). Minder jongeren met gesloten jeugdzorg. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/17/minder-jongeren-met-gesloten-jeugdzorg#:~:text=In%20de%20periode%202015%E2%80%932019,2021%20naar%201%20815%20jongeren.>

TARWEHOF

geen kleine instelling, maar een groot huis

BIJLAGE 1

INSPIRATIE

De denkbeelden van verschillende architecten, zoals Herman Hertzberger, Alvaro Siza, Tezuka architects en Kazuyo Sejima zijn de inspiratie geweest voor de verdere uitwerking van het ontwerp. Hierbij zijn de aspecten van de menselijke maat, verbinding met de natuur, verweving met het sociaalpedagogische aspect en gebruik van het gebouw.

- Het creëren van meerdere plekken, met een ruim aanbod. Op deze manier kan een kind zelf de keuze maken.

- De maat en schaal van het gebouw afstemming op het kind en de belevingswereld van het kind. Massaliteit en grootsheid, waarin de geborgenheid verdwijnt dient vermeden te worden.

- Aandacht voor herkenbaarheid en anonimiteit.

- Verbinding tussen de verschillende faciliteiten.

De opdeling van de gebouwen leidt tot een opdeling, maar de gezamenlijk functies behoeven een verbinding, een gem. Het gevoel van gezamenlijkheid is belangrijk.

HERMAN HERTZBERGER

Herman Hertzberger fascineert mij vanwege zijn benadering om te komen tot een ontwerp van een gebouw. De vele scholen, kantoren en woningen van Hertzberger herbergen alle een aantal fundamentele uitgangspunten die ik mijn ontwerp heb meegenomen:

- Geen gebouw ontwerpen die gebonden is aan de functie van de tijd, oftewel een gebouw moet de mogelijkheid bieden om te kunnen doorontwikkelen, van functie te veranderen en de tand des tijds doorstaan.
- De relationele ruimte. Ruimtes dienen de ruimte bieden aan interactie, maar tegelijkertijd om te kunnen afzonderen.
- Het belang van interactie tussen mensen. Deze interactie dient een bepaalde vrijheid te geven, maar deze vrijheid heeft ook structuur nodig.
- de structuur van het gebouw moet ruimte bieden aan veranderingen en uitbreidingen, vanuit de stroming van het structuralisme.

“De ‘persoonlijke’ invulling door ‘bewoners’ van het gebouw betreft niet uitsluitend de losse inrichting, maar vraagt ook handreikingen van wat vast is.”

Pagina 16 - Herman Hertzberger Alle scholen

“..een gezinswoning eens beschreven als een toneelmachine die de blik van de toeschouwers uitsluit of toelaat met dichte of open deuren, door vensters met of zonder gordijnen. In zo’n huis is de vestibule een voorgeborchte, beperkt toegankelijk .... De woonkamer is de meest openbare ruimte binnenshuis, ...”

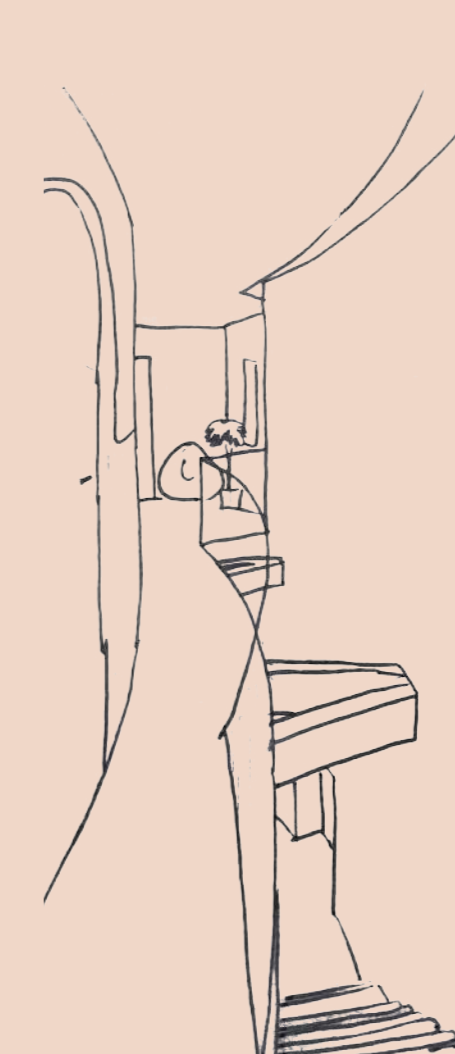
Pagina 24 - Herman Hertzberger Alle scholen

Montessori school and Willemspark school, Amsterdam (1980-1983)

Montessori school and Willemspark school, Amsterdam (1980-1983)

studie verbinding verdiepingen - peiling 02

studie diversiteit aan plekken - peiling 02

studie diversiteit aan plekken - peiling 03

BURGERWEESHUIS - ALDO VAN EYCK

Pas in een laat stadium van mijn afstuderen ben ik mij gaan verdiepen in het burgerweeshuis van Aldo van Eyck, vanwege de overeenkomsten met mijn project.

He Burgerweeshuis is ontworpen in 1955 en was bedoeld voor de huisvesting van weeskinderen. Het vormt een van de eerste voorbeelden van het structuralisme. Dit is terug te zien in de opbouw uit kleinere modules, die middels grotere modules aan elkaar gekoppeld zijn. De groepen met kinderen zijn positioneerd rondom patio's.

In maat en schaal is rekening gehouden met het perspectief van het kind. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verdiepingshoogtes en hoogtes van raamkozijnen.

Alhoewel is het Burgerweeshuis een zeer interessante referentie vind heb ik er ook mijn bemerkingen op. Het feit dat de gedachte is dat het gebouw oneindig kan groeien staat haaks op het gevoel van klein schaligheid. Ik ben van mening dat er een kantelpunt is tot het wanneer het behaachelijk voelt voor een kind.

Tevens heb ik ook mijn bemerkingen op de uitstraling/materialisatie. De gebruikte materialen zijn kenmerkend voor de tijd waarin het gebouw is gebouwd, maar hebben in de huidige tijdsgeest niet een positieve associatie. Beton, breuksteen en kaal metselwerk geven een kille uitstraling.

Het burgerweeshuis is recent gerenoverd door WDJ A. In de uitwerking zie je het gebruik van warme kleuren en materialen, zoals hout, dan ook terug komen. De renovatie toont aan de flexibiliteit wat betreft functie gerealiseerd kan worden binnen het oorspronkelijk ontwerp.

Redactie. (2021, 29 mei). Het Burgerweeshuis, "bijna kantwerk van bouwkunst" - Zuidas. Zuidas. <https://zuidas.nl/blog/2021/01/22/het-burgerweeshuis-bijna-kantwerk-van-bouwkunst/>

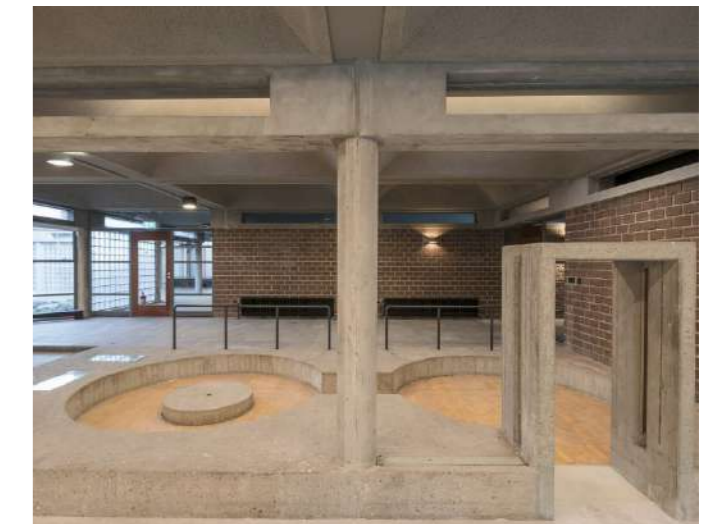
Burgerweeshuis – Arcam. (2022, 28 januari). Arcam. <https://arcam.nl/architectuur-gids/burgerweeshuis/>

BPD Burgerweeshuis, Amsterdam. (z.d.). <https://frameweb.com/project/bpd-burgerweeshuis-amsterdam>

Burgerweeshuis - WDJ Architecten. (2022, 12 mei). WDJ Architecten. <https://www.wdjarchitecten.nl/projecten/burgerweeshuis-amsterdam/>

Burgerweeshuis - WDJ Architecten. (2022, 12 mei). WDJ Architecten. <https://www.wdjarchitecten.nl/projecten/burgerweeshuis-amsterdam/>

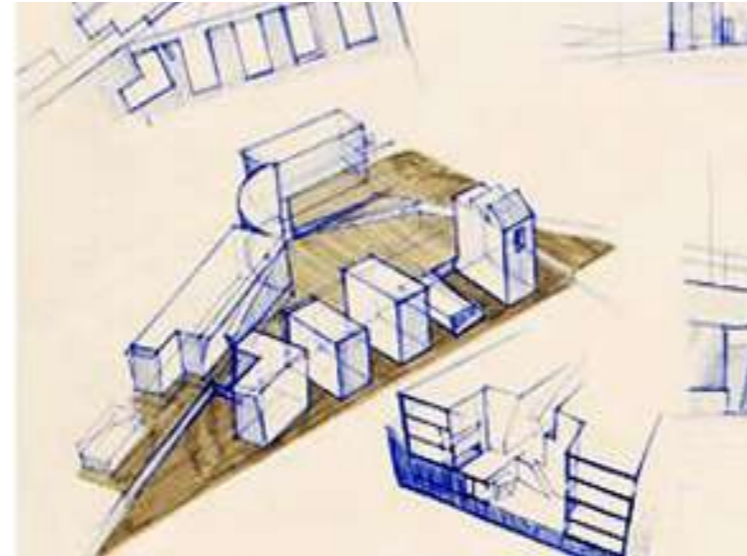
ALVARO SIZA

Faculdade de arquitetura bestaat uit 10 verschillende volumes, elk met zijn eigen bijzonderheden, maar die een ensemble vormen door kleur, ondoorzichtigheid en constructieve oplossingen.

bron: Souza, E. (2017, 13 september). Faculdade de Arquitectura da Universidade do Porto pelas lentes de Fernando Guerra. ArchDaily Brasil. <https://www.archdaily.com.br/br/805973/faculdade-de-arquitetura-da-universidade-do-porto-pelas-lentes-de-fernando-guerra>

Interessante uitgangspunten:

- gebouw opgeknipt in kleinere massa's
- onderlinge verbinding tussen de gebouwen
- diverse overgangen tussen verdiepingen en verbinding tussen verdiepingen onderling (trappen, vides, hellingbanen)
- leesbaarheid van het gebouw. Ruimtes en verdiepingen van eenvoudig te herkennen.

Faculdade de arquitetura

KAZUYO SEIJMA

Interessante uitgangspunten:

- Een aaneenschakeling van woningen, gemeenschappelijke ruimtes en privé ruimtes.
- Verschillende niveaus van privacy, die worden bereikt door "tussenruimtes" zoals tuinen, gangen en binnenplaatsen.
- Massa opgeknipt in de herkenbaarheid van individuele woningen.

Nishinoyama houses in Kyoto

Nishinoyama houses in Kyoto

Okurayama houses

ALVAR AALTO

Interessante uitgangspunten:

- Aandacht voor de totale ervaring van een woning. Vanaf het moment dat het kavel wordt betreden tot het detail.
- Mate van detaillering. De architectuur is tot in de kleinste details verwerkt.
- Er is zichtbaar aandacht besteed aan de leefomgeving van de bewoners.

Maison Louis Carré

Maison Louis Carré

Maison Louis Carré

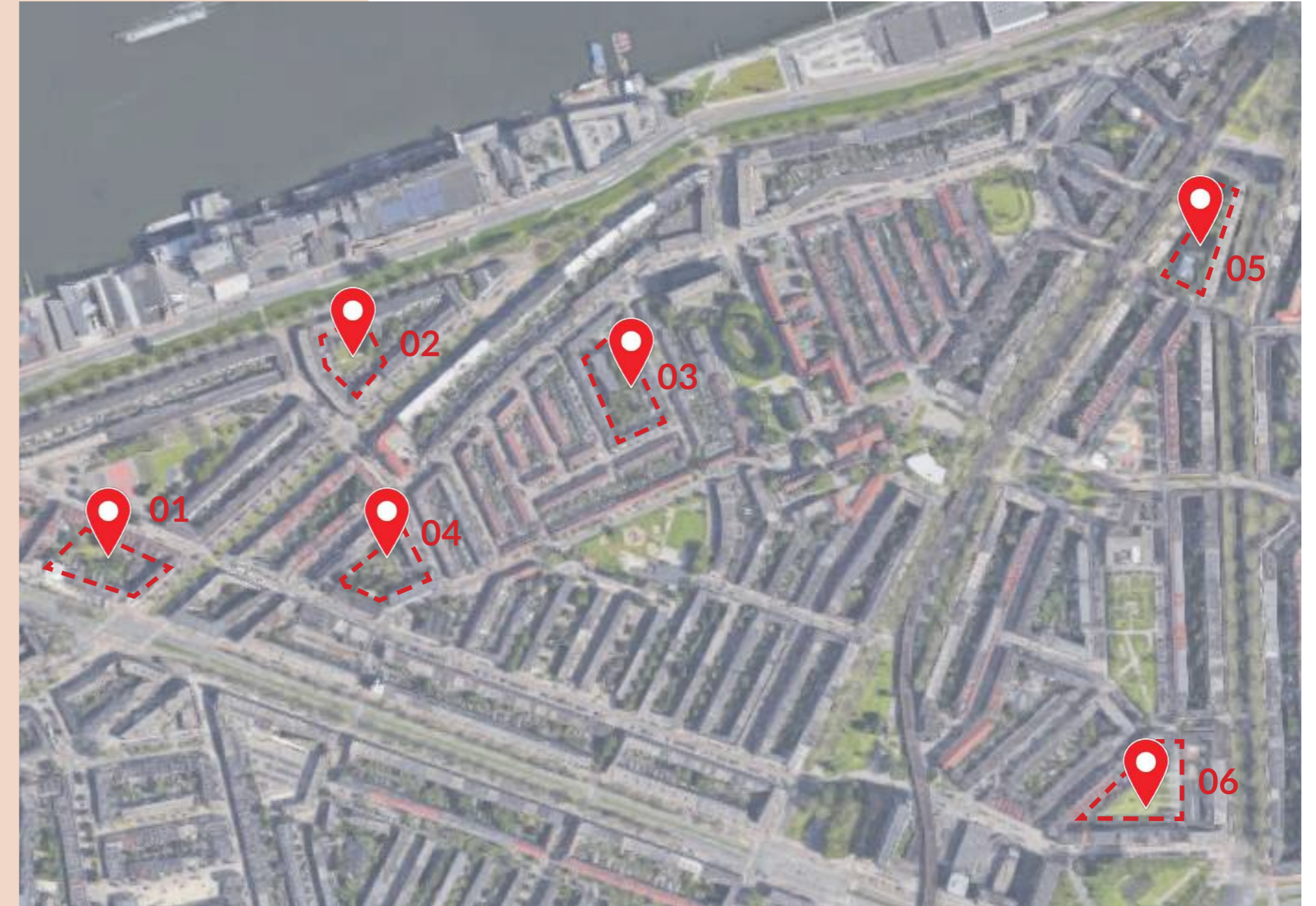

BIJLAGE 2

Analyse bouwblokken

Om de geschikte locatie te kiezen worden de bestaande bouwblokken/binnentuinen geanalyseerd en de potentie onderzocht. Uit de eerdere analyse van de wijk is gebleken dat de Tarwewijk momenteel 6 (gesloten) bouwblokken met een gezamenlijk binnengebied telt. Veelal is er naast de gezamenlijkheid ook een strook gereserveerd voor privé tuinen.

ONTSluitING

Het bouwblok heeft een drukke zijde en een rustige zijde. Aan de zuidkant grenst het aan de drukke verkeersader de Pleinweg. De oostzijde grenst aan de Wolphaertsbocht, waar tevens een tramverbinding is gelegen. Aan de west en noord zijde is het rustiger. De noordzijde aan de Bas Jungeriusstraat grenst aan een groot plein met verschillende speelvoorzieningen voor kinderen.

BEBOUWING

Aan de pleinweg (5) heeft een gebouw plaats gemaakt voor nieuwbouw. Vanwege de slechte staat van het voorgaande gebouw was sloop nieuwbouw noodzakelijk.

Het bouwblok wordt aangemerkt als structurerende rooilijn. De rooilijn en de typologie van het gesloten bouwblok zijn kenmerkend voor de Tarwewijk. Op de hoeken (gebouw 2 en 4) aan de Bas Jungeriusstraat bevinden zich karakteristieke panden van de Tarwewijk. De gevels van de panden zijn afgerond, wat een verbijzondering van de hoek maakt. Tevens hebben de hoeken een kleine winkelruimte.

De gevels aan de Bas Jungeriusstraat kenmerken zich door de rijke detaillering en pandsgewijze opbouw. Hier is geen sprake van een langgerekt eenduidig bouwblok. De woningen aan de Verschoorstraat (1) worden niet bestempeld als structurerende rooilijn. Tevens ontbreekt in dit bouwdeel de mate van detaillering in de gevel.

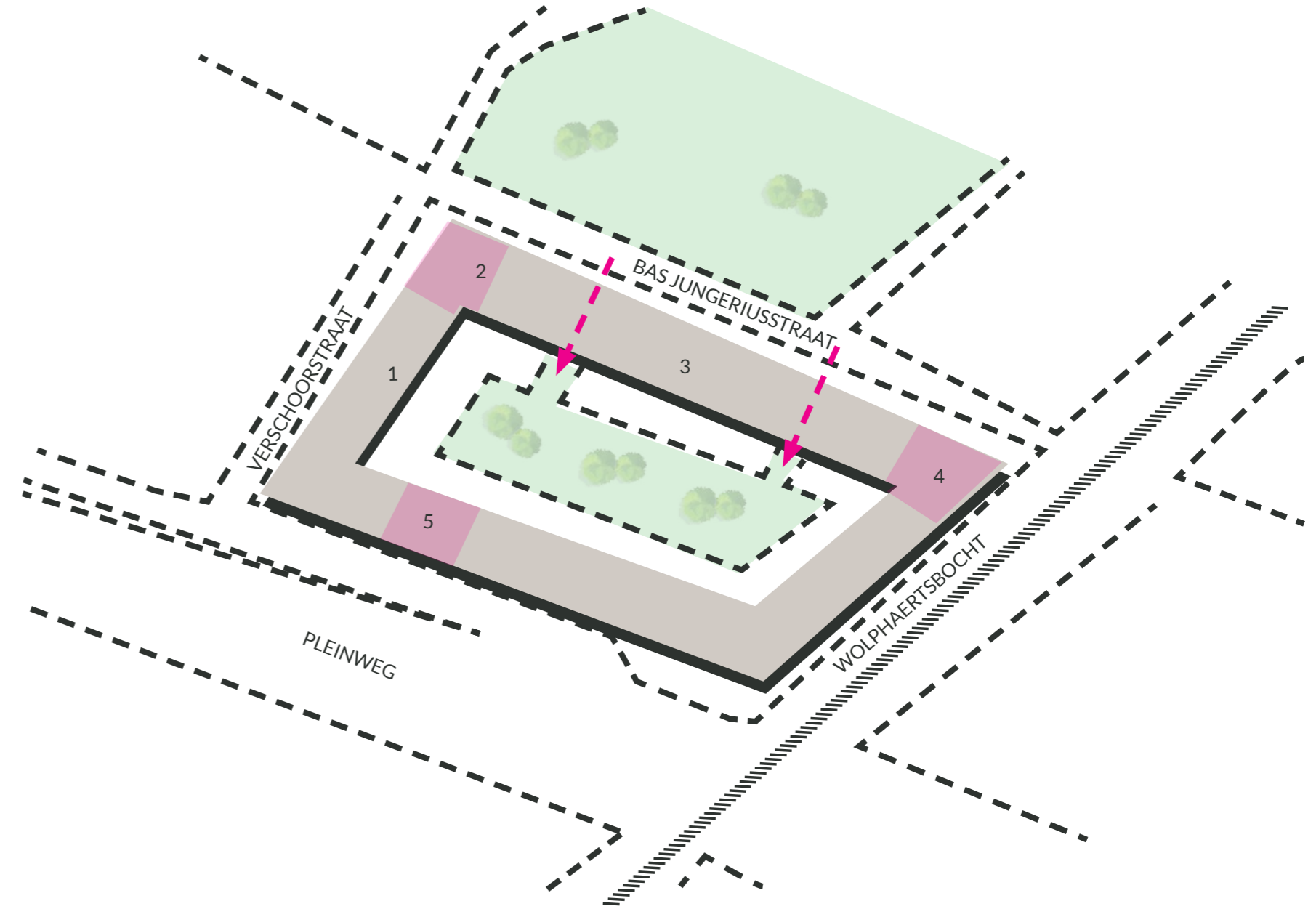
INVULLING BINNENGEbIED

Het binnengebied herbergt een tweetal functies. Grenzend aan de woningen zijn privé tuinen gelegen. Deze tuinen zijn bedoeld voor de benedenwoningen van het bouwblok.

Voor alle andere woningen is een gezamenlijke binnentuin, genaamd het Hof van Bas. Het hof is te bereiken middels een tweetal poorten/onderdoorgangen in de gevel van het gesloten bouwblok. De binnentuin wordt momenteel actief gebruikt door de omwonenden.

CONCLUSIE

Heeft momenteel een binnentuin die actief wordt gebruikt door de bewoners. Aangezien ik met mijn plan een meerwaarde wil bieden aan zowel de bestaande bewoners als de nieuwe bewoners, is dit niet het geschikte bouwblok.

ONTSLUITING

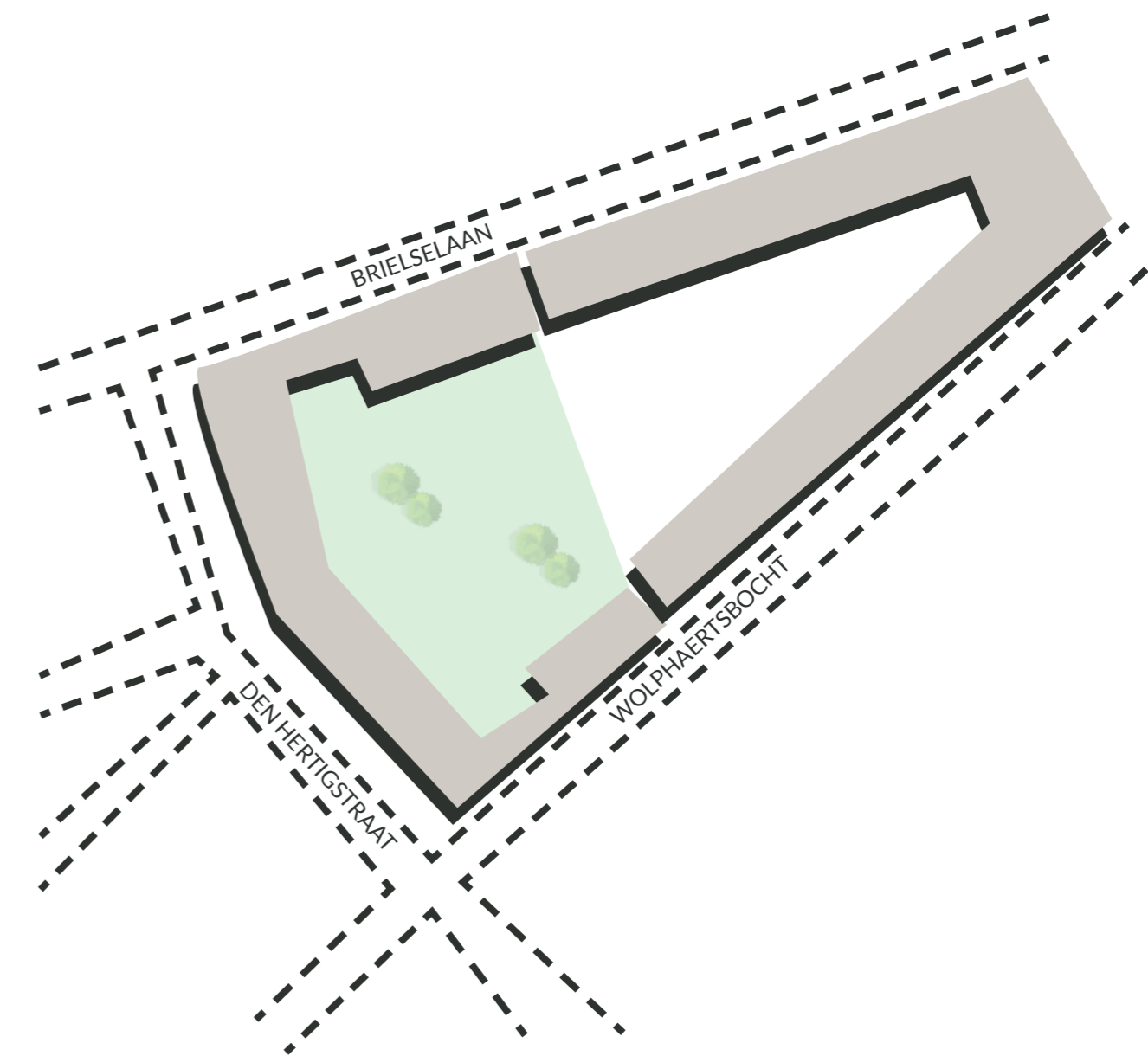
Bouwblok 3 is gelegen aan de Brielselaan, Den Hertigstraat en de Wolphaertsbocht. Het ligt in de buurt van het Verschoorplatoen.

Het blok is 2006 gebouwd. Hierbij is de structuur van het bouwblok behouden gebleven. Tevens zijn kenmerkende elementen zoals langgerekte vlakke en eenduidige gevels terug te vinden in het ontwerp. Tevens is er gebruik gemaakt van een open hoek, iets wat op veel plekken in de wijk is terug te vinden.

De woningen betreffen beneden- bovenwoningen. Tevens is het parkeren binnen het kavel opgelost.

CONCLUSIE

De beschikbare ruimte dit bouwblok is dermate klein dat dit niet geschikt is voor de huisvesting.

ONTSluitING

Blok 4 wordt begrensd door een viertal wegen. De Katendrechtse lagedijk is een bredere straat dan de overige 3 straten. De Roggestraat, Tarwestraat en Polslanstraat zijn smalle straten.

De straten zijn niet bedacht op de huidige hoeveelheid auto's. Stoepen hebben plaatsgemaakt voor geparkeerde auto's. De wegen zijn geen doorgaande wegen en hebben enkel langzaam rijdend verkeer

BEBOUWING

Bouwblok 4 is gelegen in het Tuindorp/ Tuinwijk van de Tarwewijk. Te midden van de Tarwewijk bevindt zich lagere bebouwing met een grondgebonden eengezinswoningen. De woningen zijn vaak klein, maar hebben we de beschikking over een eigen voor en achter-tuin. De maat en schaal van deze woningen is afwijkend van het overgrote deel van de woningen in de wijk.

De woningen aan de noordzijde (1) betreft 2 laagse bebouwing zonder kap. De overige woningen zijn een-laagse woningen met een kap (2). De woningen en de opbouw van het bouwblok als tuindorp zijn zeer kenmerkend en belangrijk om te behouden. Echter, de woningen hebben vanwege renovaties en aanpassingen aan de gevel hun charme en karakter verloren.

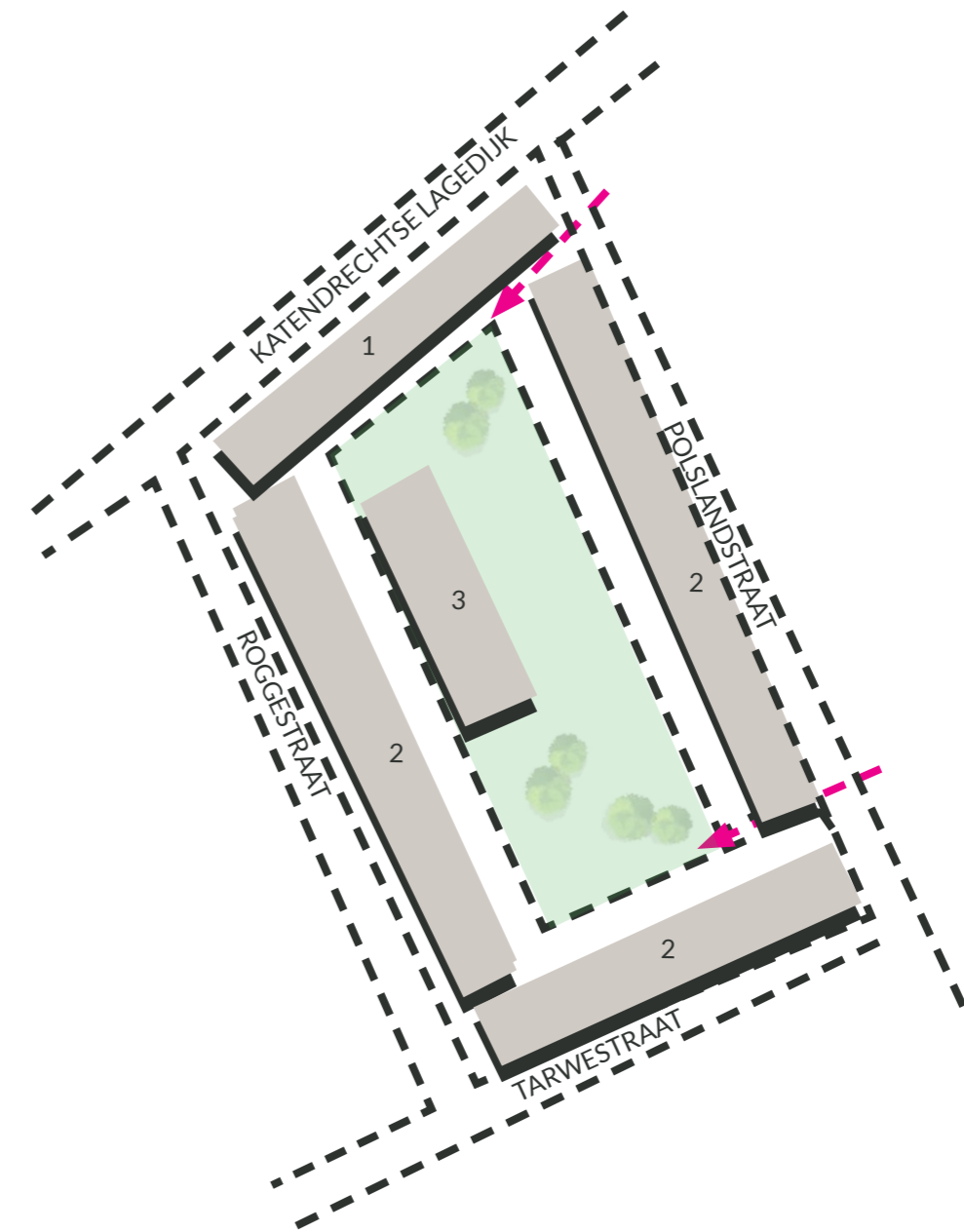
Te midden van het bouwblok bevindt zich een bouwwerk (3). Dit gebouw wordt door de gemeente aangewezen als karakteristiek complex van de Tarwewijk en heeft een historische waarde.

INVULLING BINNENGEbIED

De woningen hebben allen een tuin. Te midden van het bouwblok bevindt zich een binnentuin die is verbonden met het gebouw in het binnengebied.

CONCLUSIE

Een mogelijkheid is het herbestemmen van de huidige bebouwing in het bouwblok. Echter, wordt hier momenteel intensief gebruik van gemaakt. Daarnaast is de grote van dit bouwblok dermate klein, dat dit zal resulteren in een gestapelde variant van de huisvesting. De verbinding met groen en uitloop naar de tuin wordt hierdoor bemoeilijkt.

ONTSLUITING

Het bouwblok heeft een hoekverdraaiing en wordt aan 4 kanten begrenst met straten. De Katendrechtse lagedijk is een van de belangrijkste routes door de wijk heen en ontstaat vanaf het noorden uit de Gaesbeekstraat en takt aan op de Pleinweg. De Pleinweg is de hoofdweg vanaf zuidplein richting de Maastunnel die de Noord en Zuid oever van Rotterdam met elkaar verbindt.

BEBOUWING

Het bouwblok is niet volledig gesloten, maar is opgebouwd uit vier op zichzelf staande volumes. Deze volumes onderscheiden zich in functie (wonen en religie) en architectuur.

De woningen zijn opbouw uit 4-laagse portiek etage woningen. De woningen op de begane grond hebben beschikking over een privé tuin. Op de hoek van blok 1 is een verbijzondering te vinden in de vorm van lagere bebouwing met een winkel.

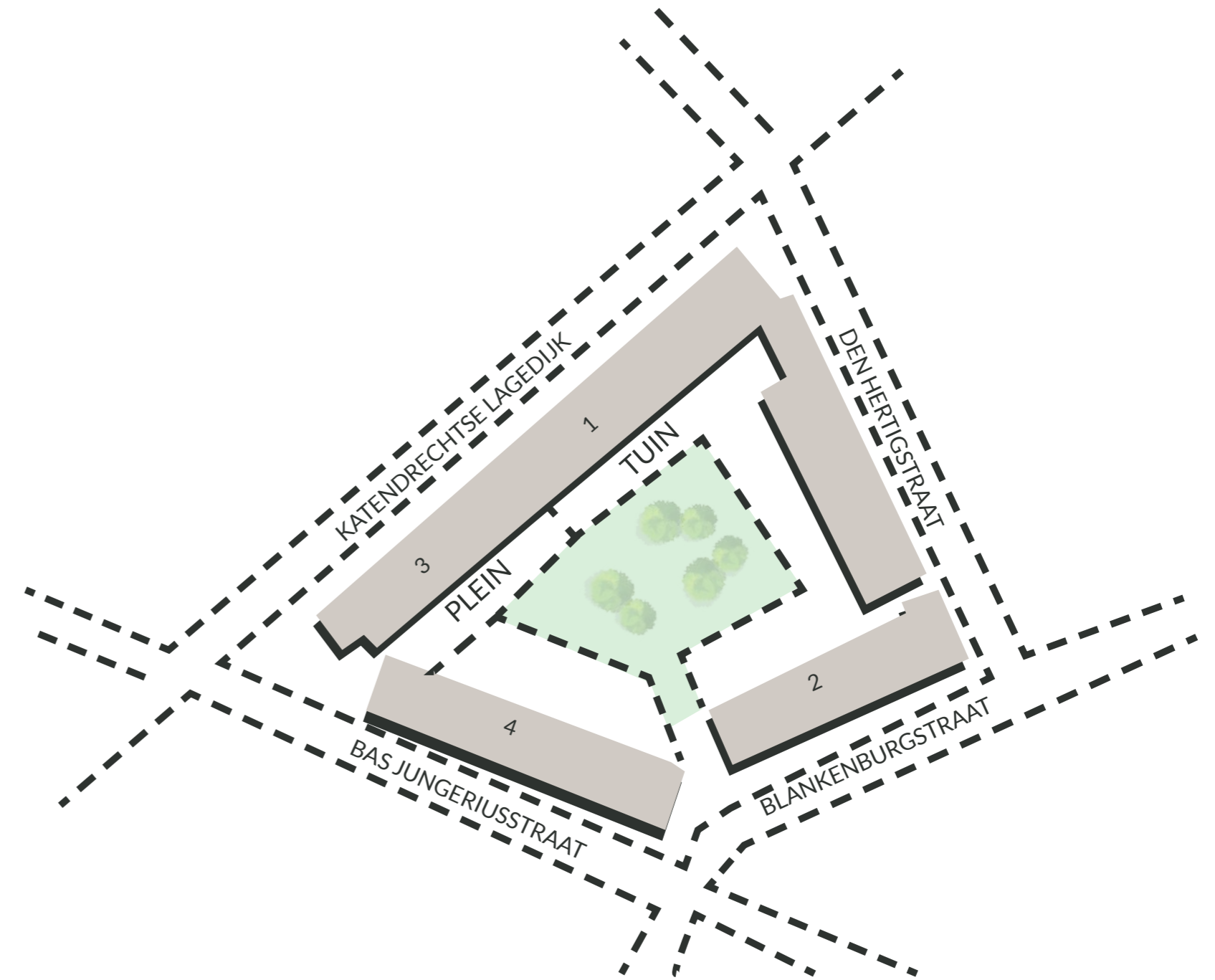
Blok 3 heeft als functie een kerk en is een losstaand volume. Blok 4 had voorheen de functie van een school. Beide gebouwen worden gekenmerkt door de monumentale uitstraling en de kapvorm. De entrees worden aangeduid door een lager volume, die beide zijn georiënteerd op de zuidwest zijde. Hierdoor ontstaat er een open hoek en plein aan deze zijde. De school en de kerk hebben de status van karakteristiek complex.

INVULLING BINNENGEBIED

Het binnengebied dat wordt gevormd door de 4 individuele bouwblokken herbergt momenteel een aantal functies. Een deel is in gebruik als schoolplein. Achter de kerk is een parkeerterrein gelegen. Tevens hebben de woningen op de begane grond beschikking over een privé tuin. Het resterende deel is ingericht als gemeenschappelijke verblijfsruimte. Deze is semi openbaar en afgesloten middels een hek. De binnentuin is dan ook enkel bedoeld aan voor de bewoners van de aangrenzende woningen.

CONCLUSIE

Het bouwblok kent dermate veel toegangen dat de veiligheid en beslotenheid van de huisvesting op deze manier moeilijk te garanderen is zonder de toevoeging van een hoog hek rondom de bebouwing.

ONTSluitING

Blok 6 ligt op de grens tussen de Tarwewijk en de wijk Bloemhof. Aan 3 zijdes wordt het bouwblok omsloten door drukke doorgaande wegen. De Mijnsheerenlaan heeft tevens een verhoogde metrobaan.

BEBOUWING

Bouwblok 6 is een stuk later gerealiseerd dan de meeste bouwblokken in de wijk, omstreeks 1950. Vanwege de tijd waarin de woningen zijn gerealiseerd, na-oorlogs, is de opbouw afwijkend.

Aan de noordzijde is een hoogte accent gemaakt, die tevens de ingang van de wijk vormt. Dit gebouw wordt gezien als karakteristiek complex in de Tarwewijk

De oost en westzijde is opgebouwd uit strokenbouw in de vorm van portieketagewoningen van 4 a 5 bouwlagen.

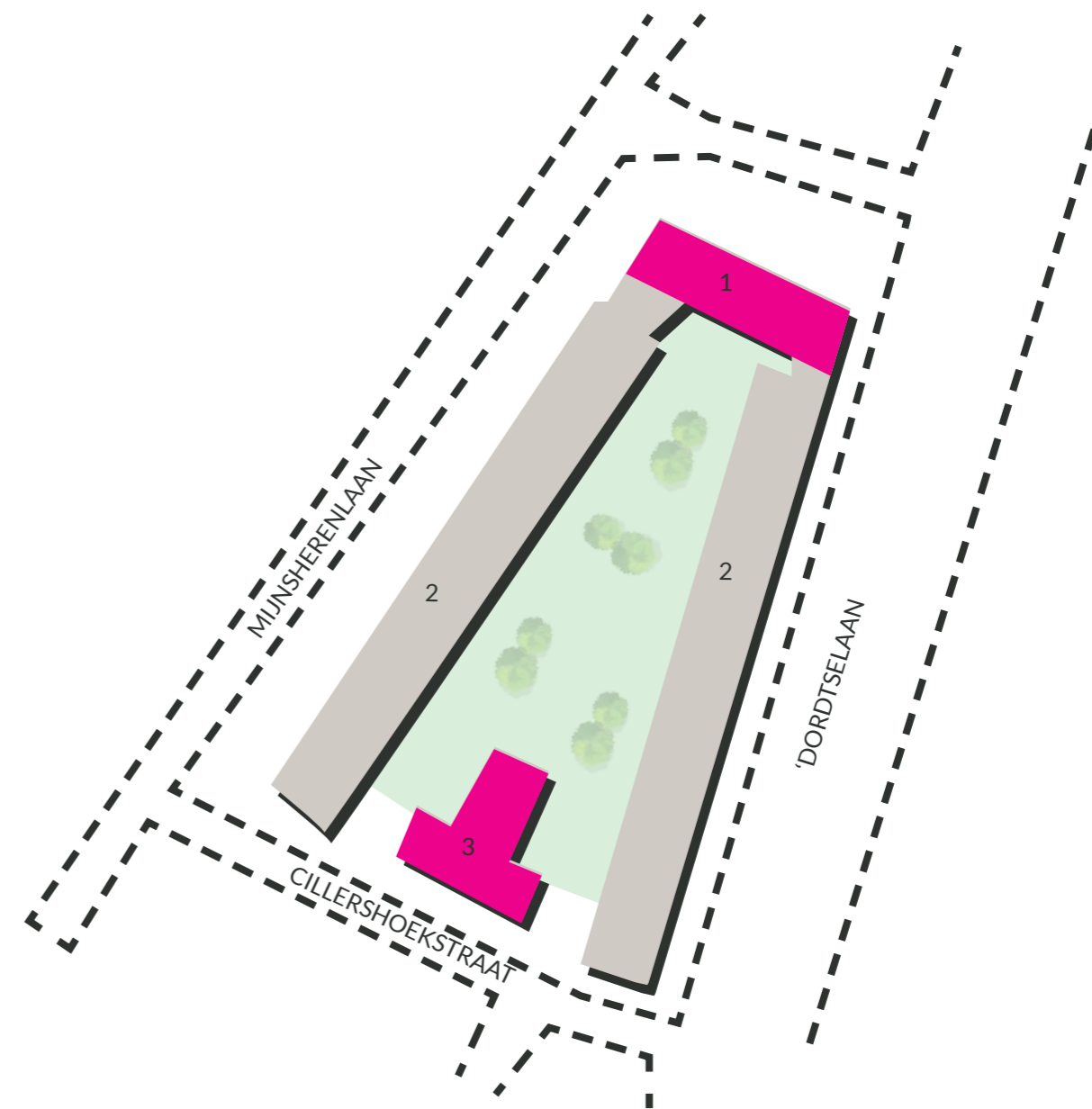
Het bouwblok is gesloten bouwblok maar een ensemble van 4 op zichzelf staande bouwwerken. Aan de Cillerhoekstraat is een 2 laags gebouw gelegen. Dit betreft een voormalige schoolgebouw en is momenteel in bedrijf als cultuurwerkplaats voor de Tarwewijk. Een plek voor vrouwen om samen te komen, te ondernemen en zich in te zetten voor de wijk.

INVULLING BINNENGEBIED

Het volledige binnengebied heeft de functie van binnentuin. De binnentuin behoort tot de cultuurwerkplaats, maar is voor iedereen toegankelijk.

CONCLUSIE

De omliggende bebouwing is vrij hoog en dicht op elkaar. Het behouden van de afstand tussen de huisvesting en de bestaande bebouwing is niet mogelijk.

ONTSluitING

Blok 7 is gelegen op de kruising van de Dordtselaan en Pleinweg, gelegen aan de entree van winkelcentrum Zuidplein, maar weg van de drukte.

Te midden van het bouwblokken loopt een pad die leidt naar het binnengebied en de bebouwing in het binnengebied.

Te noorden en zuiden van het bouwblokken bevinden zich pleinen/parken.

BEBOUWING

Een deel van het bouwblok wordt bestempeld als karakteristiek complex. Dit betreffen portieketagewoningen.

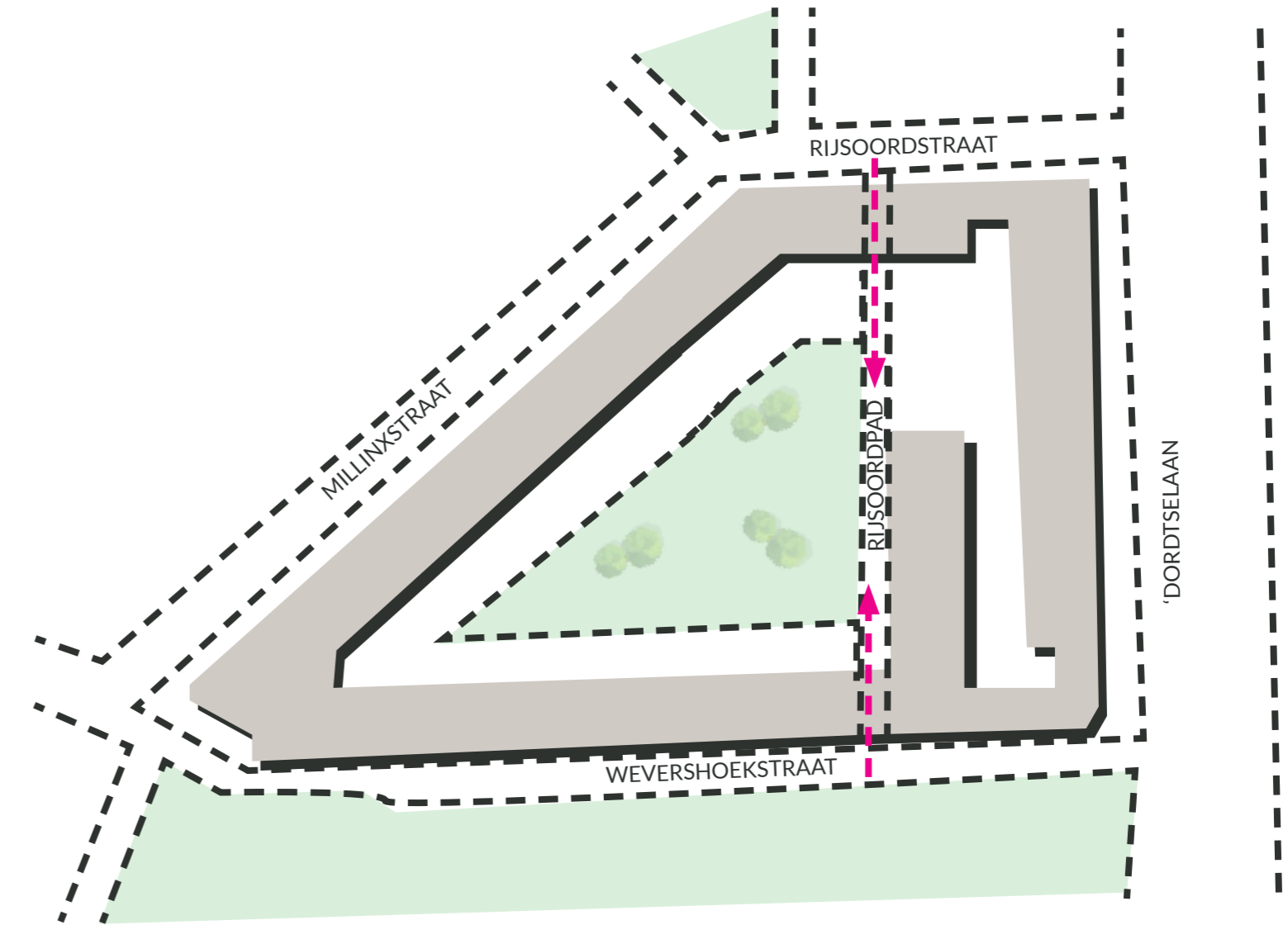
Een deel van het bouwblok heeft een structurerende rooilijn. De overige bebouwing van het bouwblok is samengesteld uit meerdere afzonderlijke bouwwerken met een afwijkende gevel en architectuur. Alle gevels liggen daarentegen wel in hetzelfde vlak.

INVULLING BINNENGEBIED

Het binnengebied wordt omsloten door een pad en meerdere entree/onderdoorgangen. Het binnengebied is verdeeld in privé tuinen en gemeenschappelijke binnentuin. De binnentuin is momenteel ingericht als grasveld met een aantal bankjes. Er lijkt momenteel geen actief gebruik te worden gemaakt van de binnentuin.

CONCLUSIE

Het binnengebied van het bouwblok heeft momenteel geen functie waar actief gebruik van wordt gemaakt. Hier kan de huisvesting een meerwaarde bieden voor het bouwblok.

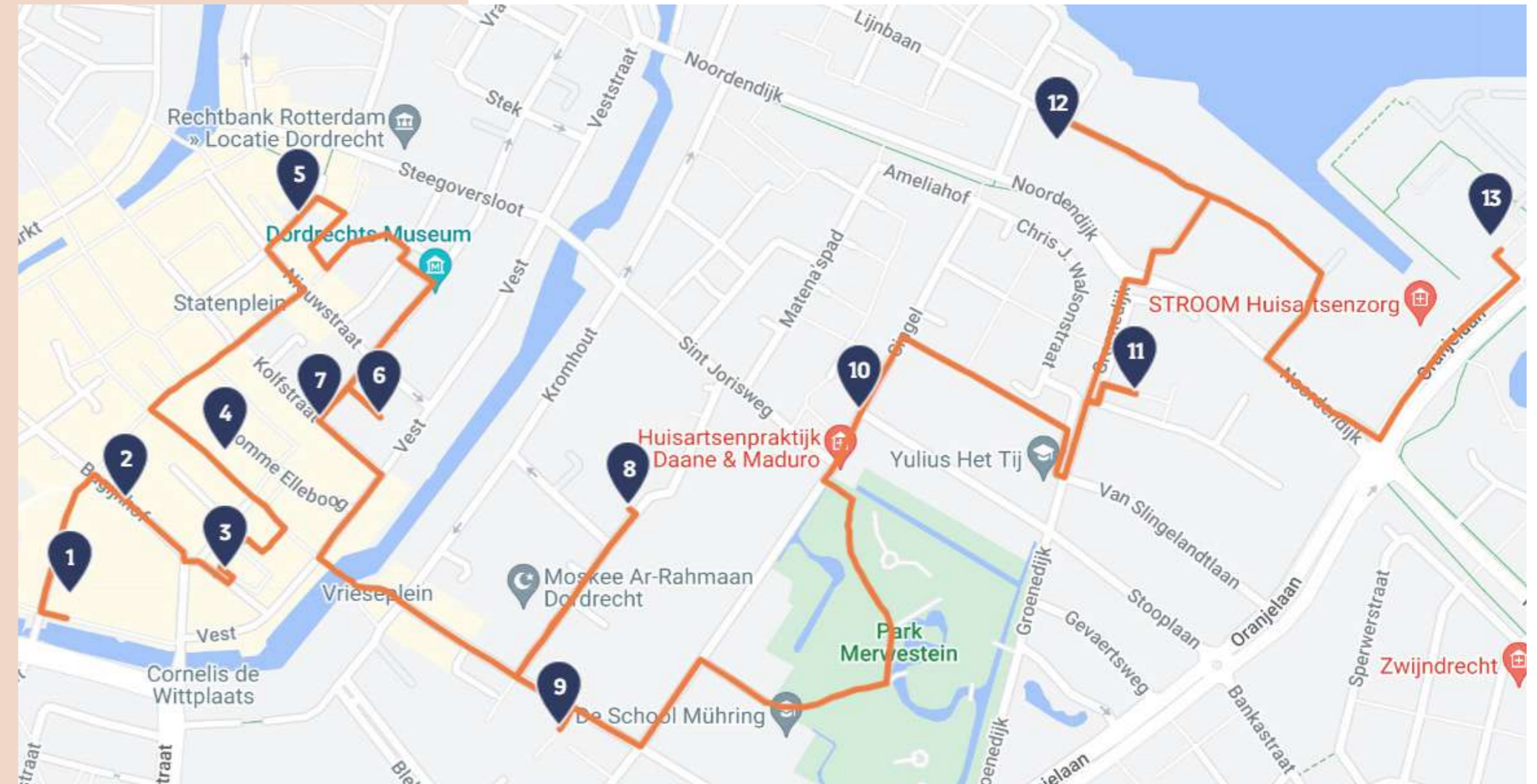
BIJLAGE 3

Analyse hofjes

De hofjesroute in Dordrecht leidt langs nog 7 overgebleven hofjes. Daterend uit 1500 tot de 20e eeuw.

Onderzocht is:

- Hoe zichtbaar is het hofje?
- Hoe is de verkaveling van het hofje?
- Wat is gemeenschappelijk?
- Wat heb ik ervaren? privé, openbaar, grootte, besloten

Regenten of Lenghenhof

Bouwjaar: 1755
Aantal woningen: 51
Bewoners: arme gezinnen en vrouwen

Het Regenten of Lenghenhof bestaat uit 4 afzonderlijke hofjes die met elkaar verbonden zijn. Het hof is ontwikkeld voor arme gezinnen en ongehuwde vrouwen. In 1755 is het hof ontwikkeld met het geld van koopman en reder Gijsbert van Lengh. Op het huidige moment wordt het hofjes bewoond door voornamelijk vrouwen.

Het hof is te betreden middels een poort. De straatgevel is grotendeels gesloten, dit met uitzondering van de regentenkamer. De poort vormt de toegang tot het eerste hofje.

Vanuit het eerste hof. Die een vierkante opzet kent worden de andere hofjes ontsloten. Middels poorten en onderdoorgangen betreed je steeds verder de besloten woonomgeving. In het hof is het rustig en heerst een gemoedelijke sfeer. De binnentuinen zijn gemeenschappelijk, maar kennen weinig programma.

Opvallend is de eigenheid per hofje. Ieder hofje heeft een eigen kenmerkende opbouw en identiteit.

Van Slingelandthof

Bouwjaar: 1519
Aantal woningen: 32
Bewoners: arme en oude vrouwen

Het van Slingelandthof of Oude vrouwenhof is het oudste nog bestaande hofje van Dordrecht. In 1519 werden de eerste huisjes gebouwd. De woningen zijn ontworpen als geefhuisjes voor arme en oude vrouwen. De woningen zijn momenteel bedoeld voor mensen die een nieuwe start maken in hun leven.

Het hof is vanaf de straatzijde niet direct zichtbaar. In het straatbeeld is het een doorlopende gevel van grondgebonden woningen. De voordeuren leiden doorgaans naar de woningen.

De lange gevel heeft in het midden een dubbele deur. Deze deuren vormen de toegang naar het hofje.

Arend Maartenzhof

Bouwjaar: 1625
Aantal woningen: 38
Bewoners: arme vrouwen en weduwe van gesneuvelde soldaten

Het Arend Maartenzhof is vernoemd naar de stichter van het hofje Arend Maartenzoon. Om een betere reputatie te vergaren heeft hij in 1625 38 woningen laten bouwen voor arme vrouwen.

De toegang van het hofje is middels een poort die rijk, die middels de renaissance stijl, is gedecoreerd. De poort biedt een

mate van bescherming en een filtering van het aantal mensen die het hof betreden.

Het hof is erg naar binnen gekeerd. Vanaf buiten is het hof zeer gesloten. Lange dichten gevels zijn vanuit het straatbeeld zichtbaar. Aan de binnenzijde worden de individuele woningen zichtbaar. De binnenwereld staat dan ook in sterk contrast met de buitenwereld.

Te midden van het hof is een gezamenlijke binnentuin.

Clara en Mariahof

Bouwjaar: 1880
Aantal woningen: ?
Bewoners: arme vrouwen en wezen

In 1880 is het Clara en Mariahof bebouwd. De woningen waren bedoeld voor arme vrouwen en wezen die geen eigen woning konden betalen.

In de plint van winkels vormt zich een poort/onderdoorgang die de toegang vormt tot het hof.
De onderdoorgang gaat onder de boven-

gelegen woningen door. De woningen worden tevens ontsloten middels toegangsdeuren in de entree van het hof.

Vanaf de vrij stenige omgeving aan de straatzijde kom je terecht in een groene oase van rust.

De neoclassicistische bebouwing zijn ongedeeld in 3 stroken van woningen. De voordeuren van de woningen zijn op elkaar gericht. Te midden ligt een strook van privé voortuinen.

Hallinchof

Bouwjaar: 1864
Aantal woningen: 64
Bewoners: gegoede arbeiders
Architect: H.W. Veth

In 1864 zijn de woningen ontworpen door architect H.W. Veth. De woningen waren bedoeld voor gegoede arbeiders en maakte deel uit van de vereniging tot verbetering der huisvesting van de arbeidersklasse.

De kopgevels zijn versierd met Jugendstil elementen en vormt de entree van het

hof vanaf de straat zijde. Het hof is opgebouwd uit 2 blokken met beneden en boven woningen. De woningen hebben een entree aan beiden zijde van het blok. Hierdoor heeft iedereen een privé tuintje.

De privétuintjes zijn gescheiden van de woningen door een gezamenlijk pad.

Dit hof kent geen toegangspoort of een vorm van afsluiting van de buitenwereld. Echter de sfeer en vormgeving van het binnengebied straalt een beslotenheid uit.

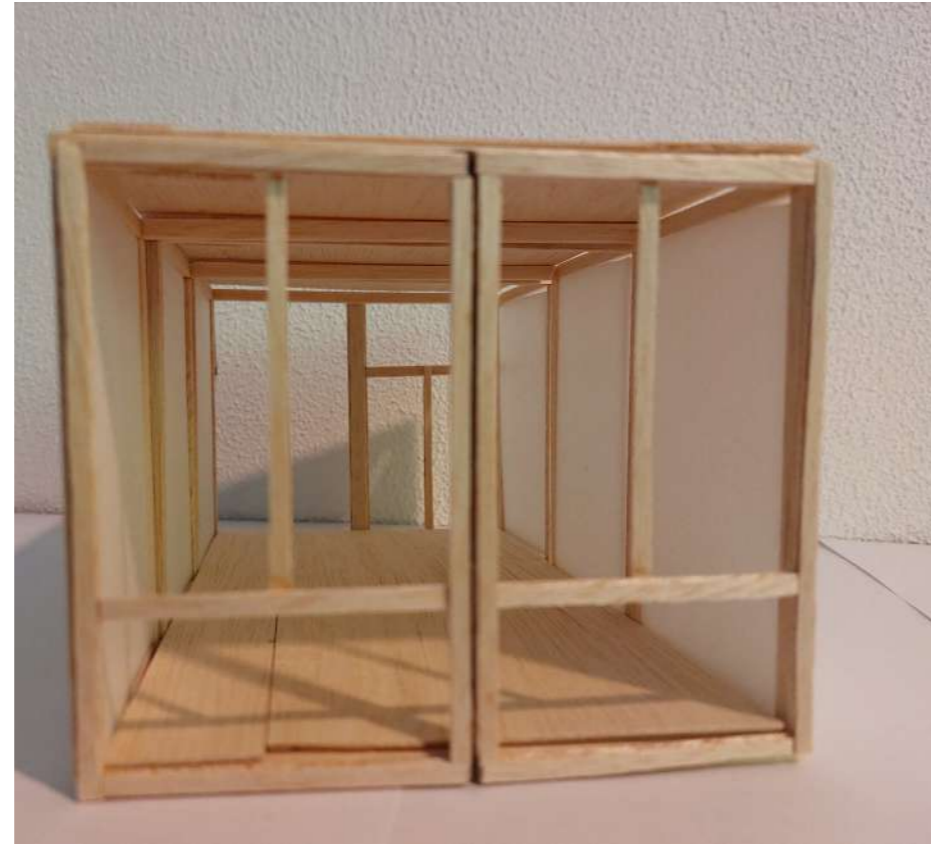
BIJLAGE 4

---

maquettestudies

TARWEHOF

184

RAVB - LAURA GABRIELS

185

TARWEHOF

186

RAVB - LAURA GABRIELS

187

LAURA GABRIELS
TARWEHOF